

העיר הנוהגת

בטאון חיל הים

חם' 79

מערכות-ים

בטאון חיל-הים

תוכן הענינים:

2	. . . . .	דבר ראש הממשלה ביום חיל-הים
4	. . . . .	פקודת יום מטעם מפקד חיל-הים ליום חיל-הים
5	. . . . .	נאום תשובה לרב-חובלים איטלקי . נ. אלתרמן
6	. . . . .	אירועי החיל
9	. . . . .	מעמדם המשפטי של תעלת סואץ ומיצרי טיראן . א. בולס
12	. . . . .	שחייני הקרב . עיבד: רס"ע בן-ציון
15	. . . . .	הצי הצרפתי ומשימות ההרתעה . אריה חשביה
18	. . . . .	18 שנה למבצע שודד
21	. . . . .	יום יורדיים, 1966 . מ. גוטר
22	. . . . .	חדשות צי הסוחר . ג.מ.
23	. . . . .	קרב מטפן . אל"מ א. פאק
26	. . . . .	משית הפצה האטומית בפאלומארס . א.ל.
28	. . . . .	ציי עולם
32	. . . . .	המלח בלי הטבור . ר. פייד
34	. . . . .	"זהאדלר" — ה"אטלנטיס" של מלחמת העולם הראשונה . א. לוי
36	. . . . .	מקצוי ימים וזמנים
38	. . . . .	האיש שצפה אל הים (דוידקה נמרי ז"ל)

משרד הבטחון / אגף כח אדם
 מוסיאון ההעפלה וחיל-הים
 רחוב אלונבי 204, חיפה
 תל. 53 62 49

צילום השער: עודד עגור

מערכות כ"ת ההוצאה של צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: אל"מ אלעזר גלילי
 סגן העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
 מרכזת המערכת: מרים דרורי
 צות המערכת: שרגא גפני
 סגן שמואל בולוצקי
 אסתר גולדברשט
 "מערכות": העורך סא"ל צבי סיני
 עורך-משנה: רס"ג ל. מרחב

"מערכות-הפליס": קצין-עריכה רביסרון ברוך ספיר
 "מערכות-חימוש": קצין-עריכה רביסרון יעקב להט
 "מערכות-שריון": קצין-עריכה רביסרון מאיר איזנטל

המערכת והמנהלה: הקריה — ת"א, רח' ג' מס. 1, טל. 692237

עורך: סרן אלי שחף

שרטוט הדגם: אלי שפיר, חיפה
 הדפסת הדגם: פסטל, דפוס אופסט בע"מ

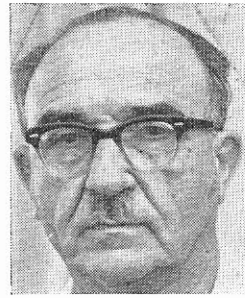
מחיר חוברת בודדת 1.25 ל"י
 דמי מנוי לשנה (6 חוברות) — 4 ל"י
 בעיני מנויים, דגמים וחוברות קודמות יש לפנות אל: ההוצאה לאור מח' ההפצה, רח' ב' מס' 29, טל. 247185 — הקריה ת"א

הודפס באמצעות משרד הבטחון — ההוצאה לאור
 "הדפוס החדש" בע"מ

חוברת מס' 79, אב תשכ"ו, יולי 1966

2125

דברי ראש הממשלה ושר הבטחון, מר לוי אשכול, ביום חיליהם

בפתח דברי שמח אני לברך ברבים את אלוף-משנה שלמה אראל, מפקדו החדש של חיליהם. אני מאחל לו, בשמכם ובשמך, הצלחה במילוי תפקידו כממונה על החיל, המופקד על בטחון גבולנו הימי והגנתו.

במחיצתם של יורדיים ואנשי העיר השוכנת בקרבת הים ובין אנשים שהים קרוב לנפשם, פטור אני מלעמוד בהרחבה על חשיבותו וערכו של הים בשבילנו. המגע עם הים ופילוס נתיבים בו היו לחלק מן ההיסטוריה של עמנו. ראשית היותנו לעם קשורה עם הרפתקאות בים. דברי ימי ישראל מאז התנחלות השבטים ועד היום שופעים תיאורים על יורדיים עבריים, אשר השכילו לצקת מסורת של הווי ימי, ובתקופות שונות ידעו לפתח צי אשר הילך מרחקים.

פריצת גבולות הים היוותה את אחד הפרקים הנשגבים ביותר שלנו במאבק על עצמאות ישראל בדורנו. אניות המעפילים, שנהגו בהן בחורי ישראל, הוכיחו לעולם כי אין גבול ואין סייג לכמיהה העמוקה של עמנו לחרות ולתקומה. הנצחון בהעברת גולים דרך הים היה ראשית הנצחון בשדה הקרב ביבשה.

הבאת המעפילים בדרך לא דרך, בספינות רעועות ובתנאים תת-אנושיים לא רק שהרחיבה את מספרנו בארץ באותם ימים, אלא גישרה אותנו עם העולם היהודי ושימשה סמל לקומה זקופה, לדבקות במטרה ולנצחון הרוח שפיעמה בלבבות. מתוך „צי הצללים“ קם לנו חיל מפואר, שרשם דפים מזהירים במלחמות ישראל במאבקו לעצמאות ולנתיבים ימיים חופשיים.

במלחמת הקוממיות ובמערכת סיני ניסה האויב להתנכל לחופינו ולשיט החופשי שלנו. בכוחות דלים ובנשק מועט ומיושן הנסנו את אניותיו כאשר ניסו להתקרב אל חופי תל-אביב במלחמת העצמאות. בעיצומו של מבצע „קדש“ שוב ניסה האויב לפגוע בנו דרך הים, הפעם בחופיה של עיר הכרמל. אנית חיל-הים חיפה, העוגנת עתה בנמל, על שלל דגליה ואורותיה, היא הסמל המוחשי ביותר לתשובה שניתנה לאלה, אשר שאפו והשואפים להתנכל לנו.

חופינו בים התיכון ובאילת, פתוחים למעבר חופשי, לסחר ולכיבוש שוקים. שליטתנו בים פירושה הרחבת הטריטוריה שלנו ויצירת גשר אל ארצות תבל. הספנות והים משמשים לנו מקור פרנסה ואמצעי לפיתוח קשרים הדוקים עם אחינו בתפוצות ועם מדינות העולם.

תנועה חופשית בימים פורצת את חומת המצור המקיפה אותנו. על הבטחת קיומה של פירצה חיונית זו מופקד חיל-הים.

תפקידו העיקרי של חיל-הים הישראלי הוא לקיים כוח הרתעה אשר יעמוד מול כוונות זדון להתנכל לחופינו ולאניותינו בימים. אנו שוקדים על פיתוחו של כוח זה יחד עם פיתוחם של אמצעי הגנה והרתעה אחרים.

מטעמים מובנים לא אכנס לפרטים. החשיבות שאנו מייחסים לזירה הימית מניעה אותנו להתעצמות נוספת של החיל, על פני המים ובעומקם.

חיל-הים מצוייד כהלכה, בשליש האחרון של המאה ה-20, בתקופה זו של התפתחויות מדעיות וטכנולוגיות מסחררות, מחייב כוח אדם מעולה, רמת אימונים גבוהה ביותר, תושיה מהירה, כושר תיפעול ויכולת תחזוקה יעילים. הפיקוד בים הוא, אכן, אתגר לאדם. עליכם, קצינים וחיללים, לדעת לנצל ביעילות המכסימלית את האמצעי-עם שצה"ל והמדינה כולה מסרו בידכם. במסירותכם ובהתמדתכם, בדבקותכם במטרות ובהקפדתכם בביצוע המשימות תלוי עתידנו בחזית הים. בהכירנו את הנוער שלנו, אני אמונה כי התודעה של הרצינות והאחריות, הקשורה לחיל זה, תמשוך מיטב הנוער אל החיל.

ימאים, עוצמה ימית אינה מוצאת את ביטויה רק בצי מלחמתי. אחד ממרכיביה הוא צי סוחר לאומי. לדאבוננו, עדיין נאלצים אנו להעזר בזרים בהפעלת צי הסוחר שלנו. אנו חייבים לדאוג לכך שמלאכתנו תיעשה בידנו אנו. ידים אלה יקשרו עתידה של ישראל עם מרחבים ויבשות, עם נתיבי מסחר ועם שווקים החיוניים לפיתוח ארצנו ולרי-וחתה. חיל-הים משמש מבחינה זו בית-יוצר לספני ישראל.

אני מאחל לחיל, ביום חגו, שידע לקרב לשורותיו דור צעיר וגאה, שאינו חרד מפני קשיים ומפני טבילות מים ואש אשר ירצה לקשור עתידו עם הים.

ביום חיל-הים שאו ברכה, אתם הימאים. נהגו הספינות ביד בטוחה וברוח איתן.

פ ק ו ד ת י ו ם

מטעם

מ פ ק ד ח י ל ה י ם

אל"מ ש. אראל

אזרחים עובדי החיל, מפקדים וימאים!

בפרוס שנת הי"ט לקיומו, מופיע חיל־הים כשהוא מבוגר ומגובש, יודע את אשר לפניו וצופה בדריכות, אך תוך בטחון בכוחו ובכשרו לאתגרי התקופה החדשה אשר הולכת ונגולה לפניו.

שמונה עשרה שנה נאבק חיל־הים והתמודד עם בעיות מכל הסוגים שנערמו על דרכו. עם האויב העולה עלינו בעוצמתו; עם חוסר הידע והנסיון בתחום חדש וזר לעמנו; עם המחסור ודלות האמצעים; עם הגלים, הקור, הרטיבות והעלטה. התמודד עם כל אלה ואף עם חוסר הכרה ותודעה של חשיבות הזירה הימית. התמודד ויוכל להם.

בשנה התשע־עשרה לקיום החיל נראה את הניצנים הראשונים של בנין עוצמה ימית חדישה, פרי בכורים של שנות עמל, במחשבה, בפיתוח, באמון והכשרה ובגבוש תורת לחימה אשר הולך ומבשיל לעינינו.

זו תהיה שנת התחלה, התרוממות וספוק, אך היא תהיה גם שנה קשה ביותר של הכנות קדחתניות לקליטה, של תמורות בכל שטחי הפעולות וחריגות קיצוניות מן השגרה. נצטרך להתרומם מעל להרגלי יום יום, לתקוף ולהתגבר על בעיות חדשות לבקרים. כל אחד ידרש לתרום את חלקו ובטוחני שאיש מכם לא יכזיב.

אמצעים ללא תקדים מושקעים בבנין הכוח הימי. מוטלת עלינו האחריות לדאוג לכך שהתמורה בכושר הלחימה תהיה שלימה.

תקוותנו לשלום אך לא נוכל להרשות לעצמנו להוריד מכוננותנו למלחמה בכל עת עם הכלים שבר־שותנו היום, ואשר עמדו לנו באמונה עד הלום.

ביום החיל אנו עוטים את מדינו הצחורים ויוצאים לחוצות. עיני הצבור נשואות אלינו ביום חגנו ושמנו נשא מעל גלי האתר ומעל דפי העתונות. ליום אחד יוצאים מאלמוניותם המתנדבים לוחמי הקומנדו, הצוללנים מתוך כלובי הפלדה שבמעמקי הים, המסיקים והמכונאים, התותחנים והטורפדאים, הבקרים, המוכמיי"ם והאלחוטנים מבטני המשחתות והטרפדות. נשא בגאון את המדים הצחורים כי יודע הצבור מה ומי מסתתר בתוכם ומה הם מבטאים.

ברכותי והוקרתי שלוחה לעובדים האזרחים של החיל במספנה, בבתי המלאכה, במחסנים, בבסיסים ובמפקדות. ידעו נא שאנו רואים אותם שותפים מלאים לעמל, להישגים ולשמחה. עם אלה אשר במסירותם ובנאמנותם, בתושיה ובתבונת כפיהם נותנים בידנו יום יום את הכלים והאמצעים לאמונים וללחימה. ויודעים אנו להעריך את המאמץ הכרוך בזה.

נשגר היום פריסת שלום וברכות לצותים ולמשלחות חיל־הים העושים בחוץ לארץ בקליטת כלים חדשים. אנו מחכים לשובם עמוסים ידע ונסיון חדש לקדומו של החיל כולו.

ולמשפחות המפקדים והימאים נשגר את ברכת החיל. לא נעלם מאתנו שהם נדרשים לעתים קרובות לותר ולהקריב קורבנות לטובת צרכי השירות. שכם בכך שנדע כולנו להעריך את חשיבות התרומה שהם תורמים וידעו נא שאנו רואים אותם שותפים מלאים ביום חגנו.

אזרחים, מפקדים וימאים!

שאו ברכה ליום חיל־הים השמונה־עשרה והכונו במרץ ובבטחה לאתגרים של השנה הבאה.

שלמה אראל, אל"מ
מ פ ק ד ח י ל ה י ם

נאום תשובה לרב-חובלים איטלקי אחר ליל הורדה

עננים על ראשינו. הרוח איתן.

המלאכה נעשתה, חי שמים!

נרים כוס, קפיטן, של ברכה, קפיטן.

עוד נשוב נפגש על המים.

אלמונית, קפיטן, היא הדרך הזאת,

ובלוידיים אינה מפרסמח.

אף אם אין היא פיוס רשומה במפות,

בהיסטוריה אולי היא נרשמת.

על הצי הלזה, האפר, הקטן.

קספר עוד בשיר ורומנים.

יתכן כי כך, קפיטן, קפיטן,

נקנאו עוד הרבה קפיטנים.

את עצמל בחורינו סוד-ליל בעטף,

אף עליו נברך בעל לחם.

הן ראית כיצד מספינות אל החוף

הם נושאים את עצמם עלי שקם.

לחיי זה הלילה הקר ואיתן!

לחיי הסכון והפחד!

לחיי הספינות הקטנות, קפיטן!

לחיי הספינות שבדרך!

ולחיי בחורים שקבדו הפקוד

ובאפל פונו את השיט,

למועד הנכון, למקום היעוד,

כלי מצפון ומפה, בקיל ציד.

גם בהם יספר עוד ספור מסים,

כי רואים בלי-גם ורקיע

אף עומדים הם בקרב-טרפזגור של העם

על ספינה בודדה — — שתבקייע!

עננים על ראשינו. הרוח איתן.

המלאכה נעשית, חי שמים!

נרים כוס, קפיטן, של ברכה, קפיטן.

עוד נשוב נפגש על המים.

יום יבוא, — ואתה בנות של פנדק

תשב, סב, על בקבוק של קיאנטי.

ותחיד ותירק גתיקה של טבק

ותאמר — כן, חכמה, זקנתי.

כן, ראיתי רבות בעולם העגל,

אף אזור עוד, חי סנטה פרנה,

אף נרטבתי בחשך כמו תרנגול

אותו לילה על חוף נהרקה.

ונספר לה אז כי פתוחים השפצרים.

כבר מזמן נפתחו, חי שמים!

ופתחה אותם זו חבורת הנפצרים

שעמדה אותו-לילה במים.

אז תצחק: לא עזרו אגיות-המשחית,

לא השפיע הכדר אפילו!

ותסיים את פסוקך בקללה איטלקית...

וחוצות הנמל יאפילו.

כך יהיה! ולכן, אל מול רוח איתן —

לחיי הסכון והפחד!

לחיי הספינות הקטנות, קפיטן!

לחיי הספינות שבדרך!

נתן אלתרכמן

פתיחת חגיגות שבוע חיל-הים

בטקס חגיגי ובהשתתפות ראש הממשלה ושר הבטחון, לוי אשכול, הרמטכ"ל רב-אלוף יצחק רבין, מפקד חיל-הים אל"מ שלמה אראל, קציני החיל ומלחיו ומשפחותיהם ואורי חים רבים, נפתחה ביום שלישי ה-12 ביולי, בגן-הזכרון בחיפה, העצרת המרכזית במסגרת שבוע חגיגות חיל-הים. ראש הממשלה בירך בראשית דבריו את מפקדו החדש של חיל-הים, אל"מ ש. אראל, ואיחל לו הצלחה בתפקידו. "החשיבות שאנו מייחסים לזירה הימית", אמר מר אשכול, "מניעה אותנו להתעצמות נוספת של החיל על פני המים ובעומקם". בהזכירו את הצלחותיו של חיל-הים בהדיפת ציי האויב במלחמת הקוממיות ובמבצע סיני, הדגיש כי שליטתנו בים פירושה הרחבת הטריטוריה שלנו ויצירת גשר לארצות תבל.

אמצעי הלחימה, וההתפתחויות בזירה הימית, ואמר כי החיל צופה לאתגר התקופה החדשה שהוא עומד בפתחה. את ברכת העיר חיפה לחיל-הים בחגו, הביא ראש העיר חיפה, מר אבא חושי, שאמר כי הים לגבינו אינו רק גבול אלא שער לעולם ולעמנו בתפוצות. גבול ושער זה נתונים בידיים נאמנות. הוא הזכיר את פעולותיה של חיפה לאימוץ חיל-הים, ואמר כי באימוץ זה מתכוונת העיר להעניק הרגשה ביתית אמיתית לכל אנשי החיל בנמל הבית שלהם, חיפה. בחלק האמנותי הוגשו פרקי קריאה נוספים מפי ש. פינקל. רבקה רז הופיעה בקטעי שירה מתוך מחזות מוזיקליים, ומחר רוזת שירים הגישה מקהלת הילדים של רמת-גן. בתום הטקס ערך ראש העיריה קבלת פנים לקציני חיל-הים ולמספר מוזמנים.

נפגש ה-13

שוב נפגשים ב-13, אך הפעם פגישה השונה בתכלית מאלו שבעבר. אז יושבים היו סביב מדורה מהבהבת, או בתא צפוף של ספינה והיין הטוב היה מתערבב באדי הקפה ועשן הסיגריות. הפעם, נערכה הפגישה באולם נאה ומואר עם שולחנות עמוסי כל טוב באחד מבסיסי החיל. אך כאז כן עתה היתה עליזות בעיניים. עיניים שברכו כל דמות מוכרת והיו עטורות קמטים נוספים. גם הקרחות המשוכו פה ושם בהעפלתן לכיוון הפדחת וצדעי השיבה פינו אצל אחדים מקומם — לאפור מכסיף ומכובד. הם באו מקיבוצייהם, ממושביהם, מסדנאותיהם ואף ישר מישיבות ההנהלה. והיתה זו אותה חבורה של פעם — אלא שאז היו אולי רעשניים קמעא, רציניים פחות — ובעיקר צעירים יותר. היו אלה ממש אותם שנרטבו בלילות הורדה "בנשאם עמם עלי שכס", והיו שם אלה שהובילו ספינות מעפילים רעועות וניצחו בדרכם שלהם את הארמדה הבריטית; אלה שהטביעו אניות אויב במבצעי גבורה שהפכו לסמל, ואלה שחתרו בימי הילדות בירקון, יצאו עם פלוגות לים הפתוח ויכללו לו. רובם נשאר קשורים אל הים. מי בצני הסוחר, מי בדיג ומי בבתי-ספר ימיים. האחרים התפורו לכל רחבי הארץ. כאן, בפגישת הותיקים, נראה היה שהשילוב מעליהם מטען של שנים ושוב הדהדו הצינזבאטים, וזכרונות מהימים ההם. מפקד החיל, קצינים ואורחים במסיבה ליום החיל

ראש הממשלה, מפקד החיל, ראש עיריית חיפה וקצינים בכירים, מתקבלים ע"י משמר כבוד

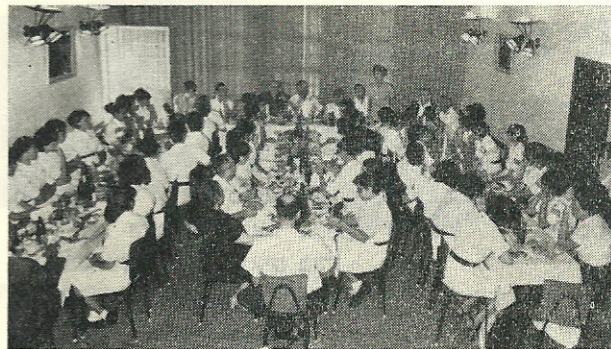
מפקד חיל-הים אמר בדבריו, כי שלוש הן המשימות העיקריות העומדות כיום בפני החיל:

- סיכול נסיונות האויב לתקוף את חופי מדינתנו;
- הבטחת נתיבי ים חופשיים בין נמלינו לבין נמלי העולם, בימי שלום כבעיות מלחמה;
- שילוב עם שאר זרועות צה"ל במערך ההרתעה וב-הכרעת האויב במקרה של מלחמה.

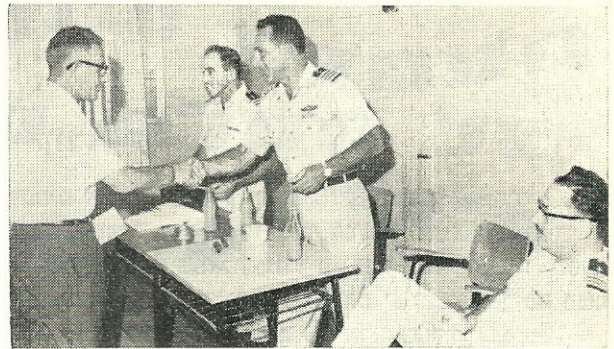
הוא הדגיש את עירנותו של החיל לגבי המתרחש בתחום

חלוקת זרים לאמנים עם גמר הטקס (מימין: ש. פינקל, ר. רז וי. גרציאני)

ארוחת צהרים חגיגית בהשתתפות נציגי העיריה והועד למען החייל, נערכה עבור החיילות

טקס שהפך למסורת: חלוקת סיכות ותעודות לאזרחים ותיקים העובדים בחיל

חילק כיבוד קל, הכל ללא כל תמורה. אקורדיוניסט שהוזמן אף הוא למקום תרם את חלקו לאוירה העליונה. מסכמת את יום בנות חיל-הים, היוזמת והמארגנת שלו, הגב' מלכה לוינסון, נציגת "הועד הארצי למען החייל" בחיפה וחברת ההנהלה המקומית של "הועד למען החייל": "נדמה לי שלאחר שנה מפרכת של עבודה קשה במשרדים, של השתתפות בצעדה, במצעד יום העצמאות וכד' מגיע להן, לבנות, שנפנק אותן ולו אף ליום אחד בשנה. ומה יכול להעיד יותר מכל על הצלחת היום הזה מאשר בקשתן החוזרת ונשנית של הבנות שלא נסתפק במבצע חד-שנתי, אלא שנהפכו למבצע חצי-שנתי".

מבצע זה הוא יחיד במינו בארץ, אולם גב' לוינסון לא מתנגדת שמישהו "יגנוב" לה את הרעיון ויבצע אף הוא מבצע דומה. שלדעתה מוכיח להן, לחיילות צה"ל עד כמה אהב אותן הציבור האזרחי.

בכל אופן אנו לא יכולים להשתחרר מהשאלה: מדוע "מקפחים" החיילים? אולי ניתן לערוך מבצע כזה גם להם?

חן לחן

זו השנה הרביעית שועדת האימוץ העירונית בחיפה, יחד עם "הועד הארצי למען החייל" ו"הועד למען החייל" בחיפה מקיימים במשותף את "יום חיילות חיל הים", שנועד להוציא את חיילות החיל מעבודתן השגרתית.

השנה השתתפו ב"יום חן" זה כ-120 חיילות מיהדות החיל השונות. הן החלו את סיוורן בעיר בבית השיריה, שם קידם את פניהן ראש העיר מר אבא חושי שסקר בפניהן את תוכניות הפיתוח של העיר וקרא להן להשתלב בחיי חיפה, עם שחרורן מצה"ל.

היות והמדובר בחיילות מחיל-הים, טבעי הדבר שבתוכנית הסיוור נכלל לפחות מקום אחד שיש לו קשר אל ה...ים. הפור נפל השנה על המוזיאון הימי, שם סיורו החיילות בהדרכתו של מר א. בראלי, מנהל המוזיאון ולשעבר קצין בחיל-הים.

המוזיאון הצפינו החיילות למפרץ חיפה, אל עבר בית-החרושת "סטחי מרים". מנהל המפעל הראה לחיילות את כל שלבי הייצור של השטיח והפתיע אותן בגמר הסיוור בהעניקו להן שטיח לחדר החרבות של יחידת הח"ן באחד מבסיסי חיל-הים.

שוב — לעניינים שברוח. למשתתפות יום חן נערך סיוור באתר הבניה של המכון האוניברסיטאי ומיד לאחר מכן, אל "קולגה" שלו, הטכניון העברי.

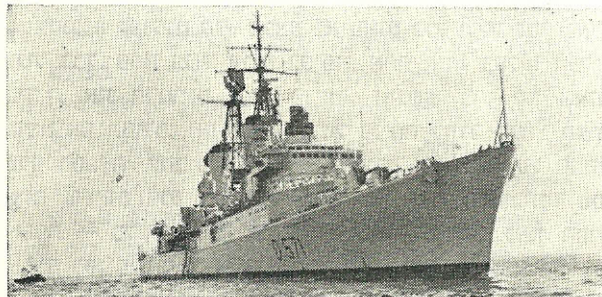
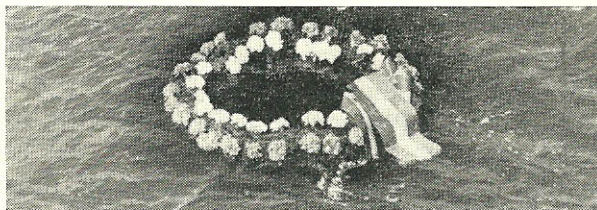
לארוחת הצהרים הוזמנו החיילות ע"י "הועד למען החייל" בחיפה, אשר בשמו קיבל את פניהן היו"ר שלו, מר שלמה תבורי. קצינת חן ראשית, אל"מ סטלה לוי, ציינה בדברי ברכתה את הכנסת האזרחים חיפה של חיפה ושבחה את רוח ההתנדבות הסאפינית עיר זו. בשם חיל-הים, הגידה קצין בכיר.

ומה יכול לרענן יותר מאשר רחצה בים? תודות להנהלת הח"ן הכרמל" שהעמידה לרשות משתתפי הסיוור כרטיסי כניסה חופשיים, יכלו הבנות להשתכשך להן במים הצוננים.

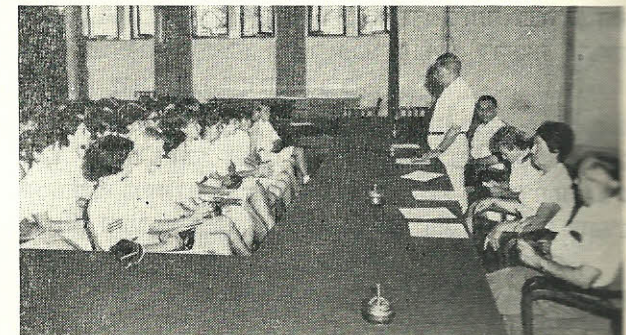
רוח ההתנדבות הקיפה גם את בעליו של בית הקפה "גן רימון" שגל הר הכרמל, אשר העמיד את בית הקפה לרשות החיילות וכן

ראש עיריית חיפה, מר אבא חושי, נואם בפני חיילות חיל-הים

ביקור הנושחתת האיטלקית אינטרפידו

למעלה: זר הונח ע"י קציני צי איטלקים במקום בו נחה הצוללת האיטלקית הטבועה שירה. למטה: משחתת הטילים האיטלקית אינטרפידו

מעמד המשפטי של העלת סואט ומיצרי טיראן

מאת: א. בולס

כל מי שמצוי, ולו גם במקצת, אצל ענייני ים יודע ומכיר את העקרון המשפטי הבסיסי, לפיו שמורה לכל אניה הזכות לעבור במעבריים בינלאומי, בתנאי שהמעבר ייעשה „בתום לב“. לכאורה, מה יכול להיות פשוט יותר מכלל זה. ובכל זאת, מסתבר כי בתנאי המציאות המדינית הבינלאומית, אין הדברים פשוטים כלל ועיקר. והא ראייה — עשרות ומאות ספרים ומחקרים נכתבו כבר בנושא זה, ועדיין אין בו הלכות פסקות ומוסכמות. נסיון נוסף לליבון הבעיה נעשה בספרו של ר. ה. באקסטר*, שמהיותו אחד האחרונים בסדרה, מוקדש חלק נכבד ממנו הן לבעיית המעבר בתעלת סואץ והן לזכות המעבר במיצרי טיראן.

אלבניה, כי האניות הבריטיות לא היו רשאיות לעבור במיצר קורפו ללא רשות, מאחר שאין זה מיצריים בינלאומי, שהרי הן היו יכולות לעקוף את האי קורפו ולעשות את דרכן בנתיב אחר. אולם, בית־הדין דחה טענה זו תוך ציון, כי חיוניותו של מיצריים אינה עובדה קבועה וכי הגורם המכריע לגבי האופי הבינלאומי של מיצריים היא העובדה הגיאוגרפית, שהוא מחבר בין שני חלקים של הים הפתוח. בית־הדין הוסיף כי די בכך אם המדובר הוא „במעבר מועיל לספנות הבינלאומית“.

פרשת המעבר במיצרי טיראן

מ קום נכבד בספר מוקדש לפרשת תביעתה של ישראל לזכות המעבר במיצרי טיראן ולהשתלשלות המאורעות מסביב לענין זה. ראשית, מביא המחבר את העובדות הגאוגרפיות: מפרץ עקבה (אילת) מחבר את הנמל הישראלי אילת עם הים הפתוח (ים סוף). הכניסה היחידה אל המפרץ עוברת בין האיים סנאפיר וטיראן, במעבר צר, ברוחב של 4 מילין, הידוע בשם מיצר טיראן. המפרץ עצמו מוקף בטרריטוריה של שלוש מדינות ערביות — ירדן, סעודיה ומצרים (חצי האי סיני).

איי סנאפיר וטיראן שייכים, למעשה, לערב הסעודית, אך הועברו לפיקוח מצרי. ישראל טוענת, כי מצרים הציבה ביקורת במיצר טיראן בשנת 1949, לאחר חתימת הסכם שביתת הנשק. לעומתה טוענת מצרים, כי החלה בהקמת המתקנים באיים אלה עוד בימי מלחמת העולם השנייה. (מענינת העובדה שהמצרים אינם מסוגלים להסביר, על שום מה ראו צורך להתקין מוצב ביקורת במקום זה, באותה תקופה).

מפרץ עקבה הוא מפרץ ערבי מובהק ב„תוקף זכויות היסטוריות“. והא ראייה: המפרץ מוקף על ידי טריטוריה ערבית בלבד. ומה בדבר רצועת החוף הישראלית באילת? ישראל אינה קיימת לגבי מדינות ערב. טענה זו של מדינות ערב נדחת על ידי המחבר, המציין כי היא מושתתת על „פיקציה“.

ה ספר עצמו כתוב מנקודת־ראות משפטית מובהקת, ואין תימה, איפוא, שהמחבר מקדיש מקום נרחב לעצם הגדרת המושגים. במסגרת סקירה זו לא ניכנס לפרטי־פרטים, אלא נסתפק בכמה מובאות, שיש בהן ענין מיוחד לקורא הישראלי.

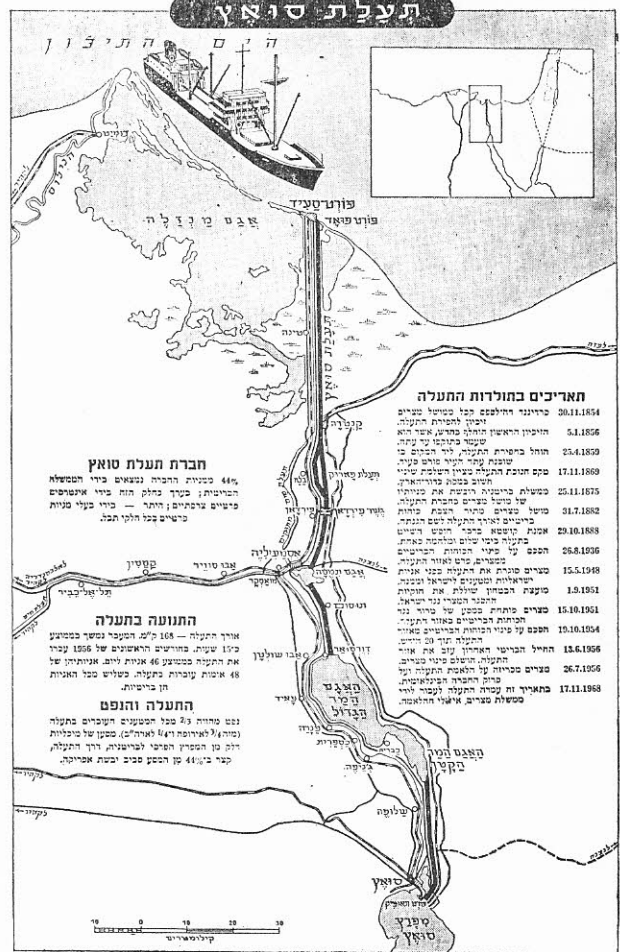
המחבר מונה שלושה סוגים עיקריים של מעבריים: נהרות, מיצריים ותעלות שנחפרו בידי אדם, במטרה לקשר בין ים וים. לגבי ישראל יש ענין מיוחד בהגדרה מדויקת, פחות או יותר, של המושג מיצריים בינלאומי. מבחינה משפטית היה מקובל בעבר לכלול בהגדרה זו מיצריים, המקשרים בין שני קטעים של הים־הפתוח. האופי הבינלאומי של מיצריים מסוג זה נקבע על ידי העובדה, שהוא נמצא בשימוש ניכר של אניות נושאות דגל זר.

ואפילו כך, עדיין אין הסכמה מלאה בין אומות העולם. בין היתר, מתעוררת באחרונה שאלת רוחבו של מיצריים בינלאומי, וזאת בהקשר עם תחום המים הטריטוריאליים של המדינות השונות. בעבר, כאשר התחום המקובל של המים הטריטוריאליים היה 3 מילין, התייחסה ההגדרה של מיצריים בינלאומי לרצועות־ים שרוחבה היה בגבול של 6 מילין (בין שתי מדינות תוחמות). אולם, באחרונה החלו מדינות שונות מכריזות על הרחבה בתחומי המים הטריטוריאליים ל־6, 12, 100 ואפילו 200 מילין. בנסיבות אלו, עשויים תעלת למאנש או ים־סוף, למשל, ליהפך למעבריים בינלאומיים, ולא דוקא רצועות של ים־פתוח כפי שהם כיום.

טענה אחרת, שהועלתה אפילו במסגרת משפטית בינלאומית, אומרת, כי האופי הבינלאומי של מיצריים בינלאומי נקבע לא רק על ידי השימוש בו מצד אוניות נושאות דגל זר, אלא בעיקר על ידי העובדה שהמדובר הוא במעבריים חיוני, שאין לו תחליף. טענה זו הועלתה, למשל, על ידי אלבניה, בעקבות תקרית בה נפגעו בשנת 1947 במוקשים, מספר אניות מלחמה בריטיות שעברו במיצר קורפו. במסגרת הביורו שנערך בבית־הדין הבינלאומי לצדק, טענו נציגי

* The Law of International Waterways, by R. R. Baxter, Harvard University Press.

תעלת סואץ

תאריכים בחולרות התעלה

1859.11.30	בריטניה החליטה על כינון תעלת סואץ
1856.11.5	האימון הראשון הונח במפרץ סואץ
1889.17.11	התעלה נפתחה לתנועת ספינות
1898.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1898.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1903.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1903.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1914.11.30	בריטניה החליטה על כינון תעלת סואץ
1856.11.5	האימון הראשון הונח במפרץ סואץ
1889.17.11	התעלה נפתחה לתנועת ספינות
1898.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1898.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1903.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1903.12.24	התעלה נפתחה לתנועת אוניות
1914.11.30	בריטניה החליטה על כינון תעלת סואץ

חברת תעלת סואץ

44% מניות הוחזקו בידי הממשלה
 הריבית: כשלושה אחוזים
 מיסים: כפי שמתאים; יתרה - בריטניה

התעלה בתעלה

אורך התעלה: 163 ק"מ
 עומק המים: 18 מטרים
 אורך התעלה: 46 אונות ליום
 48 אונות נקודת מעלה, עמוקים ככל האונות
 הן בריטיות

התעלה והנפט

נפט יומי: 4.5 מיליון טון
 (2 מיליון טון לאוניות בלבד)
 רוב הנפט המיוצא מפרסי, רוב התעלה
 קצי: 44% של הנפט מיוצא מפרסי

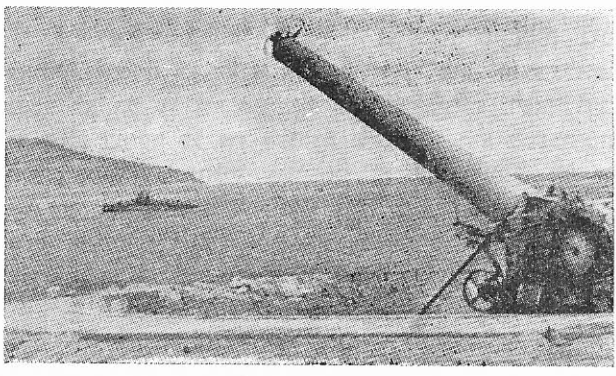
דיונים לחוד ומציאות להוד. המצרים לא היססו לנצל את יתרונם הגיאוגרפי והחלו מטרידים את הספינות שעברו במיצר טיראן. התקרית החמורה הראשונה אירעה בתחילת 1950, שעה שקורביטה מצרית עצרה את האונייה הבריטית אמפייר רואץ', שהיתה בדרכה לנמל אילת. בלחצה של ישראל נערכו דיונים בין ארה"ב למצרים בענין הבטחת מעבר חופשי במיצר טיראן. בעקבות זאת הגיש משרד החוץ המצרי תזכיר, בו הודיעה מצרים, כי הצבת כוחותיה באיים סנאפיר וטיראן, לא נועדה למנוע מעבר ב"תום לב", וכי התנועה תהיה חופשית. בהתאם לנוהגים ולעקרונות המשפט הבינלאומי של האומות".

אולם, ההטרדות לא הופסקו, וביוני 1951 נעצרה אמפייר רואץ' בפעם נוספת, והמצרים טענו כי זכותם למנוע העברת "סחורות חיוניות" לישראל. תקרית זו עוררה תגובה חריפה מצד ממשלת בריטניה, שבעקבותיה הסכימו המצרים לערוך את הבדיקה של ספינות נושאות דגל בריטי בנמל סואץ או בנמל אדביה. על אף זאת, נישנו מקרים של יריות תותחים על אניות בריטיות באפריל 1955 וב-3 ביולי אותה שנה אניה בריטית אף נפגעה ממש באש התותחים המצריים.

המצב נשתנה מעיקרו רק בעקבות מבצע סיני וכתוצאה מהשתלטותם של כוחות ישראלים על שני האיים. במקביל למאמציה של ממשלת ארה"ב לשכנע את ממשלת ישראל לפנות כוחותיה מחצי האי סיני ומרצועת עזה, התחייבה לפעול בצורה נמרצת להבטחת זכות המעבר לספינות ישראליים במיצר טיראן גם לאחר הפינוי. הועדה של אר"ם לתחיקה ימית שנערכה בסוף אפריל 1958 בז'נבה, הרחיבה את זכות המעבר בתום לב, לא רק למיצריים בינלאומיים המקשרים בין שני חלקים של הים הפתוח, אלא גם לגבי מיצריים, "המקשרים את המים הטריטוריאליים של מדינה כלשהי אל הים הפתוח". בהחלטה הנ"ל לא צוינו מיצר טיראן במפורש, אך הנציג הסעודי העיר, כי הסעיף "נתפר בדיוק לפי צרכיה של מדינה אחת".

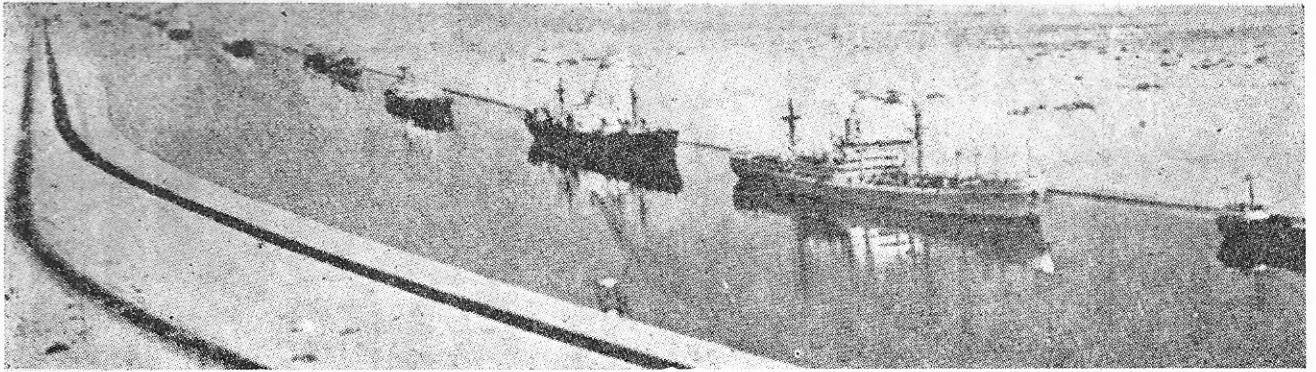
מחבר הספר טוען, כי התיקון שנתקבל בוועדה הימית אינו מבוסס על מוסכמות משפטיות אלא הוא נושא אופי מדיני. עם זאת הוא מציי, כי תקדים מעין זה עשוי להשתלב ברבות הימים במציאות המשפטית הבינלאומית.

התותח שחסם את הכניסה למיצרי אילת

כדי למנוע מישראל את הזכות לעבור בים הפתוח שבלב המפרץ (שרוחבו המכסימלי מגיע ל-17 מילין), מיהרה ערב הסעודית בשנת 1958 והכריזה על הרחבת תחום המים הטריטוריאליים שלה ל-12 מילין. באמצעות טכסיס שקוף זה קיוו מדינות ערב לקבוע "עובדה" ימית-משפטית מוגמרת. הטענה הרצינית ביותר של מצרים מבחינה משפטית מבוססת על הכלל הישן, שהסכם שביתת הנשק אין בו משום סיום של מלחמה ואין בו כדי לשלול את זכותו של כל צד "לבקר, לערוך חיפושים וכן להחרים מטענים ואניות המיועד דים לאויב". ההנחה המשפטית-הבינלאומית המסורתית קר בעת, כי כל צד בהסכם שביתת נשק רשאי לנקוט פעולה (לא - מלחמתית), כדי למנוע מאויבו להגביר כוח ולהתכונן להמשך המלחמה.

לעומת זאת טענה ישראל, כי במבוא להסכם שביתת הנשק נאמר במפורש, כי הוא מהווה שלב לקראת סיומה של המלחמה. יתר על כן, בצ'ארטר של אירגון האומות המאוחדות נקבע במפורש, כי האומות החברות בו מתחייבות לשים קץ למלחמות. בנסיבות אלה, אין מקום לדיבורים על התכונות למלחמה נוספת ובעקבות זאת נשמט הרקע המשפטי והמוסרי מטענתה של מצרים, כי יש לה זכות למנוע מעבר של חומרים ואוניות לישראל, במסגרת של "הגנה עצמית".

אניות עוברות בתעלת סואץ

איש נגד רעהו, את הכוחות הצבאיים שלהם, הן הסדירים והן הבלתי-סדירים.

על אף הסתייגותם של שני הצדדים מפעולות מלחמתיות, קובע המחבר, הרי מאחר שלא צויין בהסכם שביתת הנשק במפורש, כי מצרים מותרת על זכותה למנוע את המעבר לישראל של מוצרים חיוניים לה — צודקת מצרים בטענתה כי שמורה בידיה זכות זו. בפעם הבאה, מוסיף הוא באי-רוניה, מוטב שהצדדים לא ישכחו נקודה זו בשעה שיחתמו על הסכמים. המחבר אף רואה ענין לציין, כי המצרים מקפידים על שמירת החוק הבינלאומי המקובל, בכך שהם דואגים כי בדיקת האניות העוברות בתעלה תיעשה בידי אנשי מכס אורחיים בלבד, ולא בידי אנשי צבא (דבר שהיה עומד בניגוד לחוק). הוא אף מוסיף ומטעים, כי מניעת מעברן בתעלה של אניות לישראל אינה מהווה „אקט מלחמתי“, במובן הטכני של המלה, אף כי, בדרך כלל, קיימת הסכנה כי פעולה מעין זו עלולה להביא למעשי איבה, מאחר שביצועם כרוך בהפיעלת אניות מלחמה. עם זאת, ממהר הוא להוסיף, מאחר שאניות ישראליות אינן מסוגלות לחצות את התעלה ללא עזרה, הרי ניתן למנוע את מעברן על-ידי מניעת שירותים בלבד. ומכאן ה„מסקנה“ המשפטית, כביכול, שבמקרה שספירנה ישראלית תנסה לחצות את התעלה בכוחות עצמה, הרי תהיה היא אשמה בשימוש בכוח. לאחר שהוא מציג שרשרת זו של נימוקים משפטיים, מתחוויר, כנראה, למחבר הספר, שההסבר נידרדר עד לאבסורד והוא מוסיף, כלאחר יד: האפשרות שביקורת והטלת בלוקדה על-ידי צד התום על הסכם שביתת נשק עלולה להצית תבערת-מלחמה, מן הראוי שתשמש טיעון משכנע לשינוי החוק הבינלאומי המקובל כיום לגבי הסכמים מסוג זה. מכל מקום, כל עוד לא שונה החוק, יש להתבסס עליו כמות שהוא.

סיכום

עיון מפורט בספר, וכן לימוד מדויק של כל הדוגמאות המובאות בו (ולאו דוקא ממערכת היחסים בין ישראל למצרים) מלמדים, כי החוק הימי הבינלאומי הוא ענין רופף למדי. אמות העולם מגלות נכונות לדבוק בחוקים הבינלאומיים כשאשר הדבר נוח להן — או, לפחות, אינו מזיק להן — או בשעה שהן חלשות מכדי לשנות את המצב העובדתי. אגורם המכריע הוא, ללא ספק, העוצמה הכוללת, ובמיוחד העוצמה הימית.

שאלת המעבר בתעלת סואץ

המצרים חסמו את המעבר בתעלת סואץ, לפני אניות שמגמת פניהן לישראל, כבר עם פרוץ מלחמת השחרור ב־1948. בפעולה זו הסתמכו המצרים על סעיף 10 באמנת קושטא משנת 1888, האומר כי הזכות למעבר חופשי בתעלה לא תעמוד למכשול, לגבי כל צעד שיידרש „להגנתה של מצרים ולשמירת הסדר הציבורי בתוכה“. לעומת זאת, ישראל — וכן המדינות התומכות בעמדתה — מסתמכות על סעיף 11 של אותה אמנה, הקובע כי הצעדים שיינקטו לצורך הגנתה של מצרים, אסור שיפריעו לשימוש חופשי בתעלה.

המחבר מגביל עצמו לנקודת-ראות משפטית מצומצמת, תוך התעלמות מוחלטת מהאספקטים הציבוריים, האנושיים, המוסריים והבינלאומיים. השקפתו המשפטית היבשה של המחבר מגיעה לידי קיצוניות מפתיעה, שעה שהוא מסביר את המצב שנתהווה בעקבות חתימת הסכם שביתת הנשק בין ישראל ומצרים. אמנם, אין הוא יכול להתעלם מן המבוא להסכם, בו נקבע כי שני הצדדים חותמים על ההסכם „מתוך כוונה לקדם שלום של קבע בפלשתינה“. כן אין הוא יכול להתעלם מן העובדה, ששני הצדדים הסכימו שלא להפעיל

נאצר מודיע על הלאמת התעלה

שחייה הקרב

עידן מפרסומי צי ארה"ב: רס"נ בן ציון

פעולות ליליות במים עמוקים מנתקות את הלוחם מאמץ צעידת-קשורת עם העולם החיצון; לפיכך, המצפן הנמצא על פרק ידו, השעון ומד-העומק שברשותו — חיוניים ביותר לבטחוננו של הצולל ולהצלחת משימתו.

הסיור ההידרוגרפי, שהוא מן הפעולות השכיחות ביותר של ה-U.D.T., יכול להיערך לאור היום, או בחסות העלטה. ואילו הסיור הלילי צופן בחובו קשיים ומכשולים רבים, אך מאידך מפחית מסכנת הגילוי ומשמש אמצעי הסוואה ומיסתור, בעת שהחשכה מחפה על פעולת הלוחמים.

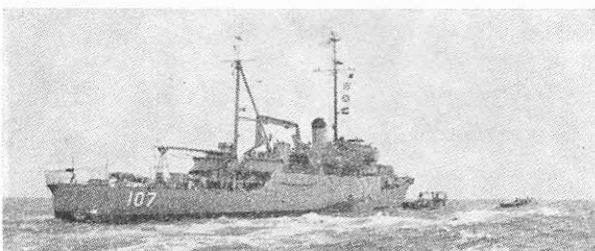
בדרך-כלל אין הלוחמים מצוידים בנשק-הגנה כלשהו. פרט לסכין, מאחר שהם סומכים על גורם ההפתעה וההעלמות במים בשעת סכנה.

במבצעי סיור מעין-אלה מפתחות סירות-האם מהירות רבה, שטות במקביל לחוף, ופולטות את הצוללים מסירות גומי מנופחות, הקשורות בחבל לדופן. הצוללים קופצים למים בטור ומתפרסים במרוח של 25 יארד. במקרה שלעלים מזדקק רים מעל פני המים, והצוללים צריכים להיות נסתרים ונעלמים מחמת הסכנה הנשקפת מהתקפת אש אויב מצד החוף — אזי הכרחית עליהם זריחה ליבשה בשחיה. במקרה זה מוגבלת האפשרות של הסירות מלהתקרב אל החוף, עד כדי מיל אחד. בהגיעם ליעד, סוקרים הצוללים את המים שמסביבם ואת הקרקע שמתחתם. כל אחד נושא עמו לוח פלסטי ועפרון הקשור לקצהו של חבל, שבעזרתם רושם הוא ציון מכשולים, תנאי קרקע בתחתית המים, וכל קו נוף, העשוי לסייע בהצלחת המבצע והמשימות של הכוח הנחת.

אחת ל-25 יארדים עורך הצולל מדידת-עומק (באמצעות חבל. בסיום הסיור חוזרים הצוללים, מלקטים את האינפורמציה והתצפיות לכדי אוסף של תרשים-חוף, וזה נשלח למיפקדת כוח המשימה האמפיבי.

הידע בחבלה נדרש לסילוק ולפינוי כל מחסום או חייץ טבעי המתגלה תוך הסיור.

משחתת המשמשת להובלת צוהי חבלה, APD-107

השחיין הקרבי נבדל מכל לוחם אחר, בכך שהוא פועל לבדו, או כמעט לבדו, במרחבי הים העיון ובמעמקיו. נטל האחריות שהוא נושא בה כבד מאוד.

הצלחתה של כל נחיתה אמפיבית נוקפת לזכותה, באשר הפרטים הקטנים, העובדות והנתונים השונים שעליו לאסוף, מהווים את הגורם המכריע להחלטת הפיקוד ביחס ללוחמה-מנים ולקביעת מקום הנחיתה. הלוחמים של צי ארצות-הברית נמנים על היחידה הנקראת: (U.D.T.) Commissioned Units-Underwater Demolition Teams

(צות חבלה תת-ימי). יחידה זו כוללת ארבע יחידות-משנה בהרכב של 15 קצינים ו-101 חוגרים, כל אחת. אלה הם חיילים מאומנים לתפקידיהם הן כבודדים והן כצוות.

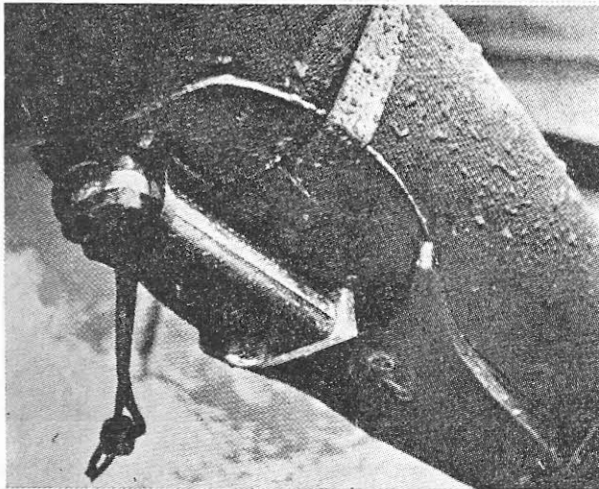
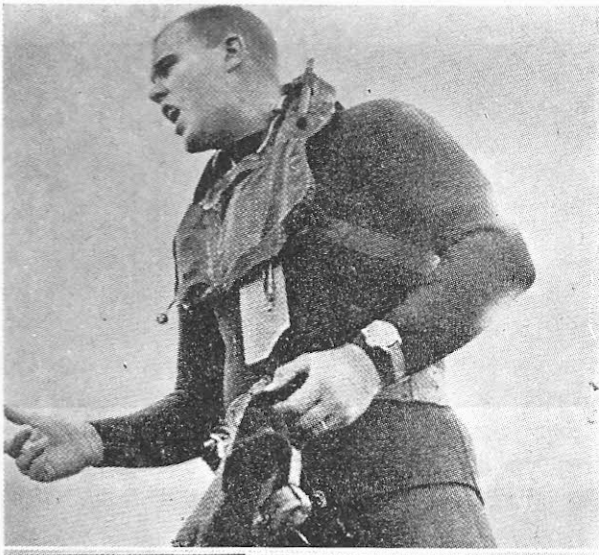
כשרו הגבוה של הלוחם הוא תוצאה של אימונים אינטנסיביים שעליו לעבור בתקופת הכשרתו. ראשית כל, הוא בוגר קורס בסיסי בחבלה תת-ימית בבית-ספר ללוחמה זעירה. ששה חדשים עוברים עליו באימוני צלילה, ושלושה שבועות בבית-ספר לצניחה.

העובדה שהלוחם מצוי בתנועה מתמדת ובאימונים רצופים — מבטיחה רמת כוננות גבוהה אצל כל לוחם. האימונים שעוברים הקצינים והים בכל לאלה של החוגרים, וסכנת הקרב היא מנת-חלקם של שני הסוגים.

השם "צות חבלה תת-ימית" אינו הולם בדיוק את התפקיד, שכן חובתם העיקרית של אנשי הצות היא, צבירת ידיעות סודיות, איסוף אינפורמציה המתייחסת לאפשרויות נחיתה בחופים שונים, כולל השטחים שמסביב.

כאשר יש "לטהר" חופים ממכשולים, או כאשר צריך לפעול נגד מטרות-חופים מסוימות, שיש להן חשיבות צבאית, כמו מעגנים, תחנות מכ"מ וכו' — לובשת הקבוצה צביון של צות-חבלה.

בעת פעולה, מועבר צות-החבלה ליעדו בספינת-אם, או כתחליף, במשחתת מלווה, כגון ה-APD-107, Earle B. Hall. בכל-שיט אלה שוהה הצות 3-4 ימים, עד לשעות ספורות לפני המבצע, ואז נכנסים הצוללים לסירות-נחיתה (המכונות בצי ארה"ב בראשי-תיבות L.C.P.L.) לשם עריכת הבדיקות האחרונות בצידוד שנועד למשימת הריגול שלהם. הציוד עצמו מורכב ומגוון. הוא כולל חליפות "רטובות", העשויות גומי בחלקן החיצון, ומרופדות בפנים בספוג. אלו משמשות כציוד הקבוע של הצולל בעל המבצעים הנערכים במי הים הקרים, ובאותה מידה במשימה ממושכת במים חמים. שכבת המים הנלכדת בין הגוף לחליפה ולבועות-האוויר בגומי הספוגי מהווה גורם מבודד; מאיטה את הצטננות הגוף, שומרת על חומו ומאריכה את כוח הסבל של השחיין. כפפות גומי-הספוג של-ידי, המסכה שעל פניו, הסכין וחגורת ההצלה שלגופו — כל אלה מרחיבים את אפשרויות הפעולה של הצולל.

הלוחם התת מימי מצויד באביזרים שונים המקלים עליו את עבודתו. למעלה: חגורת הצלה ושעון היד המיוחד; במרכז: שעון לחץ, למטה: סכין המחובר לירך

מטען ההרס של U.D.T שפותח להרכבה תת־מימית, מהווה את האמצעי הבסיסי לפינוי המכשולים. מטען זה, שמשקו כ־20 פאונד, מכיל 10 לבנים של חנ"מ. פתיל בטחון וסרט רחב קשור למתניים ומעל הכתף לנשיאת חומר־הנפץ ולחיבור המטען אל האובייקט המיועד להריסה.

כל לבנה השוקלת שני פאונדים, ניתנת לשימוש כיחידת־הרס עצמאית. ואילו במטען כולו אפשר להשתמש כיחידת־נפץ אחת.

מטען אחר הוא הטורפדו־בונגלור, שצורתו כמעין שפור פרת מתכת ארוכה; המטען מכיל חומר־נפץ ועשוי להביא תועלת רבה ב"סיהור" נתיבי מים ממוקשים.

אתרי מים המוקפים בסבך של גדרות תיל או כל מכשול אחר, זוכים לטיפולו של צנור גומי "נפיץ" (צנור גומי עטוף בשכבה גמישה של חומר־נפץ) הניתן להצמדה לאורך נתיבי מים מקצה אל קצה. יתרונו הגדול הוא, שניתן להשיג תמש בו בעת פינוי תעלה צרה בין שורת סלעים וכן במשטחי מים רדודים.

שעות אחדות לפני שעת ה"ש" מצמידים הלוחמים את המטענים ומחברים אותם אל התיל הרועם.

ההתפוצצות באה כאשר הלוחמים נאספים בסירות־הגומי שלהם, משום שהתפוצצות מוקדמת עלולה לגרום למותו המיידי של המפעיל הנמצא במים והנתון לסכנת ההתפשטות של גלי ההדף במים. איסוף הלוחמים הוא שלב קריטי וחשוב בעת מבצעי חבלה תת־מימיים. האיסוף בשיטת מלכודת (לאסו), אשר פותח במהלך הקרבות של שנות מלחמת־העולם השניה, עדיין משמש אמצעי ראשוני כיום. כאשר מתקרב כוח המאסף במהירות־שיא וחולף לאורך טור הצוללים, מניף החייל שבתוך סירת־הגומי את לולאת הגומי מעל לזרועו המורמת של כל אחד מהלוחמים, לפי סדרו בטור. תוך שהוא נעזר בכבל אלסטי המצמיד את הלולאה לסירה, מושך ה"לולאן" במהירות את הצולל לתוך הסירה.

שיטה חדישה יותר היא שיטת פולטון, המבוצעת באוה"ב בעת תרגילי הקומנדו הימיים, הנערכים בפעולת איסוף טכנית הדורשת שני מעברים בין הכוחות הנאספים. מעבר אחד דרוש כדי להשליך שני מגלשים מפוברגלס, המחוברים בכבל סינטטי (כ־10 צוללים יכולים להתמקם בכל אחד מהמגלשים בירכתיים הפתוחים).

כאשר כוח המאסף עובר בשטף בין המגלשים, מתברר מיתקן מתכת מיוחד שעל הסירה את שני הכבלים, מקשר אותם לגלגל התנופה, וכבלי המחלקיים נכרכים על פני הסליל.

הצוללים עולים אל הכוח המאסף באמצעות גרר — "מחצלת"־קנבוס הנגררת בירכתי הסירה על פני המים. לשיטת ההחלקה יש יתרון, באשר היא שימושית במיוחד לאיסוף לילי.

אספקה ומילוט בדרך־האוויר מיועדים לפעולות ה־U.D.T. כאשר נדרשת פעולה מהירה.

מרבית הלוחמים, אנשי הקומנדו, הם צנחנים מעולים, וניתן להורידם לאיזור הקרב הן במסוק והן בכל מטוס אחר. השלת הלוחמים מן המטוס המנמיך־טוס היא שימושית, בלי

צורך במצנחים, מגובה של 20 רגל במהירות טיסה של קשר.

האיסוף נעשה בעזרת סולם חבלים הנגרר מן המסוק ונסחב על פני המים. כאשר חולף המטוס מעל ראשי השחיין נים במהירות של 20 קשר, נאחו השחיין בסולם ומניף את גופו על שלביו, עד הגיעו פנימה אל תוך המסוק. התובלה התת־מימית: שיטה זו שימושית כשדרושה סודיות מירבית בפעולה. הצוללת היא כלי העברה מבצעי, המקנה לצוללים את האפשרות לצאת לפעולה ולשוב במהרה עם סיומה למקום מבטחים.

הלוחמים יכולים להסתגר במעוזם ולהשאר שקועים ומכור־סיים באופן מוחלט במים. סירת גומי ובה שבעה אנשים, המור־נעת במהירות על־ידי מנוע חרישי, יכולה להנתק מסיפון הצוללת ולפעול בצורה שתבטיח חדירה שקטה אל השטח. צוללת ננסית מדגם "X-1", בהיותה בעלת שטח והיקף קטנים ומוגבלת במשא, מסוגלת להעביר מספר קטן של צוללים למים רדודים יחסית ולשטחים מוגבלים ומגודרים שאינם ניתנים להדירת צוללות גדולות יותר.

מכשירי הצלילה הנמצאים בשרות שחייני הקרב כוללים את שלושת מכשירי הצלילה מסוג סקובה, הנראים בתמונות בשעת פעולה, ומטרתם — לאפשר לצולל להוציא לפועל בצורה יעילה את המשימות הרבות והשונות המוטלות עליו. מכשיר התערוכת הפועל על עקרון מערכת חצי־סגורה, ואשר מכיל תערובת של חמצן+חנקן עלול לפלוט בוועת אחדות, אך לעומת זאת, הוא נוח לשימוש בטוחים גדולים ובמעמקים.

מכשירי האויר הפועלים על עקרון מערכת הנשימה הפתוחה אינם יעילים לשימוש מבצעי בגלל הבעות הרבות שהם פולטים (שכן הבעות הן האויב הראשי של הצולל, ועוללות להסגירו מיד לעין צופה), אולם הודות ליתרונות הפשטות שלהם מצויים מכשירים אלו בשימוש בפעולות שאינן קרביות.

"טלפון" תת־מימי המופעל בסוללות משמש ליצירת קשר קולי תת־מימי. מכשיר גילוי תת־מימי מדגם 1B — AN/PQS שניתן להחזיקו בידיים יכול לקבוע ולמצוא מקומם של עצמים שונים ומכשולים השקועים במים בהיקף של 120 ירדים ובאותה מידה יכול לשמש גם לשם קליטת קולות של כלי־שיט קרבים.

בגיחות לטוח קצר יכול הקטנוע התת־מימי להוביל שחיין אחד או שניים במהירות של שלושה עד ארבעה קשר. ה"חזיר" שהינו כלי המונע בחשמל (מסוג S.D.V) יכול להוביל ארבעה לוחמים, ציוד וחמרי־נפץ למרחקים עד 60 מילין.

צביונם של לוחמי החבלה, אנשי הקומנדו מושתת — יותר מבכל יחידה אחרת — על עקרון של עבודת צות ועל יכולתו האישית של כל לוחם כפרט.

למרות העובדה שהלוחם משתמש בציוד רב, פשוט ומסובך כאחד, כדי להגביר את כושרו ויכולתו — השובים רצונו העז להצלחה, איתנות דעתו ודבקות במטרה שאליה הוא חותר, ואומץ רווח.

בסופו של עניין, האימונים המקיפים והיסודיים הם שקובעים את הגבול האחרון ליכולתו.

אמצעי ההובלה וההגעה של אנשי צות החבלה הם שונים ומגוונים. למעלה: צוללת ננס מסוג 1-X המצטיינת במנועים שקטים ובאפשרות גישה למים מוגבלים. מתחתיה: סירת גומי המצויידת במנוע חיצון להובלת 7 לוחמים. תמונה שלישית: קטנוע תת־מימי. למטה: "חזיר", המסוגל להוביל 4 לוחמים על ציודם לטוח 60 מיל

הצי הצרפתי ומשימות ההרתעה

מאת: אריה חשביה

לתכנית הגרעינית של צרפת, ובהשראתו חולקה הגשמתה לשלושה שלבים.

מאחר שכבר היו לצרפת מטוסי-סילון מעולים ביותר — ועדיין לא פותחו בה טילים, ומאחר שקל יותר להרכיב פצצה גרעינית גדולה, וקשה יותר לפתח ראש-מחץ גרעיני קטן דיהצורך בשביל טילים — נקבע כי שלב א' של כוח ההרתעה הגרעיני הצרפתי יוקצה לחיל-האוויר. הפרשן הגדול ריימון ארון, שהתנגד לכוח הגרעיני העצמאי של צרפת, טען בזמנו כי מוגוהך לחשוב על הרתעה כנגד ברית-המועצות (האויב הסביר ביותר של אירופה המערבית), בדמות תריסר מפציצים נושאי פצצות גרעיניות. אך הוא הודה, שנודעת משמעות מדינית רבה לכוח מעין זה, ובשיחתי עמו לפני כחודש ימים אמר שזלולו בכוח הגרעיני העצמאי של צרפת נגע לשלב א' בלבד. כאשר יהיו לצרפת גם טילים משוריינים במטמורות תת-קרקעיות וגם צוללות בעלות הנעה אטומית וחמושות בטילים גרעיניים, תהיה לכוח זה גם משמעות צבאית.

לפי התכנית הצרפתית, יהיו לצרפת עד סוף השנה הזאת כ-60 מפציצים חמושים בגירסה משוכללת של פצצה גרעינית צרפתית. תוך השנה הבאה יוכל המרכז הגרעיני הצרפתי בפאריז להפיק אוראניום מועשר בכמות מספקת לביצוע ניסויים תרמו-גרעיניים. מכיון שצרפת הסכימה באוויאן, ב-1962, לפנות את שטח-הניסויים שלה בסהרה עד אמצע 1967, ייערכו הניסויים הבאים באוקינוס השקט, באי קטן בסביבות טאהיטי. בינתיים ינוסו טילים צרפתיים מדגמים שונים, כולל דגם דומה לפולאריס האמריקאי, שאפשר לשגר אותו מצוללת, מתחת לפני-הים. הצוללת הניסויית המיועדת לביצוע הניסויים הללו, נשלמת והולכת במספנה צרפתית.

שלב ב' של תכנית-ההרתעה הצרפתית יורכב מ-25 טילים דו-שלביים, קרקע-קרקע, בעלי דלק מוצק. אם האוכ-

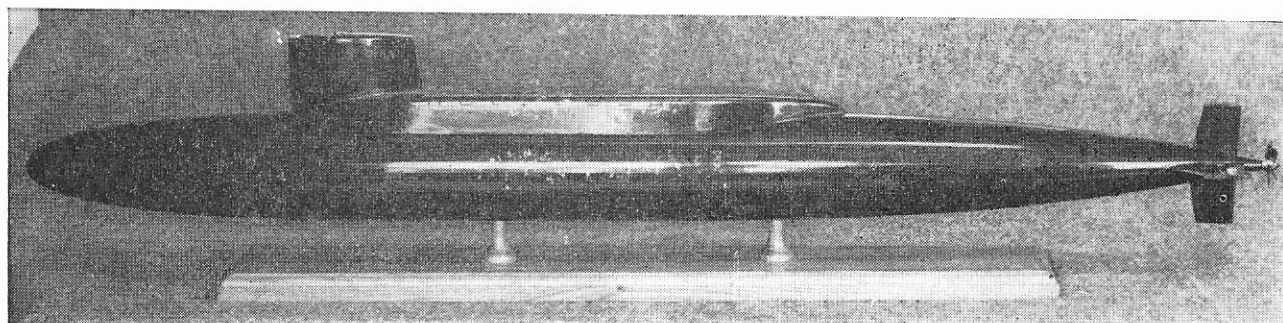
צרפת דוגלת, כידוע, בכוח-ההרתעה גרעיני עצמאי. שלב א' של הכוח הזה הוקצה לחיל-אוויר ולמטוסי „מיראז'-4" שלו. בשלב ב' יהיו טילים, ואילו השלב השלישי יורכב מצוללות גרעיניות נוסח-פולאריס. על תכנית-ההתעצמות הצרפתית הזאת מדווח לנו אריה חשביה, פרשן צבאי ישראלי וחבר „המכון למחקרים אסטרטגיים" בלונדון, שחזר זה-המקורב מביקור במערכת-הבטחון הצרפתית.

בניגוד לדעתם של מספר פרשנים אמריקאים ממורמרים, אין דוקטרינת-ההרתעה של צרפת (הדוגלת בקיומו של כוח-ההרתעה גרעיני עצמאי, למגינת-לבה של וושינגטון) — נובעת משגיונו של איש יחיד, נשיא צרפת, גנרל שארל דה-גול. גוף גדל והולך של הוגי-דעות צבאיים בצרפת מפתח משכבר את „תורת ההרתעה", שמנסחה הגדול ביותר הוא גנרל אנדרה בופר, ראש „המרכז למחקרים אסטרטגיים" של צרפת. הוגיה ומעצביה של אסטרטגיית ההרתעה הצר-פתית תמימי-דעים, שאין מדינה יכולה לסמוך על בעלת-ברית המרוחקת ממנה אלפי קילומטרים, ואפילו תהיה בעלת-ברית זו מוכנה באמת ובכלל הנסיבות להחליץ לעזרה. לצרפתים נסיון מר בתחום ההישענות על בעלות-הברית: במלחמת-העולם הראשונה בוששה העזרה לבוא, וכך ניטשה מלחמה מרה ועקובה מדם במשך ארבע שנים על אדמת צרפת.

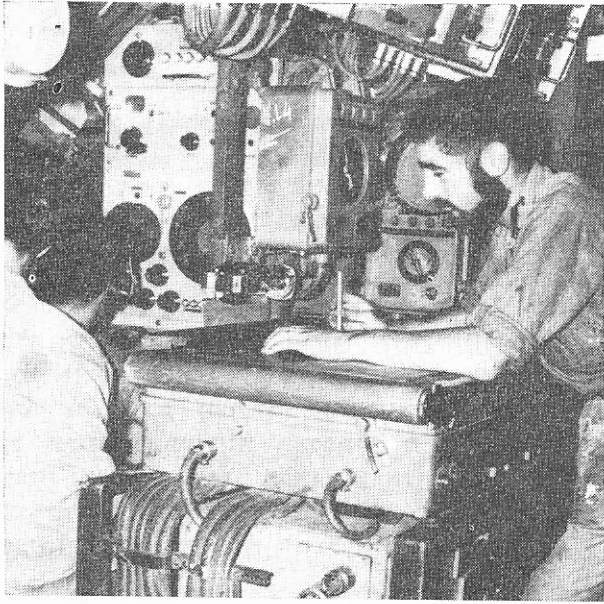
במלחמת-העולם השניה היה הסיוע הראשון מועט מכדי למנוע את מפלת צרפת. שחרורה בא רק מקץ ארבע שנים. ובמשבר סואץ לא היה לצרפת במה להשיב על איומי הטילים של בולגאריה, שכן כל כוח-ההרתעה הגרעיני המערבי נמצא בידי ארה"ב — וזו התנגדה למבצע-סואץ של צרפת ובריטניה.

פיתוחו של כוח גרעיני צרפתי עצמאי החל עוד זמן רב לפני שובו של דה-גול לשלטון. דה-גול רק נתן תנופת-יתר

דגם הצוללות הגרעינית הצרפתית החדשה

רוב הצוללנים הצרפתים הם צעירים עד גיל 24. בתמונה: תא פיקוד בצוללת מדגם ארתור

תלמויות שונות — בלחימה נגד צוללות, תקשורת, גילוי צוללות, טילים וכיו"ב. בתום הקורס הם מקבלים תעודה וסיכת צוללן מיוחדת. לדרגת מפקד צוללת מגיע הקצין המוכשר לאחר כשבע שנים של פעילות ואימונים. אנשי הצוות של הצוללת הגרעינית הראשונה טרם נבחרו סופית, אך כבר ידוע שהם ייבחרו מן המעולים שבצוללנים הצרפתים. כאמור כבר נמצאת צוללת אחת בשלב בנייה מתקדם, והחל בבנייתה של הצוללת השנייה, והצרפתים מקוים כי עד 1970 תהיה להם לפחות צוללת מבצעית אחת, וב-1972 תהיינה כל השלוש בשרות מבצעי.

כיצד נראים הדברים בעיני צמרת חיליהם הצרפתי? השיב על כך אדמירל קאבאנייה, מפקד חיליהם הצרפתי: „עד כה התנהל הכל לפי התכנית, ואין לנו יסוד לחשוש מפני תקלות טכניות בלתי צפויות שישבשו את הגשמת התכנית“.

מה יכול אדמירל קאבאנייה לגלות על מהותו של „אגרוף הצוללות“ שלו?

„אוכל לגלות“, הוא אומר, „שהטילים הצרפתיים יהיו גדולים במקצת מטילי פולאריס האמריקאים, והטוח שלהם יהיה ארוך קצת יותר — נאמר, באלפיים קילומטרים יותר... אך מכל הבחינות האחרות ידמו הצוללות שלנו לצוללות הגרעיניות האמריקאיות, אף הן תישאנה 16 טילים כל אחת, והתפוסה שלהן — 8,500 טונות — ניתן להשוותן לצוללות האמריקאיות מדגם ג'ורג' וושינגטון“.

מדוע נקבע כוח התחליבן שלוש צוללות מבצעיות, דווקא?

„כל המצוי בצוללות יודע, שלאחר 120 ימי שהות בים, בכל שנה, במשך שנתיים רצופות של שרות פעיל, זקוקה הצוללת לשיפוץ הנמשך 12 חודשים. הפעלתן של שלוש צוללות תאפשר ביצועם של שיפוצים — והמשך משימות השיגרה גם יחד. למעשה, כבר חדלנו לדבר על שלוש

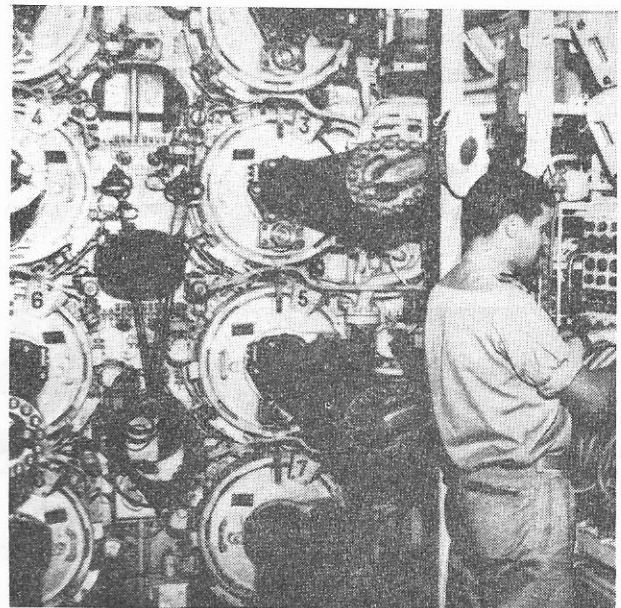
לוסיה הצרפתית לא תשמיע מחאות טורדניות יתר-על-המידה, יוצבו הטילים הראשונים במטמורותיהם, בדרום מערב צרפת, כבר החל מ-1968. אם עד אז יושלם ייצורם של ראשי-מחץ מתאימים, ייעשו הטילים הראשונים לטילים מבצעיים כבר באותה שנה.

שלב ג' יורכב בתחילה משלוש צוללות גרעיניות. הראי שונה — רידוטאבל — החלה נבנית במספנות שרבורג בראשית 1963. אורכה 420 רגל ותפוסתה תהיה 8,000 טונות. מהירותה תעלה על 20 קשר. המנוע הגרעיני שלה (למעשה, כור אטומי הפועל בכוחו של אוראניום מועשר) יספק לה יותר מ-15 אלף כוח-סוס. נוסף לכך תצויד הצוללת במנוע חשמלי לעתות חרום שיאפשר לה לפעול בטוח של 5000 מיל. לרידוטאבל יהיו (לבד מחימושה הגרעיני) ארבע צינורות טורפידו וטורפידות נגד-צוללות מן הדגם החדש ביותר, לצורך הגנה עצמית, אבל חימושה העיקרי יהיה — 16 טילים נוסח פולאריס, בעלי ראשי-מחץ גרעיני בן מאה קילוטון (פי חמישה מהפצצה שהוטלה על הירושימה) וטנח של 2,500 ק"מ, בקירוב.

צוללת זו נבנית מפלדה רבת-גמישות, ותוכל לצלול לעומק של 300 מטרים ויותר. מערכת ניווט אוטומטית ומערכת ניווט אינרציאלית יאפשרו לה ניווט מדויק ביותר. הצרפתים שוקלים אפשרות של קביעת ציוד להנחיה באמצעות לוינינים. הצות שלה ימנה 135 איש וישהה עמה בים פרקי-זמן בני 90 יום. תשומת-לב רבה מוקדשת לנוחות האנשים — במגורים, מזון ובידור.

מענין לציין, כי מרבית הצוללנים של צרפת הם צעירים עד גיל 24. הדברים אמורים לגבי קצינים ובעלי דרגות אחרות, כאחד. כולם מתנדבים. הקצינים משתלמים בתחילה באונייה-אימונים ז'אן ד'ארק, ואחר-כך עושים שנתיים באניות-שטח, בעיקר כקציני-משמרת. רק אז ניתן להם לשרת שנתיים בצוללת. לאחר מכן שולחים אותם להשר

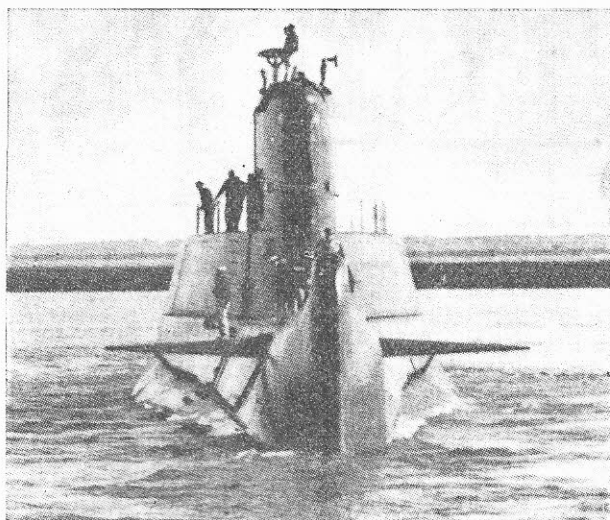
צוללן צרפתי ליד צינורות הטורפדו בצוללת דוריס.

הקמתו של כוח ניכר; וצוללת-התקפה מהירה ביותר. אנו מוצאים שוב דגש על צוללות — גם כאשר לא מדובר בכוח ההרתעה הגרעיני של צרפת.

אח ההשקעה הניכרת בצוללות מסביר תת-אדמירל לפוטייה, מחיל-הים הצרפתי; „עידן הגרעין חולל מהפכה באסטרטגיה ימית. גדלה היכולת ההתקפית של הצוללת. הנהנית כיום מניידות ארוכת-טווח, מאוטונומיה רבה ומחמק מקות גדולה. כמעט מן-הנמנע לפגוע בצוללת גרעינית השטה בשקט רב, ובעומק רב. הלחימה נגד צוללות מפגרת הרבה אחר הצוללות עצמן, כיום מהירה תנועתן של צוללות מתחת לפני-המים, מאשר כלי-השיט השטים על פני הים המבקשים לצוד אותן.

„אכן, פותחו כלי-נשק מעולים נגד צוללות. כמו תמיד לאפון הצרפתי והאסרוק האמריקאי, אך הם יקרים וניתן להפעילם רק מכלי-שיט גדולים יחסית, כגון פריגאטות בנות 5,000 טונות. צוללות נגד-צוללות עשויות להיות יעילות מאוד, בתנאי שיגיעו לטוח פגיעה...”

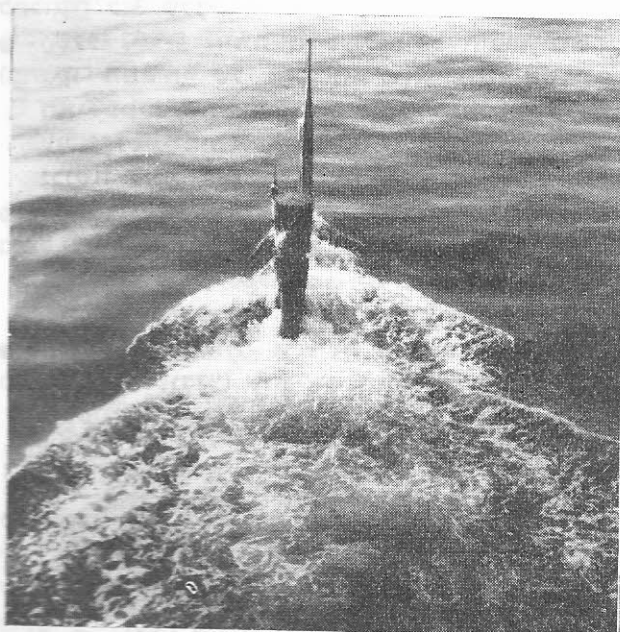
הצוללת הצרפתית החדשה ג'ימונט

צוללות וכבר התווינו תכניות לחמש צוללות — אבל חכניות אלה תוגשמה רק בעשור הבא. בינתיים השקנו את הצוללת ג'ימונט, בעלת מנועים קונבנציונאליים, שתשמש לניסויי הטילים שלנו וכן לבדיקת מערכות-הנשק והציוד של הצוללות הגרעיניות שלנו.”

האם לא תפגע התכנית הגרעינית בחידושו ופיתוחו של הכוח הימי הקונבנציונאלי של צרפת?

„תפשת מרובה — לא תפשת”, משיב אדמירל קאבאנייה. „החלטנו לחשל אגרוף מרתיע תתימי, ואנו עושים זאת. מובן מאליה, שהמשימות הקלאסיות של חיל-הים — התערי בות, הגנה על שיירות ועל טריטוריות — אף הן מהייבות כיום כלים בלתי-קונבנציונאליים, כגון צוללות-התקפה גרעיניות. אנו מקווים להחליף בהדרגה — שוב, עד 1972 — כלי-שיט שונים מאלה המצויים בידינו, בכלים חדישים יותר: נושאות-מסוקים, משחתות, טילים ועוד.”

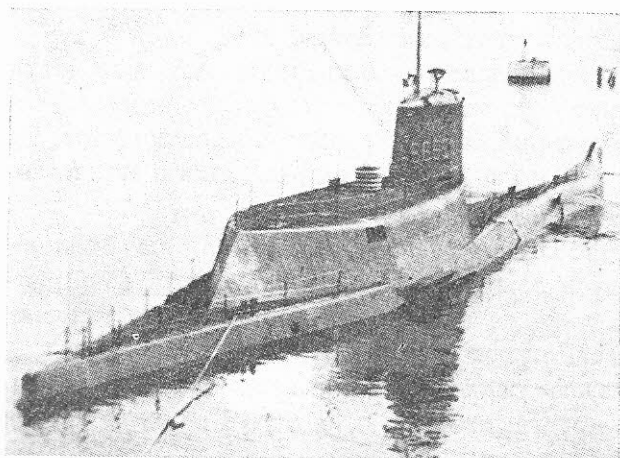
אדמירל קאבאנייה ניאות להצביע על מספר כלים חדשים, מאלה שבתכנית הצרפתית הנוכחית: פריגאטה גדולה מן המצויות כיום בשרות; אניית-ליווי נגד-צוללות, שתהיה חמושה במרבית מערכות-הנשק הידועות כיום, מטורפדות ועד טילים; קורבטה שמחירה נמוך יחסית, עובדה שתאפשר מבט מן הצד על הצוללת ג'ימונט

הצוללת הצרפתית אנדרומדה בנוייה צלילה

תת-אדמירל לפוטייה מצביע על עורקי-החיים הימיים של צרפת, ועל צייה-הצוללות הסובייטי הגדול, בטיעונו למען כוח צוללות צרפתי נאות.

לאור הטיעונים הללו, בנו הצרפתים קסת רחבה של צוללות, החל בצוללות קטנות בנות 500 טונות מדגם ארת'ר ובצוללות-ננס בנות 30 טונות (המיועדות להוליד צוללנים-חבלנים אל אניות האויב ואל בסיסיו), וכלה בצוללות קונבנציונאליות מעולות מדגם דפנה, שתנועתן שקטה משל קודמותיהן, והן עשויות לצלול עמוק יותר. סומחים אומרים כי צוללות אלה הן מן המעולות ביותר שנבנו אחרי המלחמה. בסך-הכל מגיע כוח הצוללות של צרפת כיום עד ל-25,000 טונות. כאשר תושלם התכנית הצרפתית בראשית העשור הבא, יהיה חיל-הים הצרפתי מן היעילים ביותר בעולם — ובודאי היעיל ביותר באירופה המערבית.

הצות ולכוון את הספינה ארצה.

בסופר-של-דבר פעלו הערבים, בהשפעת השלטונות האי-טלקיים בהתאם לתכנית השניה. לפיכך, לא נותר לנו אלא להפעיל את התכנית המתאימה לאפשרות זו. דהיינו — להעלות שניים מאנשינו על הספינה ולכוונה לחיפה.

להלן סיכום מבצע „שלל 3” (או „שודד”), כפי שסיכמו ברשימה ספרותית, עובד שדה, שעלה בחברתו של דוד בן-חורין על הספינה בלב-ים (הקטע לקוח מן הספר „מבצע חי-הים במלחמת הקוממיות מאת א. טל):

„היה לילה גשום. על רחבת העיריה דלקו פנסים צבעורניים, וזיקוקי-דינור שפרצו אל השחקים בשרו על חגו של סנט-אנטוניו — פטרונה של העירה ודייגיה. כלי השיט עגנו צפופים לאורך הרציף כשהרשתות תלויות על תרניהן. העמדנו את המכונית ברחוב צדדי חשוך, וירדנו לבדוק את דרכי הגישה לנמל. המולת חוגגים וקטורת-עשן ויין עלו מפתחי המסבאות שברחוב הראשי. שוטרי המכס השתעשעו בנותיות בכסאותיהם, ספק מנמנים ספק שתויים. היה ברור, שהכניסה לנמל לא תהיה „פרובלימה”. דוד בן-חורין ניגש להעסיק את השוטרים בשתי-רמצהו, בעוד שאני והנהג לקחנו את המזוודות והתקדמנו אל הרציף. דילגנו על פני חבלים ורשתות, כשאנו צמודים אל צלו של קיר האבן. עצרנו את צעדינו לציוצו של ראש מתרומם מפתח סיפון של אחת הסירות. חצינו במהירות את פס האור שבין הקיר לסירה — ואנו עליה. היתה זו ספינת שארכה כ-12 מ', ועל סיפונה התגוללו ארגוני דגים, רשתות ושאר אביזרי-דיג. ירדנו מיד למחסן כשאנו גוררים אחרינו את המזוודות, שאותן כסינו בערימות של חבלים וסגרנו מעלינו את דלת המחסן.

המחסן היה חשוך וטחוב. ישבתי בין הדייגים שפניהם רציניים ומלאי-דאגה. באורו הלח של המחסן עמדה ציפיה גדולה ודריכות סתומה אל הבלתי-ידוע העומד להתרחש. ניסיתי להפיג את המתיחות בשיחה קלה, אולם שתיקתם הזועפת של הדייגים הפסיקתני כאומרת: „דבר לענין, או שתוק” — לא היתה ברירה אלא להקשיב לטפיחות הגלים בצלעות הספינה, ולחכות.

מצב רוחי היה מצוין. הרגשתי, שהנה מתחיל להתגשם המפעל שעליו עבדנו חודשים רבים, הנה מתממשת המזימה שזממנו ותחבלנו ויהא סוף ופורקן לחודשי המתיחות, ללילות של פקפוק מכרסם ולימי התקוות הגדולות. הנה צועדים אנו את הצעד הראשון.

— — — צעדים על הרציף. דוד חזור, הכל בסדר. איש לא הרגיש בנו. נתנו הוראות אחרונות לדייגים ולמכונאי. העוגן מורם וספינתנו חומקת בין המגדלור ושובר הגלים, ואנו בתוך — ביים הפתוח.

התכנית היתה פשוטה: לפי הידיעות שקיבלנו, עסקו במשך הימים האחרונים על הספינה ארגוני (לאחר שהופצה הספינה לינו העבירו הערבים את הנשק לספינה ארגוני —

בתקופת מלחמת העצמאות רכשו מדינות ערב, בארצות שונות באירופה, נשק, מטוסים, כלי-שיט וכו'. במידה שנודע למקורות ישראליים על פעולות רכש אלו, וככל שהנסיבות איפשרו, ננקטו פעולות למניעת העברת הציוד לתעודתו. המטרה המשנית היתה, לתפוש את הציוד ולהעבירו ארצה.

אחד ממשלוחי הנשק הגדולים שמיועד היה לכוחות הערביים שלחמו בארץ-ישראל, היה מטען נשק שרכשו הערבים בצ'כוסלובקיה. מטען זה הועבר לאניה איטלקית בנמל בארי שבאיטליה, ובסופר-של-דבר נפל לידינו. כל הפעולות מצינו להעברת הנשק נמשכו ממאוס עד אוגוסט 1948. המבצע כולו ניתן לחלוקה ל-3 שלבים:

● „שלל 1” — היתה זו פעולה של חיפוש ביים, (בחלקו המזרחי של היים התיכון), אחר הספינה האיטלקית שהובילה את הנשק מנמל יוגוסלבי. הפעולה נסתיימה ללא תוצאות, מאחר שהספינה נכנסה לנמל בארי שבאיטליה.

● „שלל 2” — היתה פעולת הטבעה של הספינה בנמל בארי. הספינה טבעה, אך הנשק שהיה ארוז היטב — ניצל, נשלה מן המים והועבר לספינה אחרת שהיתה צריכה להביאו למצרים.

● „שלל 3” — זוהי הפעולה הדרמטית (שידועה גם בכינוי „השודד”) שהביאה בסופר-של-דבר ללכידת הספינה על-ידי אניות חיל-הים, ולהעברת הנשק ארצה.

לאחר שהספינה לינו טובעה בנמל בארי באיטליה, עדיין לא חוסלה פרשת הנשק. השלטונות המקומיים באיטליה עזרו לערבים בהעברת הנשק למחסנים, בשימונו ובהכנתו להטענה על אניה אחרת. מטעם הליגה הערבית נשלח לאיטליה קולונל מרדס ביי (מסוריה) לשם טיפול מיוחד בהעברת הנשק שניצל למצרים.

לערבים היו שתי תכניות להעברת הנשק:

● להעבירו במכוניות לנמל גנואה שבצפון-איטליה, או לרג'ו קלבריה שבדרום-מערב איטליה, ובנמלים אלה להעמיס את הנשק על אניה מצרית (מהקו Khedivian Mail Line).

● להעמיס את הנשק בנמל בארי, או בסביבתו, על ספינה איטלקית שתפליג למצרים.

בהתאם לשתי תכניות אלו הוכנו תכניות אלטרנטיביות לתפיסת הנשק. לגבי האפשרות הראשונה, התכוננו להשתלט על המכוניות בדרך לנמל גנואה, ולהעבירן עם הנשק לנמל אחר, דרומית לבארי, שבו המתינה ספינה איטלקית קטנה שהפליגה בשירותנו, ושעליה הוטל להעביר את הנשק לארץ. אשר לאפשרות השניה, התכוננו להעלות שני אנשים משלנו, את דוד בן-חורין ואת עובד שדה על הספינה, להערים על

הוא מצפה לנשק הזה כדי להכניס את אנשיו לקרב; ידענו מה מעט הנשק הנמצא בידי אנשינו בארץ. היתה הרגשה כבדה, אחריות שהנה בנו ובמעשינו כאן, תלוי גורלו של אוצר יקר: היפול לידנו או יינתן בידי אויבינו?

היה זה קרב סמוי בין שני יריבים שאינם רואים האחד את האחר. קרב שנמשך חודשים, מאז טובעה הספינה בידי יוסי דרור ואנשיו, קרב רצוף לילות-מארכים בנמלים זרים ופיצוצים בשדות-תעופה עוינים. היה זה הקרב על הנשק.

ידענו: אם יצלח מעשנו תינתן מכת-מות לעושי דברן של המדינות הערביות באירופה, והיוקרה שלנו תעלה.

גונים כהים ירדו על היס ואפילה דלילה רבצה באויר. הגברנו את המהירות כדי להימצא בטוח ראייה עם האניה. עוד שעתים ועלינו לבצע את הפעולה.

לפתע גילינו מאחורינו, במרחק 3 מילין, אותות של סירת-מנוע. במשקפת הבחנו שזו סירת-מכס או סירה של משמר-החופים. הגברנו את המהירות והוספנו לצפות לאחור. המרחק בינינו לבין סירת-המשמר החל פוחת. ידענו — אם ניתפש, עלולה להיכשל התכנית כולה. המנוע פעל בקצב מכסימלי. ידענו שלא נוכל להמשיך ולנסוע זמן רב במהירות כזו, אולם התנחמנו בעובדה, שקצב ההתקרבות של סירת-המשמר אינו מהיר, ובעוד שעה תשתרר אפילה גמורה, ואז נוכל להתחמק ממנה בלי כל ספק.

הרדיפה המזורה — אנו אחרי הספינה וסירת-המשמר אחרינו — נמשכה כמחצית שעה. הסירה המשיכה לאותות וכשלא נענתה ירתה יריות-אזהרה באויר. אנו המשכנו בהפך לגתנו מבלי להתעכב, וכעבור מחצית שעה נוספת פסק האיתות. נראה, שהסירה התיאשה מהרדיפה והסתלקה.

עכשיו לא נותר זמן רב להכנות. יש לבצע את הפעולה ולהסתלק מיד מהשטח. פן תזעיק הסירה תגבורת ואנו נתפש. הוצאנו את המזוודות עם „המכשיר“ וחומרי הנפץ, ולבשנו את מדי הקצינים של הצי האיטלקי שהוכנו מראש. חגרנו את האקדוחים. הצצה בראי — מאה אחוז. קרבנו אל הספינה ואז נתברר שהיא עומדת. כנראה חשבה אותנו לסירת-המשמר המאותתת, וכשראתה שאנו מתקרבים עצרה את מהלכה. ממש מציאה מהשמים! דוד ואני מטפסים על הספינה כשי-אקדוחינו שלופים. אנו קוראים לרבי-החובל ומהים עצמנו

המערכת), בהטענת נשק המיועד לערבים. הספינה צריכה היתה להפליג עם שחר מנמל בארי. אנו נארום לה במרחק 20—30 מילין מהנמל לאורך דרכה המשווערת. לאחר שנוהה אותה בעקוב אחריה עד לשעות הערב. אז נקרב אליה, נשתלט על חבר העובדים, ונבילה ארצה.

השעה היתה אחר חצות. ניסינו לנמנם עד שיאיר הבוקר, אולם המקום היחידי שאיפשר השתרעות היה הסיפון, והוא גלוי לגשם המטרדי. שכבנו מכורבלים בשמי-כות רטובות, כשאשליית שינה ורטיבות קרה פוקדות אותנו חליפות.

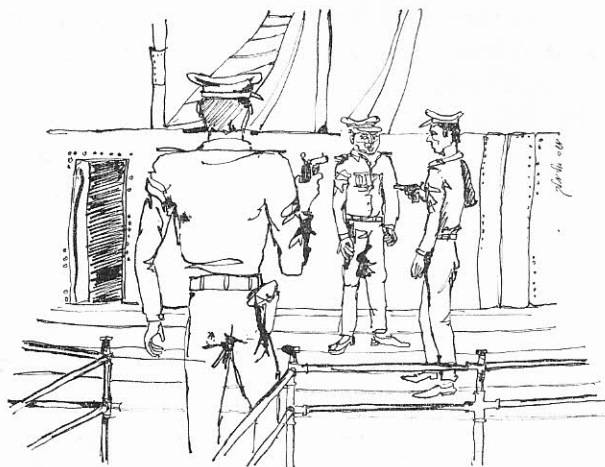
עם בוקר גברה הסערה בים. פנינו צפונה לעבר דרכה המשווערת של הספינה. לאחר שהתקרבנו כ-10 מילין מבארי חזרנו ופנינו דרומה. המסע „חסר התכלית“ הזה לרוחב הגלים, כשהספינה שואבת גלי מים עם כל תנודה, נתן בנו את אותותיה, ואף ותיקי הדייגים פניהם החורו, כשהם חוזרים מדופן הספינה ומוחים את שפתותיהם בשרוולי מעילים.

השעה היתה קרובה לאחת-עשרה. לפי חשבוננו היתה ארגירו צריכה לעבור בין השעות 09.00 ל-10.00. החילונו לחשוש, שמא לא השגחנו בה בגלל הערפל ששרר בשעות הבוקר. או אולי נטתה מזרחה והתרחקה מהקורס הרגיל. החלטנו לחכות ולראות כיצד יפול דבר. הלפה שעה, שעתים, וחששותינו „שהיא“ הלפה על פנינו ולא הרגשנו בה — גברו. החלטנו לנסות להתקשר עם החוף ולקבל אינפורמציה על מועד צאתה. פתחנו את מזוודת „המכשיר“ וניסינו להרכיבו. הספינה התנוודדה קשות. הכרח היה להחזיק כל חלק ביד לבל יפול מהארגו שעליו ניסינו לעבוד. אחרי קשיים רבים סיימנו את הרכבת המכשיר. עכשיו נתעוררה בעיה: כיצד למתוח את האנטינה, הואיל ואורכה של הספינה היה קצר מהאורך הדרוש לאנטינה. לבסוף מתחנו אותה איך שהוא על עמודים בין החרטום לירכתיים. הת-קשרנו עם החוף, ומשם הודיעו לנו שההפלגה התעכבה והאניה יצאה רק בשעות הצהריים. המשכנו לקיים קשר עם תחנת-החוף שמסרה לנו על תנועות הספינה על-סמך תצפיות שנעשו על-ידי אנשינו ממכוניות שלאורך החוף.

בשעה 17.00 גילינו אותה כשהיא שטה במלוא המהירות דרומה. הוספנו לעקוב אחריה ממרחק של כ-4 מילין. לא חששנו שנעורר חשדות בעיניהם של מובילי האניה, כי ספינות כאלו שוטטו לעשרות לאורך החופים.

השמש החלה שוקעת. נשארנו שני בחורים יהודיים בלב-ים, ולפנינו משימה גדולה.

קיבלנו ידיעה, שהמופתי אירגן את „צבא פלשתינה“.

להתעכב ליד החוף. תוך נסיונות מרים לצאת לים הפתוח חלפו יומיים. ובינתיים — נמשכו חילופי מברקים בינינו לבין הארץ בדבר צורת הסיום של המסע. לבסוף נקבע, ששתי אניות-המלחמה ישראליות תבואנה, תדגמנה כיבוש והשתלטות על האניה, ותובלנה את הנשק לחיפה. הקמנו מיד קשר עם אניות-המלחמה. הודענו על מקומנו המדויק, וקבענו את צורת ביצוע „ההשתלטות“.

למחרת בבוקר הופיעו באופק שתי אניות. הדבר עורר חרדה בלב רבי-החובל. וגם אנו הצגנו מחזה של תמיהם ונדמהים. משקרבו האניות וזהו כישראליות, הסברנו לגויים שהענין אבוד עתה, האויב גילה ולכד אותנו.

מובן שהם אסרו מיד את צות העובדים וכן את „הקצינים המצריים“, שהופרדו מיד והועברו ל„חקירה מיוחדת“. העברת הנשק לאניות-המלחמה נמשכה כל היום ובשעות הראשונות של הלילה. בחצות עזבנו את המקום, כשכל הנשק עמוס על אניותינו. עייפים ופרזקי עול נרדמנו עם בוקר“.

★

הספינה האיטלקית ארגירו שהובילה את הנשק בנויה היתה מעץ; משקלה 250—300 טונות, מהירותה — 7 קשר, בעלת שני תרנים. הספינה יצאה מנמל בארי ב־21 באוגוסט 1948 כשהיא טעונה 8000 רובים ארוזים ב־400 ארגזים ו־11 ארגזים עם חלקים רזרביים — ועמוסה מעבר לדפנות. ב־24 באוגוסט יצאו מחיפה שתי האניות ק־18 וק־20 על מנת לפגוש בספינת-הנשק. ב־26 באוגוסט אחרי-הצהרים נפגשו בנקודה המרוחקת 5 מילין דרומית מכף-ליטנוס שבכרתים.

יום לפני המפגש הסביר דוד לאנשי הצות האיטלקי שכדאי לפרק את הארגזים ולסדר את הרובים בתחתית הספינה על-מנת שהיא תהיה יותר יציבה במים. הצות שוכנע והספיק לפרק כשני-שלישים מכל הארגזים. הודות לכך היתה העברת הנשק מהספינה לאניות מהירה יותר.

בערב ה־26 באוגוסט נסתיימה העברת הנשק לאניות חיל-הים. בשעת פעולה זו אבד ונעלם הארגו עם חומר הנשק, הפצצים והפתילים, ולא היה במה לטבע את ארגירו. במשך הלילה נעשו נסיונות כושלים להטביעה. רק ב־04.30 בבוקר הצליחה ק־18 לטבע אותה על-ידי נגיחות בחרטומה. בערב ובמשך הלילה שטה בסמוך לאניות, במרחק של כחצי מיל מהן, ספינה שנראתה כספינת-משמר, אולם זו לא התערבה בפעולה.

ב־29 באוגוסט הגיעו האניות נושאות הנשק שפורק מעל ארגירו לנמל חיפה.

כקצינים מהצי שמתפקידנו לבדוק את האניה ומטענה. מדינו הרשמיים והנשק לא הותירו שום פקפוק בלב. דוד ציוה לכנס את כל אנשי הצות לביקורת, בעוד אני עסקתי בהעלאת המזוודות לאניה.

נתברר, שאין אף מלוה ערבי על האניה (הרבה יותר נעים!). הכנסנו את כל אנשי הצות לחדר המכונות והודענו לרבי-החובל שבגלל המטען החשוב שאנחנו נושאת, והאחריות הרבה לכך שהמטען יגיע בסדר לתעודתו, החליטו השלטונות למסור לידינו את הפיקוד על הספינה, ומעתה והלאה יקבל את ההוראות מאתנו. הודעה זו דדהימה אותה, אולם הפקודה: „קורס 145 מעלות — מלוא המהירות“, החזירה אותו לשינוי משקל והוא חזר על הפקודה בדברו על השפופרת המובילה לחדר המכונות, כיאות לחייל זקן וממושמע.

הספינה החלה לנוע. סירת הדיג ניתקה מאתנו כשדיגייה מברכים אותנו לשלום. השלב הראשון עבר בהצלחה. הש־תלטנו על האניה והיא החלה נוסעת לפי הוראותינו.

ציוינו על רבי-החובל לאסוף את המלחים ולהודיע להם את אשר מסרנו לו. הוא עשה כמצווה עליו, והודיע שעל המלחים למלא אחר כל הוראה שלנו מאחר שהפיקוד נמסר לידינו. המלחים שמעו את ההודעה, ויצאו כשבפרצופיהם נשקפים תמהון ופחד.

התחלנו לארגן את החיים בספינה. רבי-החובל פינה לנו את חדרו. הרכבנו את המכשיר. הקמנו קשרים עם החוף והארץ, והודענו להם על המצב. עשינו סידור שתמיד יימצא אחד משנינו על הגשר כדי למנוע שינוי הקורס, או סימנים אחרים של סרבנות ומרי. ובוזה נסתיים השלב הראשון של המבצע.

ישבנו וסיכמנו את מצבנו. התכנית בוצעה בדייקנות ובסדר, והיה מקום לשיבועת-רצון אולם לא שכחנו, ולו גם לדקה, שאנו רק שני בחורים יהודיים בין עשרה גויים, וברור שאם יעלה חשד בלבם, יכולים הם למצוא שעת כושר ול„גמור“ אתנו ועם כל העסק.

מטרה זו — הרחקת החשד מלבם — היא פרשה ארוכה של „סיפורים“ ו„מתחות“ שנמשכה למן היום הראשון, ולא נס ליחה עד לשעה האחרונה, כשהיא אפופה ענני מסתורין וסוד.

התחלנו את סיפורנו בכך שאנו „קציני-צי איטלקיים“. כדי לחפות על מבטאנו הזר אימצנו לעצמנו את המוצא המצרי. הסברנו להם שנשלחנו לפי בקשת הקולונל הערבי חרדם ביי (שהיה „מכר“ משותף שאירגן את המשלוח, ואף נפרד מרבי-החובל לפני יציאתם מהנמל), ותפקידנו להעביר את האניה בין שדות המוקשים במימי מצרים. בהמשך סיפור זה הוסבר להם תפקידו של מכשיר האלחוט, שדרכו שולח לנו הקולונל את הוראותיו. ואכן, לפני כל שינוי קורס או פעולה כלשהי היינו מודיעים לרבי-החובל ולמלחים כי קיבלנו ברכות עידוד ויישר-כוח מהקולונל, וכמו כן הבטחה חגיגית לתשלום פרמיה כשהמטען יגיע לתעודתו.

יש לציין, שמדי פעם תמהנו על כושר „ההתמחות“ שגילה רבי-החובל. אין להסביר זאת אלא במנטליות התמימה שלו ובחוסר ידיעה על המתרחש מחוץ לארצו.

עד סביבות כרתים היה הים רוגע והנסיעה עברה ללא תקלה. בדרום כרתים „תפסה“ אותנו סערה רצינית ונאלצנו

מפגש יורדי ים, 1966

נכח וכתב: נ. גוטר

באותו זמן התעוררה בעיה עם האניה תל־אביב. לבעל האניה לא היה די כסף כדי לשלם ל־100 הימאים שעבדו אצלו, והללו עמדו על סף הכרזת שביתה. אבא חושי, שהיה אז מזכיר מועצת פועלי חיפה, הזעיק את המוסדות המרכזיים של ההסתדרות, ואלה אישרו — מקרן חוסר עבודה — הלואה על סך 3654 ל"י, כדי שהאניה תוכל להמשיך בהפלגותיה.

אגב, אניה זו לא רצתה בשום פנים ואופן להנתק מארץ־ישראל. עובדה: כאשר מכרו אותה לגרוטאות, טבעה לא הרחק מחופי הארץ...

ניסים משולם, סוכן אניות ותיק, העלה מספר קוריוזים מתקופת היותו שותף בחברת האניות פלסטין מאריטינג ליי, שהיתה בעלת האניות הר כרמל והר־ציון, שתפוסת כל אחת מהן היתה 3000 טון.

„האניה הר־ציון“, סיפר, „עגנה חודש ימים בנמל חיפה, היות ואיש לא ידע תחת איזה דגל עליה להפליג. לבסוף הוחלט לשלחה לקפריסין ללא כל דגל. זו היתה אז כעין אניה של פירטים...“

אפיזודה נוספת: בשנת 1932, כאשר עמדה להפתח ה„מכ־ביה“ הראשונה בארץ־ישראל, הגיעה לפתע אניה עם 200 עולים חדשים, חסרי רשיונות כניסה. הוחלט אז להפכם ל„ספורטאים“. חילקו להם „כובעי מצחיה“ ופטפטו באוזני הפקידים הערביים כי „הספורטאים הללו עלולים לאחר את פתיחת התחרויות“. ה„פטפוטים“ הועילו. ה„ספורטאים“ הורו־דו חיש מהר מהאניה ופוורו בקיבוצים. איש מהם לא הגיע, כמובן, לתחרויות ה„מכביה“...

את ברכתם של חניכי הימאים הותיקים, דהיינו, אלה העובדים כיום בצי הסוחר הישראלי, הביא למפגש מכונאי ראשי יהודה גולדשטיין, מ"מ המזכיר הכללי של איגוד הימאים.

אליהו שרי, מי שהיה, בזמנו, המזכיר הכללי של איגוד הימאים, הצביע על הצד האנושי של המפגש, על הימאים עצמם: „הימאים ששרתו ומשרתים באניות, שונים באופיים ובהתנהגותם, אך כולם בעלי חזון שבא לידי ביטוי במעשים — ולא בדיבורים. כל אחד ואחד מהימאים הראשונים, עשה דרכו אלינו בנפרד. מי מהחלוץ בגרמניה, מי מנער סיפון על אניה הולנדית, מי מבית־ספר לקדטים בהונגריה ומי מרומניה, פולין ושאר ארצות אירופה.“

✱

המפגש נפתח בקטעי מחול, בביצוע הסטודיו למחול של אראלה היס, ונבעל בהקרנת תמונות של אניות ישנות, ימאים החובשים תרבושים, „קפיטנים“ שהיו אז נערי סיפון ומסמכים שהיו ציוני דרך לאיגוד הימאים.

מפגש, ראשון מסוגו ויחיד במינו, שנערך ב„בית הרופא“ בחיפה, הפגיש את כל אלה ששרתו כימאים עבריים לפני שנת 1939, דהיינו, עד פרוץ מלחח"ע ה־2. מהם, שנטשו כליל את היס, ומהם — תופסים כיום עמדות פיקוד באניות או במשרדי חברות הספנות בחוף.

כל אלה ששרתו בעבר כסיפונאים, מסיקים, עובדי משק, מכונאים ראשיים ורבי חובלים על אניות ששמותיהן כבר נשכחו, כמו נשר, גזול, פרזידנט ארתור, יהודית, ירקונה, רחף וארנון, התאספו לערב העלאת זכרונות יחד, מאותם ימים רחוקים מלאי חויות והרפתקאות.

את הערב פתח חבר הועדה המארגנת, רבי־חובל זאב היס, „בימי העפלה ומאבק“, אמר, „בהנחנו את היסוד לימאות ולספנות הישראלית, הוכחנו, עד כמה חשוב כיבוש היס, למדינת ישראל. למרבית הצער מורכבים כיום צוותות אניותינו, השטות סביב העולם, בחלקם הגדול, מימאים זרים.“

לסיום דבריו קרא רבי־חובל זאב היס, שהיה הרוח החיה במפגש, להקים אנדרטה בקצה שובר הגלים בנמל חיפה, לזכר הימאים העבריים שנספו במלחח"ע ה־2.

בכנס השתתף גם ראש עיריית חיפה מר אבא חושי, שהעלה זכרונות מימי ראשית הספנות העברית. הוא סיפר כיצד הגיעה לראשונה, לארץ־ישראל, האניה פרזידנט ארתור, כשעל סיפונה עשרות עולים חדשים. על האניה מפולין, שהביאה ברציפות, עולים מארץ זו, ועל האניה תל־אביב, אשר בשנים 1934-5, הביאה עולים מטריאסט לחיפה.

בהקשר לאניה האחרונה, סיפר הנואם: „בשנים הנ"ל נסעתי לקונגרס הציוני במטרה לעורר שם את הבעיה של ימאות עברית. באותה אניה נסע גם פקיד בכיר של הסוכנות שטען כל הזמן כי כתוצאה מרכישת האניה העברית, עלולים אנו, להסתבך עם הגויים.“

קבוצה של ותיקי הימאות העברית

הוא נמל אשדוד, הגיעה לראשונה לנמל הבית שלה, כשהיא מובילה מוצרים ליריד המזרח.

★

ההנהלה החדשה של חברת צים, דנה באפשרות למכור שתיים מתוך ארבע אניות שהוזמנו ע"י ההנהלה הקודמת, והנמצאות עתה בבניה.

מר מיכאל צור, יו"ר הדירקטוריון של חברת צים, שמסר על כך בראיון מיוחד לשבועון כלכלה, ציין כי הכונה היא לשתיים מתוך ארבע האניות הנבנות כיום ביפאן וביוגוסלביה, שתיים מהן אניות ציבורת, ושתי אניות להובלת עצים.

בתשובה לשאלה על המצב הכספי, השיב יו"ר הדירקטוריון, כי אין זה רצוי להגדיל את ההון העצמי, והוא מעדיף קבלת הלוואה לזמן ארוך, שתהיה כפופה לאפשרויות התשלום הסבירות.

★

במשך כל חודש יולי נערכו הבחירות למועצת הימאים החמישית. הבחירות התקיימו בנמלי הארץ לפני הפלגת האניות. כמו כן, נשלחו קלפיות לאניות שאינן מגיעות לארץ בתקופה זו.

77 מועמדים נאבקים על 32 מקומות במועצה, המחולקים באופן שווה בין ארבע החטיבות: רבי-חובלים ומכונאים ראשיים, קציני סיפון ומכונה, ומשק.

מספר בעלי זכות הבחירה מגיע ל-4000 בקירוב.

★

במטרה להקטין את ממדי הנשירה ממקצועות הימאות, הולכת ומוקמת חברה משותפת לחברות הספנות, איגוד הימאים, ההסתדרות והממשלה, אשר מתפקידה להבטיח שירותי רווחה לימאים. השירותים מיועדים לימאים בים ולבני משפחותיהם על היבשה. על כך מסר בכנסת, שר התחבורה מר משה כרמל, בתשובה לשאלתה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו.

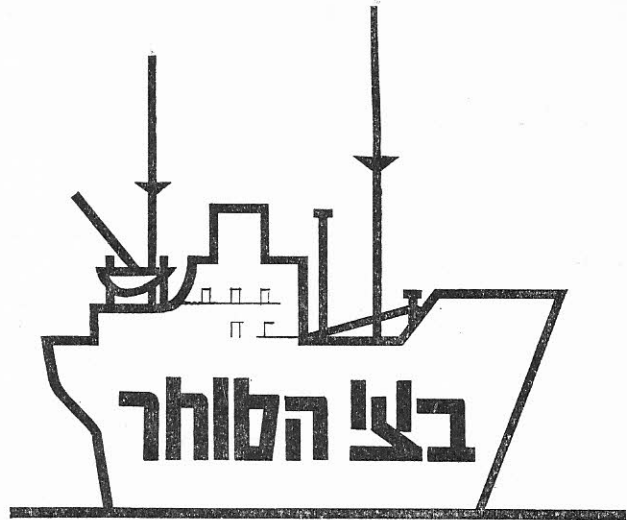
השר מסר עוד, כי משרדו העמיד בפניו מטרה, לגייס בשנתיים הקרובות 200 צעירים, שמתוכם יתווספו לצי 100 קצינים. אלה יבואו בחלקם תוך תיאום עם משרד הבטחון משורות המשוחררים מהצבא.

שר התחבורה הוסיף, כי בשנת הלימודים הבאה יתווספו 5 כיתות לבית-הספר לקציניים בעכו, וכמו כן, יורחבו מסגרות ההכשרה במכון להכשרה ימית של משרד התחבורה.

★

אגדת הנוסעים ירושלים של חברת צים הוחכרה לשלוש שנים לחברה אמריקאית. האגדה תועסק בהפלגות סוור בחוף המערבי של ארה"ב, ובחוף מכסיקו באוקינוס השקט. ירושלים תמשיך להניף את דגל ישראל, אולם צותה יהיה מורכב מעתה, ברובו המכריע, מזרים. שם האגדה יהיה עתה מי עמי. באנגלית MIAMI.

עם החכרת ירושלים, ישארו בתפעולה של צים אניות הנוסעים: שלום, שתפליג בחודשי הקיץ בקו ישראל-ארה"ב, ובחודשי החורף בסוורים באיים הקריביים; תאודור הרצל, שתפליג בחודשי הקיץ בין חיפה ונמלי הים-התיכון, ובחורף בקו ישראל-דרום-אמריקה; וזולדת תפליג בכל חודשי השנה בים התיכון.

ליקט: ג. כנ.

המו"מ בין איגוד הימאים לבין חברות הספנות בדבר הקמת קרן פנסיה לימאים, הגיע כבר לשלבים מתקדמים.

הכננה היא להבטיח לימאים פנסיה מוקדמת. המדובר הוא בפרייה שהמעבודה בים בגיל 45, אחרי 20 שנות שרות.

הרעיון המונח ביסודה של קרן זו, הוא לעודד את הימאים להתמיד במקצועם, ע"י הקדמת גיל היציאה לפנסיה.

קרוב לודאי שתתקבל שיטה הדומה לזו הנהוגה כיום לגבי המשרתים בצבא הקבע.

★

ד"ר מתתיהו סלע נתמנה ע"י חברת צים, לממונה על עניני הארגון וכוח האדם של החברה.

ד"ר סלע שירת במשטרת המנדט משנת 1937 עד שנת 1945. עם הקמת המדינה, חזר למשטרה ושירת בה עד שנת 1963. לאחרונה, שימש כיועץ למפקח הכללי של משטרת ישראל, בארגון המשטרה בארצות מתפתחות.

מאז שנת 1963, היה ד"ר סלע, חבר ההנהלה של מפעלי טכסטיל אדרת.

★

חברת מנו — נתיבי ים בע"מ, מתכננת להפעיל 3 אניות, בהתאם ללוח הפלגות קבוע בין ישראל-ונציה-טריאסט וריאקה. על כך מסר מנהל החברה, מר מ. מנו, עם יסוד חברת הספנות החדשה.

נוסף לשתי האניות שבפעולת החברה — כרמלה ואייל — חכרה החברה ביוון, שתי אניות ופטיקה ודימטריוס, המצוידות באורור, ומתאימות במיוחד להובלת פרי.

★

אגדת המשא עידן, שניפחה 3000 טון, השייכת לחברת נתיבי הים התיכון, שהיא האגדה הישראלית הראשונה שנמל הרישום שלה

25 שנה לקרב האטלנטי

מאת אל"ב ס. פאק, הצי המלכותי הבריטי

לצי האיטלקי. סכנת הפלישה לבריטניה עמדה בעינה, ומשום כך לא נתאפשר תיגבורו של צי היים־התיכון. אף־על־פי־כן שאף קניינגהם להגיע לקרב עם האיטלקים, כדי לגרוע מעליונותם. ההתקפה על טרנטו שנערכה בנובמבר 1940, הוכתרה בהצלחה. אך לאיטלקים עדיין היתה עדיפות במהירות ובחיימוש, בעיקר הודות לשתי אניות־הקרב החדשות בעלות מהירות של 30 קשר, מדגם ויטוריו ונטו, וכן לשש סיירות כבדות, שהיו חמושות בתותחים בקוטר של 8 אינצ'ים, העולות לאי־שעור על תותחי ה־6 אינצ'ים של הסיירות הבריטיות.

עם רדת החשכה בערב יום ה', 27 במארס 1941, עזב קניינגהם את אלכסנדריה עם שלוש אניות־קרב ישנות שהיו חמושות בתותחים של 15 אינצ'ים — וורספייט, ברהם ווליאנט. כוח זה עמד להצטרף לנושאת־המטוסים פורמידיאבל שעגנה מחוץ לנמל לאחר שהמריאו ממנה שלושה להקים: שניים של מפציצים נושאי־טורפדו, מסוג אלבקור ואחד של מטוסי־קרב מסוג פולמר. על כוח זה הגן סוכך של תשע משחתות מפגיעת צוללות. סודיות גמורה אפפה את כונותיו של קניינגהם, לאחר שבצהרי אותו יום נתקבל דו"ח ממתוס סנדלנד בריטי, שהצי האיטלקי מפליג לכיוון כריתים.

מבצע לוסטר, הכנוי שניתן לליווי השיירות שהובילו גייסות ואספקה ממצרים ליון, החל שלושה שבועות קודם

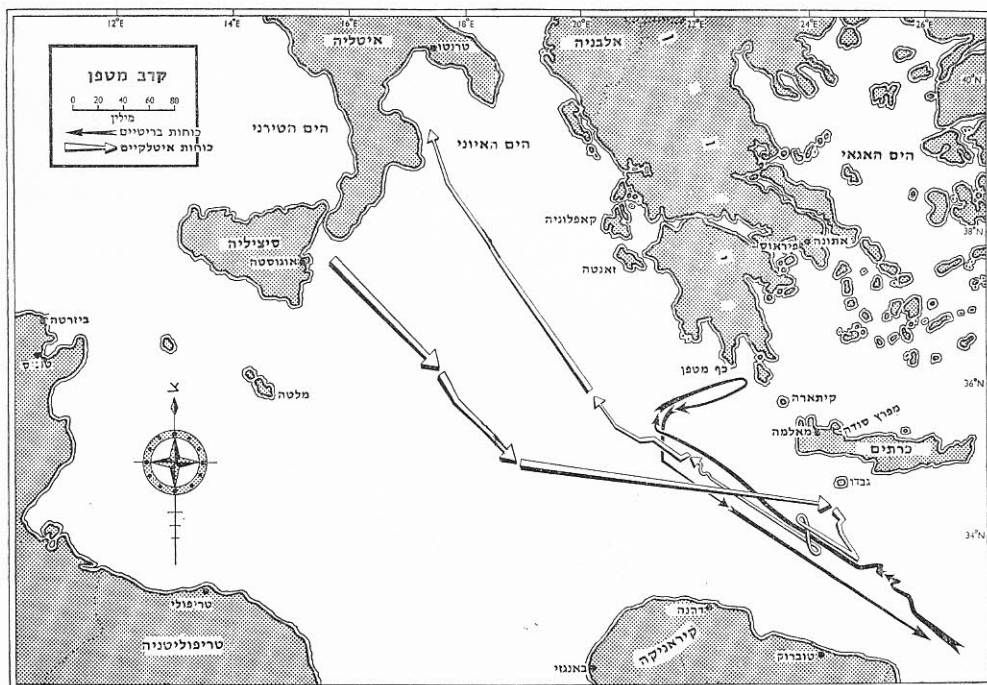
השנה מלאו עשרים וחמש שנים לקרב הימי שנערך ב־1941 באגן המזרחי של היים־התיכון, בין כוחות הצי הבריטי לבין הצי האיטלקי. המאמר המובא להלן הוא פרי־עטו של מחבר הספר „קרב מטפן“. אל"ב פאק שרת בעת הקרב על נושאת־המטוסים פורמידיאבל, שמלאה תפקיד נכבד בכל שלבי הקרב — בגילוי, בהווי ובתקיפה.

אחת ההחלטות של מוסוליני לגבי הצי האיטלקי דרשה להתרכז בבניית אניות־קרב וסיירות מהירות, ולא בנושאות־מטוסים. העקרון שהונח ביסודה של החלטה זו היה, ששום מבצע ימי ביים־התיכון לא ייערך מעבר לטוח פעילותם המסייעת של מטוסים הממריאים מבסיסי חוף, ואכן ב־1941 היה לאיטליה צי מעולה אמנם, אך ללא נושאות־מטוסים, ועד מהרה עתידה היתה להצטער על כך.

בריטניה, לעומת זאת, החלה בבניית נושאות־מטוסים משוריינות כבר ב־1935, אולם רק שתיים מהן, אילוסטריוס ופורמידיאבל, היו בשורות פעיל בתחילת 1941. תוך חודש ימים הוצאה אילוסטריוס מכלל פעולה, ואילו פורמידיאבל תפסה את מקומה ביים־התיכון המזרחי. הודות לנוכחותה של פורמידיאבל, הצליח אדמירל קניינגהם להאיט את מהלכו של אויב בעל עוצמה ולנחול נצחון בעתה, בלילה אפל ליד מטפן.

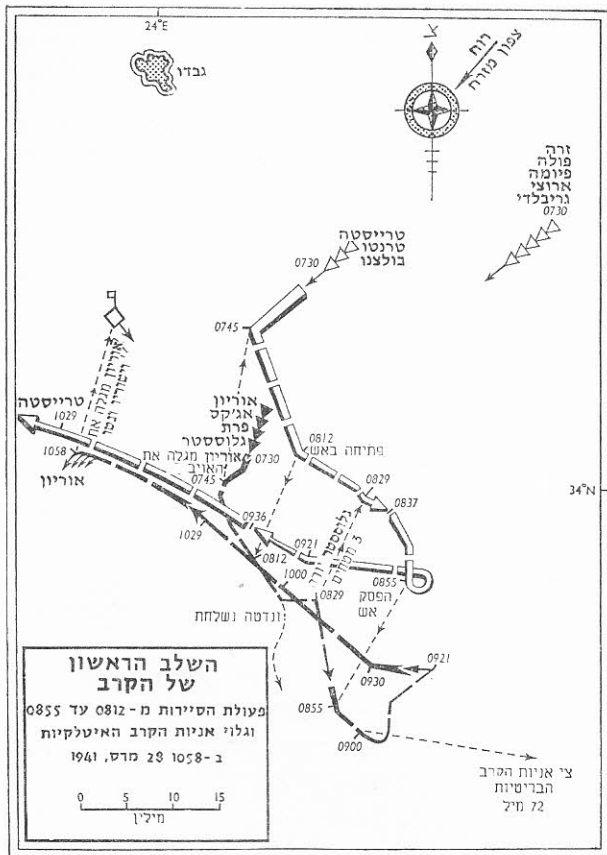
קרב מטפן נערך ב־28 וב־29 במארס 1941, בין הצי הבריטי לצי האיטלקי, באזור שמדרום וממערב לאי כריתים. לקרב זה נודעת חשיבות היסטורית, משום שהיה זה הקרב הימי הגדול הראשון שבו נעשה שימוש במכ"מ לגילוי אויב בחסות החשכה. כן לקחו בו חלק נכבד מטוסים שהמריאו מנושאת־מטוסים — בחיפוש, בהתקפה ובהגנה.

גרמניה כבשה את הולנד ואת נורבגיה באביב 1940. ביוני אותה שנה נפלה צר־פת, ואילו איטליה התייצבה לימין גרמניה במלחמה. בריטניה ומדינות הברית־העמיתים עמדו, למעשה, לבדן במערכה. הצי הבריטי ביסד התיכון, בפיקודו של אדמירל קניינגהם, היה בעיקרו מיושן ואיטי, ופרט לנושאת־המטוסים החדשה, פורמידיאבל, היה נחות בהשוואה

מפה מס. 1

לכן. הגרמנים לחצו על האיטלקים להתערב בפועל. קנינגהם הפליג לנקודה צפוןית-מערבית מדרום לכרתים. הוא הורה לאדמירל-משנה פרידהם-וויפל, שפעל בליווי השיירות, להמתין בנקודה זו בבוקר יום המחרת, בשעה 06.30, עם הסיירות של תותחי 6 אינצ'ים, אוריון, אג'קס, פרת וגלוי-וסטו, וכן עם ארבע משחתות.

ב-06.00 היה צי-הקרב עם פורמידאבל בראשו, בנקודה הנמצאת 150 מילין דרומית-מזרחית למקום המיפגש. בינתיים המריאו המטוסים לסיורים נגד צוללות ונגד תקיפה מן האויר, וחמישה מטוסי אלבקור שוגרו לחפש אחר האויב.

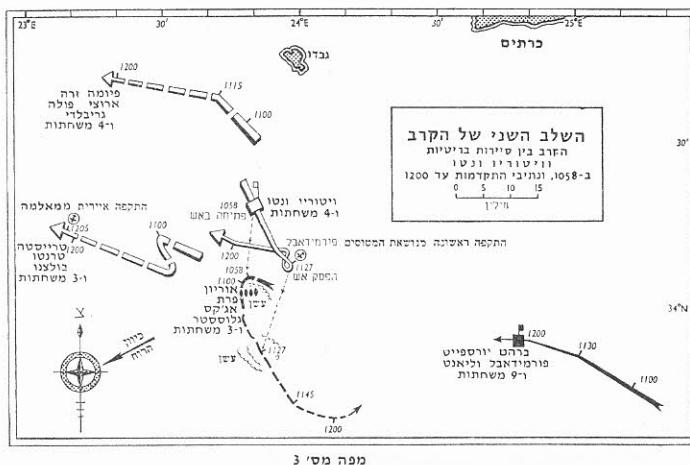
סמוך ל-07.30 ניתן האות לעמדות הקרב. המתח וההתרגשות הגיעו לשיאם. מטוסי פורמידאבל דיווחו על סיירות ומשחתות-אויב שנראו שטות בשתי קבוצות, כשהמרחק ביניהן עשרים מילין. תחילה נראה היה כודאי, שאניות-קרב של האויב נמצאות בסביבה. אך אד שכיסה את פני הים, והידיעה שפרידהם-וויפל עצמו היה בסביבת הנקודות שדיווח עליהן, עוררו ספקות. אט-אט נתברר, שהדיווחים התכוונו לכוח שלו. ב-07.45 חל מפנה דרמטי, כאשר מברק-הרום מפרידהם-וויפל מסר על הימצאות כלי-שיט בלתי-מזוהים צפונה ממנו. זמן קצר לאחר מכן, כשזיהה את הכוח כסיירות איטלקיות, הפליג פרידהם-וויפל במלוא המהירות כדי למשוך את הסיירות העדיפות לקראת צי-הקרב הבריטי, ששט עתה כ-100 מילין דרומית-מזרחית ממנו.

הכוח האיטלקי שהיה מורכב מהסיירות בעלות 8 אינצ'ים, טריאסטה, טרנטו ובולצנו ומשלוש משחתות דלק אחרי פרידהם וויפל. משנצטמצם המרחק בין הכוחות פתחו האייטלקים באש ב-08.12. הסיירות הבריטיות עם תותחי 6 האינצ'ים שלהם עמדו חסרות-אונים ולא יכלו להשיב אש. כוח שני, שלא היה ידוע לפרידהם-וויפל אותה שעה, נמצא צפונית-מזרחית ממקום הקרב. כוח זה היה מורכב מהסיירות בעלות תותחים של 8 אינצ'ים זרה, פיומה ופולה, סיירות קלות יותר ושש משחתות והיה בנקודה שממנה יכול היה בנקל לחסום את דרך נסיגתו של פרידהם-וויפל לעבר קנינגהם.

לאחר ארבעים ושלוש דקות, שבהן לא היו כל פגיעות, הפסיקה לפתע קבוצת טריאסטה את האש ושינתה קורס לצפון-מערב. יתכן שחשדה בנוכחותן של אניות-קרב ברי-

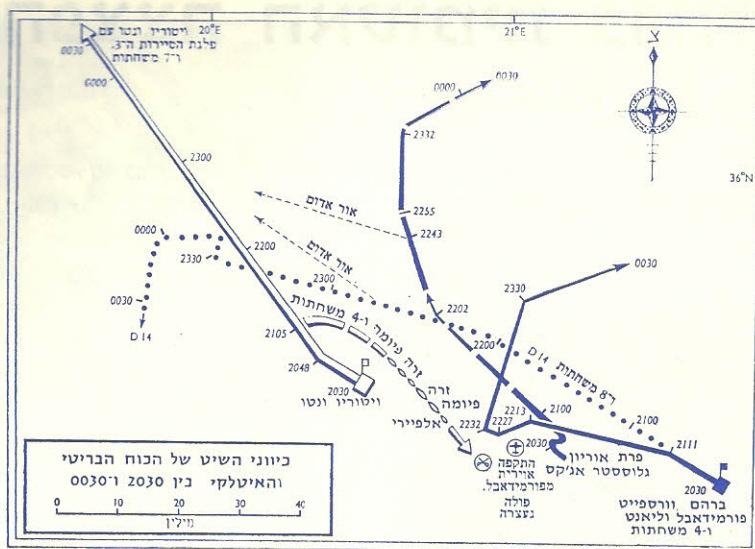
טיות. קנינגהם היה עתה 70 מילין מאחור, בהפליגו במהירות רבה לצפון-מערב. פרידהם-וויפל החליט לעקוב אחרי קבוצת טריאסטה, והורה לאוריון, לאג'קס, לפרת ולגלוסטטר ולארבע המשחתות להפליג לצפון-מערב. הסיבוב הראשון נסתיים, ושום צד לא פגש לעת-עתה באניות-קרב של האויב.

המצב נשתנה בצורה מכרעת ב-10.58, כאשר צופה באוריון גילה אניות-קרב איטלקית מדגם ויטוריו ונטו במרחק 16 מילין לכיוון צפון. אניות-הקרב פתחה מיד באש. פרידהם-וויפל שינה מיד קורס לדרום, וכל אניותיו החלו להעלות מסך עשן. קבוצת טריאסטה שהיתה בצפון-מערב חזרה על עקבותיה, והחלה לרדוף שנית אחרי הכוח הבריטי ולסגור עליו. ויטוריו ונטו ריכזה את אשה לעבר אוריון וגרמה נזק מסויים, עד שמסך העשן העלים את הסיירת כליל. האש הועתקה לגלוסטטר ו"רכבה" (Straddled) עליה תכופות עד אשר גם היא נעלמה במסך העשן. עם סגירת הטנח על-ידי קבוצת טריאסטה נראה מצבו של פרידהם-וויפל כלאחר יאוש. לפתע, ב-11.27, כאשר נדמה היה כי הכל אבוד, הופיע בזירה כוח של ששה מטוסי אלבקור שהמריאו מפורמידאבל. ויטוריו ונטו הפסיקה את האש והפנתה את כליה-הנשק שלה לטווח קצר נגד המטוסים שצללו להתקיפה, ובו בזמן ביצעה תפנית חדה ימינה ואחר נסוגה לצפון-מערב במהירות של 28 קשר. במרחקים של 20 ו-50 מילין ממנה עשו כמותה קבוצת טריאסטה וקבוצת זרה. היוצרות נתהפכו.

הרדיפה שהובילה לקרב הלילי

ב-12.24 נוצר מגע בין כוחו של פריד-הסוויפל וכוחו של קנינגהם כשעודם רודפים אחרי האויב לעבר צפון-מערב, במהירות מכסימלית. אך מהירות מכסימלית זו לא היתה בה כל תועלת אלא אם ניתן להאיט את מהלכו של הכוח האיטלקי.

מפה מס. 4

על-ידי שני מטוסי סוודפיש שהמריאו מכרתים. למרות האש הקטלנית מכווה הצי המרוכז, הישגה פגיי עה אחת בסירת פולזה. היא נעצרה מיד ונשרה מן הר מיסדר. איצ'ינו הר סוף להפליג לעבר בסיסו מבלי שנוכח בנוק שנגרם לפולזה. אך כעבור שעה נודע לו על כך. בינתיים ירדה חשכה על פני הים, והוא הורה ל-

זרה ולפיומה, בליווי ארבע משחתות, לחזור ולהושיט עזרה לפולזה — והמשיך עם שאר כוחותיו לכיוון צפון-מערב.

עתה תרם המכ"מ את חלקו החשוב לגבי האויב ששהה בטוחות בחסות העלטה. על מסך המכ"מ הופיעה מטרה ניחת בנתיבו של קנינגהם, מילין אחדים ממנו. הוא האמין שהיתה זו ויטוריו ונטו. למעשה, היתה זו הסירת פולזה. עם שלוש אניות-הקרב המיושנות שלו, פורמידאבל, ובליווי ארבע משחתות, הפליג במהירות בחשכת הליל. ב-20.37 הוא שלח את השייטות של המשחתות מס' 14 ומס' 2 קדימה והורה לתקוף בטורפדות את אנית-הקרב של האויב מיד כאשר תתגלה על-ידי סיירותיו של פריד-הסוויפל.

ב-22.20 נמצא קנינגהם ארבעה מילין מפולזה שנפגעה. אניותיו מוכנות היו לפתוח באש, כאשר לפתע נראו מכיוון שונה לחלוטין אניות מואפלות, החוצות את נתיב צי-הקרב. מימין לשמאל, במרחק של 2 מילין, היו אלה זרה ופיומה וארבע המשחתות שהגיעו לעזרת פולזה — שבע אניות שלא חשדו כלל בהימצאותו של צי הקרב הבריטי ובתותחיו המאיימים.

ב-22.27 האירה המשחתת גרי האונד את זרקורה, וורספייט ווליאנט פתחו באש על פיומה, בעת ובעונה אחת, מכל התותחים בני 15 אינצ'ים. הטוח היה פחות מ-4000 ירד. ברהם פתחה באש על זרה. למטחים אלו נתלו מטחים של תותחי 6 אינצ'ים, ותוך שניות הפכו האניות האיטלקיות לאבקות של הרס ואבדן.

ב-22.31 ביצע קנינגהם תפנית חרום של 90 מעלות לימין כדי לחמוק מטורפדות שנורו על-ידי משחתות האויב, וציוה על ארבע המשחתות שלו לחסל את האויב. למשחתות אלו הצטרפו לאחר-מכן השייטת מס' 14 ומס' 2 שלא הצליחו לירט את ויטוריו ונטו המתחמקת. אנית-הקרב האיטלקית הצליחה להגביר מהירותה, ויחד עם קבוצת טריאסטה ובשינוי קורס ב-20.48 — נמצאה הרחק מהמקום המשוער לפי הדיווח מן השעה 19.00. גם סיירותיו של פריד-הסוויפל לא הצליחו לגלות את הכוח האיטלקי הנסוג.

(סוף בעמוד 40)

המטוסים שחזרו לפורמידאבל דיווחו על פגיעת טורפדו אחד וקנינגהם קיוה שיוכל להדביק את האיטלקים לפני רדת הלילה. כוח אוירי שני אורגן והמריא מיד אחר-הצהרים. הראות היתה עתה טובה, הרוח שכה, וכך ניתן היה למטוסים להמריא מסיפון פורמידאבל מבלי שהיה צורך להוציא את נושאת-המטוסים מתוך מבנה צי-הקרב. את פורמידאבל עצמה התקיפו שני מטוסים איטלקיים מטיפוס "S-79". היא ביצעה שתי תפניות חדות ושני הטורפדות החטיאו. הרדיפה לצפון-מערב נמשכה.

ההתקפה הראשונה של מטוסי פורמידאבל לא הצליחה לפגוע בויטוריו ונטו. התקפת אחר-הצהרים היתה מוצלחת יותר, אולם במחיר מותו של מפקד הלהק רס"ב דז'אל-סטייד, שהוענק לו אות השירות המצויין (D.S.O.) לאחר מותו. ויטוריו ונטו נפגעה בירכתיה וב-15.30 נעצרו מנועיה. אלפי טונות של מים חדרו לתוכה וירכתיה החלו לשקוע. 65 מילין מאחוריה, מבלי שאדמירל איצ'ינו המפקד האיטלקי ידע על כך, הפליג לקראתה קנינגהם במהירות של 22 קשר. אך לא נוצר כל מגע חזותי כיון שויטוריו ונטו ניתקה את המגע מאוחר אחר-הצהרים ולקנינגהם לא היתה תמונה ברורה של מצב האויב. הוא שלח עתה את פריד-הסוויפל במלוא המהירות כדי לחדש את המגע, וציוה על פורמידאבל לשלוח כוח אוירי נוסף לקראת ערב. בליבות הבריטים פעמה התקוה, שהקרב המכריע ייערך לפני רדת הלילה.

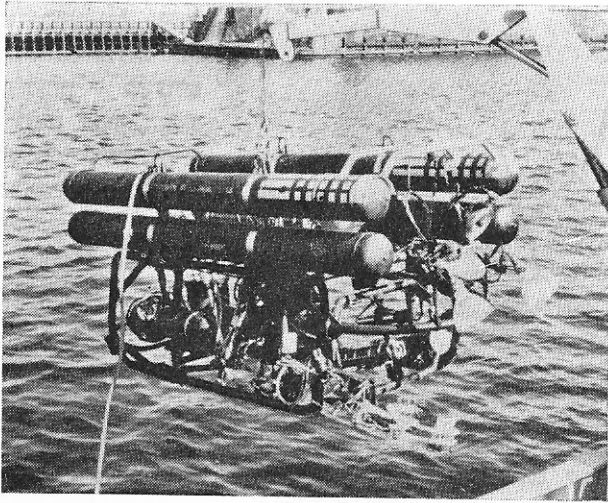
בינתיים הצליחה בקרת הנזקים של ויטוריו ונטו לתקן חלק מן הנזק. המנועים הותנעו והמשאבות הופעלו בקצב. ב-17.00 הפליגה האניה במהירות של 19 קשר. איצ'ינו ציפה להתקפה אווירית לעת ערב, וסמוך לשעה 19.00 ריכו צי של אניות-קרב אחת, שש סיירות כבדות ואחת-עשרה משחתות בקבוצה בת חמישה טורים, כאשר ויטוריו ונטו במרכו. את שתי הסיירות בעלות תותחי 6 אינצ'ים שלח לברינדיזי. על היערכות האויב דיווח לקנינגהם מטוס-סיור. הוא היה עדיין במרחק של חמישים מילין מאחור, ונוכח לדעת שקרב יומי לא יתכן עתה.

מטוסי פורמידאבל תקפו עם ערב באומץ רב ונתמכו

מושית הפצה האטומית בפאלומארס

צלומים: באדיבות שירות האינפורמציה של ארה"ב

מאת: א. ל.

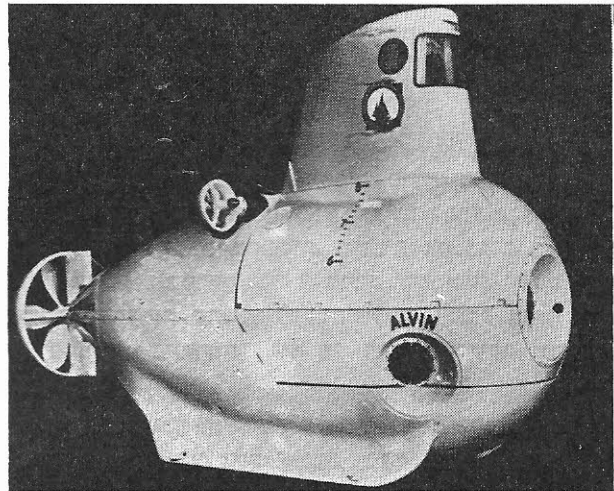

הפצצה נמשתה ממעמקי הים ב-7 באפריל בעזרת ה"קורב" — רכב מחקר תת-ימי מבוקר כבל". מתקן זה פותח על-ידי שלטונות הצי האמריקאי לצורך שליית טורפדו של צוללות

אובדנה של פצצת המימן האמריקאית בחוף ימה של העיירה הספרדית הנידחת פאלומארס, עורר ברחבי אירופה והעולם גולן סערה ציבורית ומדינית, שהדיה לא שכחו עד היום הזה. אולם בעיצומה של ההמולה שפרצה מסביב לאותה תקרית מעציבה, נשכח מלב רבים, כי אותה תאונה הולידה בעקבותיה מבצע ימי מורכב, נדיר ומיוחד במינו — מבצע השליה של הפצצה.

בטבע הדברים, שלטונות הצי האמריקאי אינם מעוניינים להרחיב את הדיבור ולהביא לידיעת הציבור את הפרטים הענייניים והטכניים, שהיו כרוכים באותו מבצע. אולם, מסיפור המעשה, מפרטים שונים שנחשפו תוך כדי פעולה ומצילומים שלא זכו לראות אור בעתונות היומית, ניתן לציר תמונה, העשויה לעורר הרהורים ולהצית את דמיונו של כל מי שמצוי אצל בעיות צי וים.

סיפור המעשה מתחיל ב־17 בינואר השנה, שעה שמפציץ גרעיני חמוש טס במרחב האווירי של ספרד ולידו מטוסי-מיל, שניסה לותדלק אותו תוך כדי טיסה. עקב טעות, שפרטיה לא נודעו בודאות, אירעה התנגשות בין שני המטוסים והם התנפצו לרסיסים. בעקבות ההתנגשות נשמטו מן המפציץ ארבע פצצות מימן חמושות, אף כי לא דרוכות. שלוש מן הפצצות אותרו תוך זמן קצר ביותר

צוללת הזוטא אלבין (ראה "מערכות-ים" 74-75) המש-משת בתפקידי מחקר בצי ארה"ב, איתרה את הפצצה האבודה על קרקעית הים. אורכה 6.6 מ', משקלה 1.1 טון והיא נושאת צות בן 2 אנשים

על פני הקרקע ונאספו. פצצה רביעית, בעוצמה של 1.1 מגאטון, לא נתגלתה.

בשלב ראשון ניסו השלטונות האמריקאיים לשטמש את העניין ואף עשו מאמצים נמרצים למעט את תשומת הלב של הציבור לתקרית. אולם, כפי שניתן היה לצפות, תכסיס זה לא עלה יפה, והעתונות העולמית, לרבות עתונים אמריקאיים רציניים, תבעה במפגיע כי יעשה הכל כדי לסלק את הפצצה ולמנוע סכנות חמורות מן האוכלוסייה האזרחית. המולה ציבורית זו נוצלה כדבעי גם לצרכים פוליטיים והדברים הגיעו עד לידי כך, שהשלטונות

הספרדיים ראו עצמם נאלצים לאסור על טיסות נוספות של מטוסים אמריקאיים נושאי פצצות גרעיניות במרחב האווירי של ספרד.

בינתיים הגבירו השלטונות האמריקאיים את מאמצי החיפוש, ואף הרכיבו כוח משימה מיוחד מורכב מכוחות צי ואויר, במטרה לאתר את הפצצה האבודה במימי הים. רק ב־15 במארס עלה בידי הצוללת-זוטא אלבין לאתר את הפצצה האבודה, כשהיא תקועה על קרקעית-הים, בעומק של כ־750 מטרים, בריחוק של כשמונה קילומטרים מחופה של העיירה פאלומארס.

אלא שבכך לא נסתיימו הצרות. הנסיגות הראשונות לשלות את הפצצה לא עלו יפה, בעטיו של מזג האויר שנשתבש וסערה מקומית שפרצה באיזור. יתר-על-כן, הפצצה עצמה היתה תקועה בצלעו של מדרון תתיימי תלול מאוד, וצות המצילים היה חייב לנקוט אמצעי זהירות חמורים ביותר, מחשש שהנסיגות לשלות את הפצצה יגרמו להידדרותה לנקודה עמוקה יותר. בשלב זה היה הכרח להביא בחשבון גם את האפשרות, שהפצצה עלולה, אם לא להתפוצץ, הרי להגיע למצב בו תתחיל להיות רדיואקטיבית בשיעור מסוכן ביותר. בשלב מסויים עלה בידי אנשי כוח המשימה המיוחד, אשר נעורו בצוללת-זוטא, לרתק כבל חזק עשוי ניילון אל גוף הפצצה. אולם, משהחלו מושכים בזהירות את הפצצה, ניתק לפתע הכבל והמצב חזר לקדמותו.

בנקודה זו ראוי לציין, כי על אף ה"מצור" שהטילו כלי-שיט אמריקאיים מסביב לאיזור הפעולה, הרי מיד בהיודע המקרה החלו חשות למקום "ספינות דיג" סובייטיות, שעשו מאמצים נואשים לגלות את מכסימום הפרטים, הן על מהלך הפעולה עצמה והן על הכלים והמכשירים שהוכנסו לפעולה.

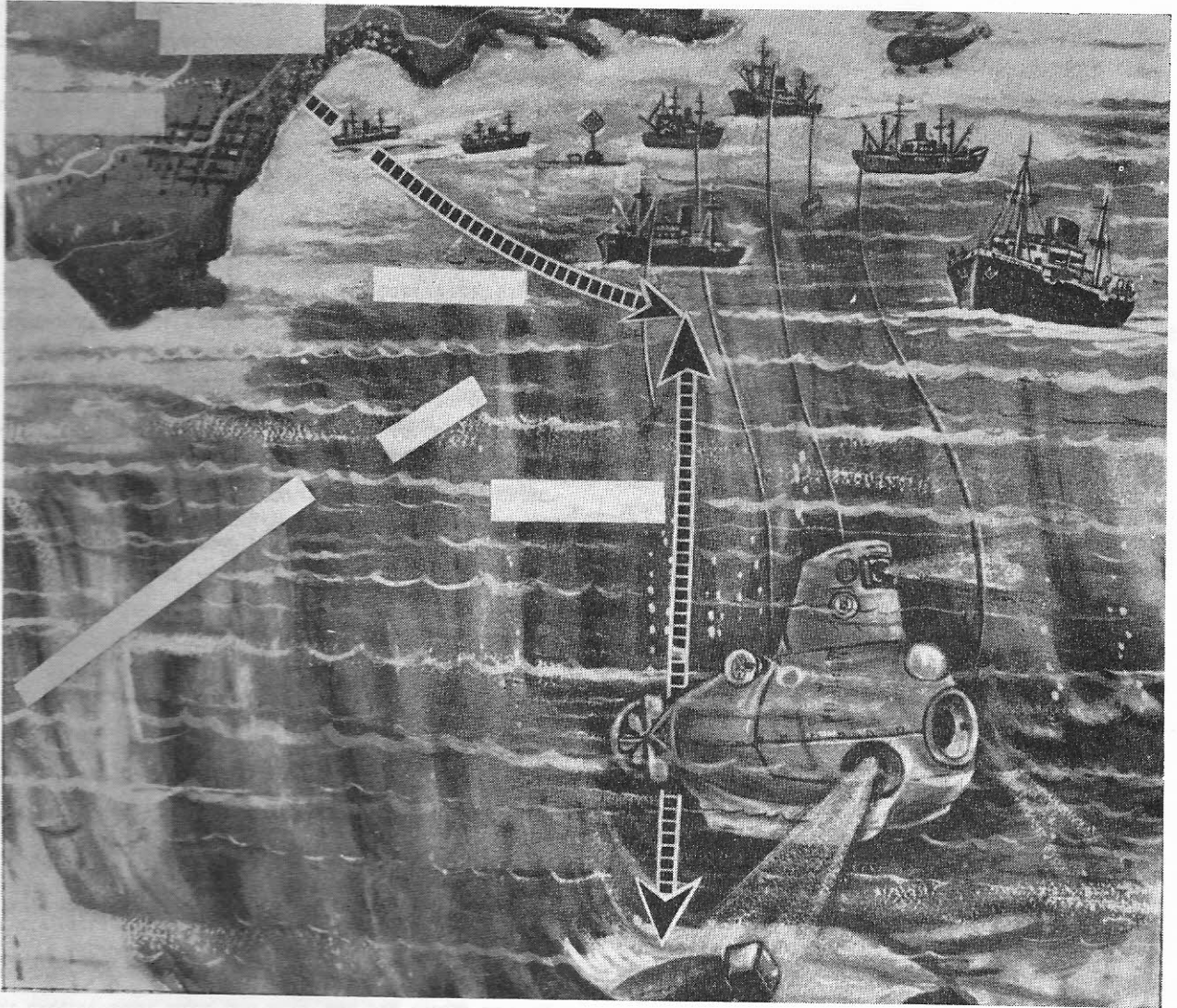
בלית ברירה, החישו שלטונות הצי האמריקאי מארצות-הברית את

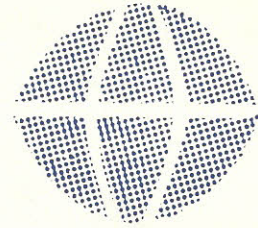
אנשי הצות של הצוללת האמריקאית פטרל מרתקים בכבלים את הפצצה, עם משייתה

אחד המיתקנים הסודיים והחדשים, שפותחו לא מכבר. היה זה „רכב מחקר תתימי מבוקר כבל“, Cable Controlled Underwater Research Vehicle — כלומר, לפעול בעומקים גדולים שאין אדם יכול לשהות בהם, נתון לפיקוחה של אנית'אס. לצרכי הנחייתו במעמקי המים מצויד מיתקן זה בסונאר וכן במכשיר טלביזיה מיניאטורי. באורח רשמי טוענים שלטונות הצי האמריקאי, כי המתקן החדש פותח כדי להחזיר טורפדו של צוללת לאחר שיגורו. מכל מקום, זמן קצר לאחר שהמיתקן החדש הובא אל מקום הפעולה, עלה בידי צות מפעיליו לחלץ בשלום את הפצצה.

עם השלמת פעולת החילוץ הוצגה הפצצה לראוה על אחד מכלי השיט שהשתתפו במבצע, ואל המקום הועקו עתונאים ומשקיפים מכל רחבי אירופה, לרבות כתבי סוכנות הידיעות הסובייטית, כדי שיוכלו לראות במרעיניהם, כי אכן סולקה הסכנה ממימיה של פאלומארס.

המקום בו אותרה הפצצה: השרטוט מראה את נתיב התקדמותה של הצוללת זוטא אלבין, אל המקום בו אותרה פצצת המימן האבודה — 8 ק"מ מחוף ימה של העיירה הספרדית פאלומארס, בעומק של כ-750 מטרים

ואליאנט השלימה ניסויי המבחן, תוכנס לשירות פעיל בעוד חודש

הצוללת הגרעינית הבריטית הראשונה, הציידת-קוטלת ואליאנט, חזרה בימים אלה מניסויי המבחן בים הפתוח, שנמשכו שלושה שבועות. מצפים, כי תוך חודש ימים תוכנס הצוללת לשירות פעיל ביהידה קרבית בפאסליין.

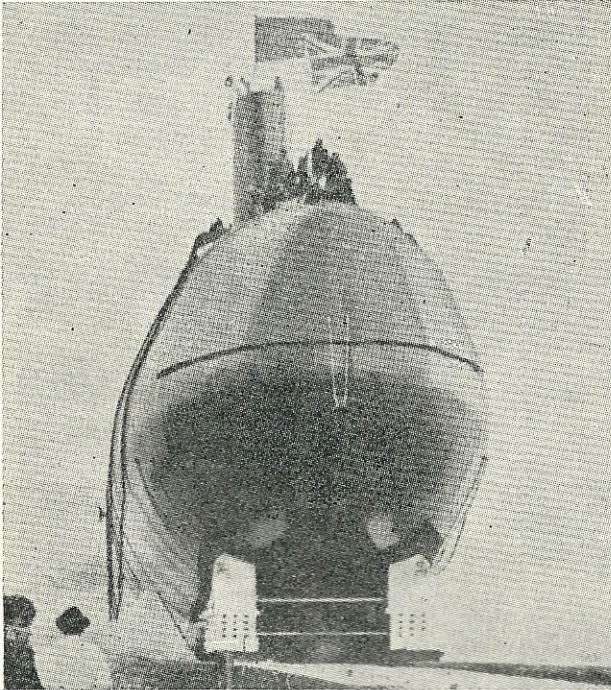
במסביבת-עתונאים בלונדון מסר מפקדה של הוואליאנט, קומנדר פטר הרברט, כי ניסויי המבחן נערכו במרחבי האוקיינוס האטלנטי, וכי הם הוכתרו ב"הצלחה יוצאת מן הכלל". במסגרת הניסויים ערכה הצוללת תרגילים על פני השטח וכן תירגלה סיבובים ברדיוס קטן ככל האפשר.

הצוללת בילתה מתחת למים חמישה ימים. מהירותה של הוואליאנט מתחת למים מגיעה ל-20 קשר. צלילתה הממושכת במיבחי הניסוי נמשכה 32 שעות רצופות.

מפקדה של הוואליאנט גילה, כי בצוללת החדשה הוכנסו מספר שינויים, על כמך הנסיון שנצטבר תוך כדי הפעלתה של הצוללת הגרעינית הבריטית דרדנאוט. עם זאת הטעים, כי השינויים באי יותר לביטוי בהיערכות הפנימית של הצוללת מאשר במיבחיה.

בבנייתה של ואליאנט, שעלתה 20 מיליון לירות שטרלינג, הוחל בינואר 1961 והיא הושקה בדצמבר 1963. אולם, השלמת הבניה נתעכבה זמן ממושך, ובשלב מסויים הועבר מפקדה-המיועד, קומנדר ג.ג.מ. הרברט, לפיקוד על הפריגאטה ונוס, לתקופה של ששה חדשים.

העיכובים בהשלמת הבניה נבעו מקשיים בלתי-צפויים במערכת הצינורות ומאחר יותר — מליקויים שנתגלו במסלול-עזר במיתקן

השקתה של אה"מ ואליאנט, הצוללת הגרעינית הבריטית

הראשי של המדחף. נוסף לכך, פרצו על סיפונה שתי דליקות, ונזקים רציניים נגרמו לה, כאשר פועלים פתחו שסתום לא-נכון והציפוה בטונות של מים.

כל האניות מתקבלות לשירות בצי המלכותי כשהן "בים הפתוח וכל המצפנים מכוונים". באותו רגע מורד ה"נס האדום" ובמקומו מועלה אל ראש-התורן בירכתיים ה"נס הלבן".

קומנדר וואטקין הביע את הערכתו הנלהבת בדבר טיבן של האניות שעברו תחת ידיו, ובמיוחד לגבי הפריגאטות מטיפוס ליאנדר. בבית-הנבחרים הבריטי נמסר, כי ייבנו עוד שלוש פריגאטות מטיפוס ליאנדר, ובכך יגיע מספרן של פריגאטות אלה ל-23 — הסידרה הגדולה ביותר של אניות מלחמה, פרט לשולות-מוקשים. קומנדר וואטקין, שמאחריו בסיון קרבי עשיר ומגוון, דחה את הדעה, שארה"ב עולה על בריטניה בכל הנוגע לבניית אניות-ישטה.

הוא ציין גם, כי מתקבל רושם מוטעה, שעה שמשווים את נתוני התפוסה של אניות-מלחמה עם אלה של מיכליות. לדעתו, השוואת הנתונים הכספיים עשויה להיות ריאליית יותר.

הצי הבריטי השקיע באניות 200 מיליון ליש"ט

עבודות בהיקף של 200 מיליון לירות שטרלינג בשביל צי המלחמה הבריטי, נמצאות עתה בשלב של ביצוע במספנות הבריטיות. בדרך-כלל, חלקן של הזמנות הבנייה של הצי המלכותי מגיע לכדי 30 אחוזים מן ההיקף הכולל של העבודות המבוצעות במספנות אלו. אולם, עם ההזמנות האחרונות, עלה חלקו של הצי המלכותי לכדי 50 אחוזים מכלל העבודות.

קומנדר רולנד וואטקין, שהיה ממונה על הווי-הבנייה מטעם הצי המלכותי, במשך שלוש וחצי שנים, מסר ערב פרישתו מתפקידו, כי בתקופת כהונתו "העביר לשירות" צי מלחמה שעלה 180 מיליון לירות שטרלינג.

שיחות על גורל גיברלטר

שיחות על גורלה של גיברלטר נערכו באחרונה בין שרי-החוק של ספרד, פרננדו מריה קאסטיילה, לבין שרי-החוק של בריטניה, מייקל טטיוארט, בפגישה ביניהם בלונדון.

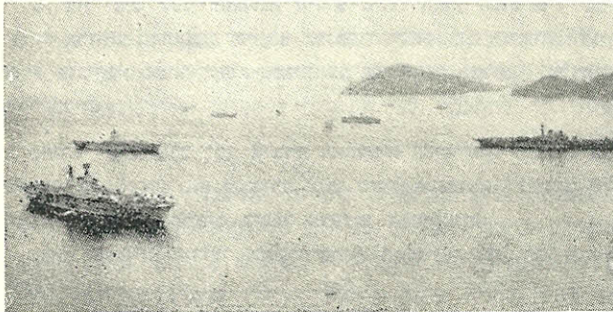
בפגישה תבע שרי-החוק הספרדי להחזיר את גיברלטר לספרד, וכתמורה תעניק ספרד בסיס צבאי לבריטניה, כל עוד יתואם הדבר עם „מערכת ההגנה של ספרד או של העולם החופשי“. כן הודיע שרי-החוק הספרדי, כי ממשלתו תחייב לכוונן מימשל חוקי, שיעניק הגנה לזכויות הבסיסיות של תושבי גיברלטר.

זו הפעם הראשונה מאז שנת 1783, ששתי הממשלות מנהלות

משא-ומתן רשמי על גורלו של ה„צוק“, שהעכיר את היחסים בין שתי המדינות מאז נכבש בידי הבריטים בשנת 1704.

ביום בו נפתחו השיחות בלונדון קיימו 12 אלף תושבי ה„צוק“ הפגנה דוממת, כמחאה נגד כל כוונה להחזיר את השטח לשלטון ספרדי. בסיום ההפגנה נערכה תפילת-מחאה עליידי הפרוטסטנטים, הקתולים והיהודים.

השיחות בין שתי הממשלות עוררו תגובה נמרצת מצד קבוצה גדולה של צירים שמרניים בפרלמנט, אשר מתו על שהממשלה הבריטית נכנסה למו"מ עם הספרדים, על אף העובדה, שספרד ממשיכה במצור היבשתי על ה„צוק“.

אניות הצי הבריטי על רקע הבסיס בעדן

בסיס הצי הבריטי בעדן ייסגר באוגוסט

בסיס-החורף של הצי הבריטי בעדן, ספינת הודי-מלכותה „שבא“, עומד להתחיל בחודש אוגוסט, בהתאם להחלטתה של ממשלת בריטניה להחזיר מן האיזור את כוחותיה הצבאיים, עם הענקת העצמי אות לפדרציה של דרום-ערב בשנת 1968 — על כך מוסר ה„טיימס“ הלונדוני.

ספינת הודי-מלכותה „שבא“, שצוותה מונה 160 איש, משמשת בעיקר, להבטחת שירותים שונים לאניות צי-המלחמה הבריטי, המבוקרות בנמל עדן. הצי המלכותי הציב את מפקדתו בעדן, לאחר ששלושת השירותים המוויינים הועברו לפיקוד אחיד.

ה ב ר י ת א ר צ ו ת

הוחמרו תקנות הבטיחות מפני שריפות בים

הועדה הבין-לאומית לבטיחות ימית, שנתכנסה בימים אלה בלונדון, נענתה ללחצה של ארה"ב והחליטה להחמיר את תקנות הבטיחות מפני שריפות.

התקנות החדשות מחמירות במיוחד לגבי אניות ישנות, שניבנו לפני 1952, והן מחייבות את הבעלים להתקין שיפורים וסידורים נאותים, הן לאיתור מידי של שריפות והן לכיבויין המהיר.

בינתיים החלה ועדת-הסחר מטעם הסנאט האמריקאי את דיוניה בהצעת-חוק, שלפיה יידרשו בעליהן של אניות נוסעים זרות, להביא לידיעת הנוסעים כל מקרה, שבו אין סידורי הבטיחות מפני שריפות תואמים את התקן האמריקאי.

תאורגן מחדש מערכת הבטחון של הצי

שלטונות הצי האמריקאי החליטו לארגן מחדש את כל מערכת הבטחון של הצי, לאחר שנתגלה כי אחד מחילי הצי, שהיתה לו גישה לאיזורים רגישים ביותר מבחינה בטחונית, עסק באיסוף אינפורמציה בטחונית חשובה ואף הציעה למכירה לסוכנים סובייטיים.

הדליפה הבטחונית החמורה נודעה מתוך הוראה של המפקד הראשי של שרותי הביון של הצי האמריקאי אל כל המפקדים האחראיים.

הוראתו של תת-אדמירל רופוט ל. טיילור, מפקד הביון של הצי

הצעת-החוק הועלתה בעקבות דליקות שפרצו באחרונה בשתי אניות נוסעים זרות, שהפליגו מנמלים בארה"ב. החוק החדש יסייג את הממשלה האמריקאית לפרסם ברבים את תקני-הבטיחות באניות זרות, ומניחים כי הדבר יביא בעקבותיו לעריכת חקירה מטעם השלטונות המוסמכים.

נראה, כי כמה מתומכי החוק המוצע מתייחסים אליו כאל אמצעי להגן על צי הסוחר האמריקאי. פרנק ליוי, תת-מזכיר לענייני פנים, אמר: „אם העובדה שהציבור ידע את סדרי הבטיחות תפגע בבעלים של אניות מסוימות — מוטב כך. אנו לא נוזל דמעות.“ מפקד משמרה-החופים של ארה"ב, אדמירל רוקנד, הודיע, כי אם לא יחול שיפור במצב הקיים, הוא ידרבן את הקונגרס להפעיל חוקים חמורים יותר נגד אניות זרות המפליגות מנמלי ארה"ב.

האמריקאי נמסר למפקדים האחראיים, כי „כתוצאה ממקרה שאירע באחרונה, שהיה כרוך בחיפוש חומר סודי, הובאה לידיעת מפקד המבצעים של הצי נקודת-תורפה רצינית במערכת הבטחון“.

הוא ציווה על המפקדים הנוגעים בדבר לחזור ולבדוק את סידורי הבטחון, וכן „ליוסם צעדים מתאימים, כדי למנוע תופעות של גילוי בלתי מוסמך של אינפורמציה סודית.“

בהודעה נמסר, כיצד איש צי, שהיתה לו גישה לאינפורמציה סודית — אף כי לא לאינפורמציה סודית ביותר — נע בחופשיות בתחומים סודיים ביותר, שאל שאלות וערך תצפיות, וכך אסף חומר סודי שלא היה רשאי לדעתו.

ברית הנועצות

הרוסים התנגדו לביקור אנית-חקר אמריקאית

ממשלת בריית-המועצות התערבה והטילה וטו על ביקורת הצפוי של אניה אמריקאית לחקריימי, שהוזמנה לביקור על-ידי האקדמיה הסובייטית למדעים — על כך במסר ממקורות אמריקאיים מוסמכים. המדובר הוא באנית-החקר טילאס בנט, שעמדה ליטול חלק בקונגרס הבין-לאומי השני לחקר האוקיאנוס, שנערך ב־30 במאי במוסקבה, מטעם האירגון לחינוך, מדע ותרבות של האו"ם.

באנית-החקר טילאס בנט הותקן ציוד אלקטרוני חדיש ביותר לחקר האוקיאנוס, והיא היתה נכונה להפליג מממל ניו-יורק ללנינגרד, כשהיא נושאת עמה 34 אנשי מדע וצוות של 100 איש.

שלושה ימים לפני ההפלגה הודיע משרד-החוץ הסובייטי לשגרירות ארה"ב במוסקבה, כי לא תינתן לטילאס בנט הרשות לעגון בממל סובייטי, מאחר שהיא נמנית עם אניות צי המלחמה של ארצות-הברית.

כחודש ימים קודם לכן, אישרה האקדמיה הסובייטית למדעים את ביקורה של טילאס בנט והגדירה אותו כתרומה נכבדה לעבודתו של הקונגרס, שבו משתתפים כ־200 מדענים אמריקאיים. נציגי ארה"ב הודיעו למשרד-החוץ הסובייטי, כי הם רואים

בהחלטה למנוע את הביקור „אפליה המכוונת נגד השתתפותן של אניות-חקר אמריקאיות בקונגרס.”

חוגים אמריקאיים רואים בתקרית משום נסיגה ביחסים הטובים ששררו בין מדעני שתי הארצות, על אף הצטננות היחסים במישור המדיני. חילופי מדענים היוו חלק ממערכת היחסים התרבותיים בין שתי המדינות.

שבוע לפני ההודעה הסובייטית, טען איזבסטיה, בטאון ממשלת בריית-המועצות, כי סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב מרבה לנצל ועידות מדעיות בין-לאומיות לצרכי ריגול.

נפתחה ועידת האוקיאנוגרפים במוסקבה

קרוב ל־2,000 מדענים מ־60 ארצות נתכנסו במוסקבה, במסגרת הקונגרס האוקיאנוגרפי השני, שנמשך 10 ימים. הנושא המרכזי של הקונגרס היה: „חקר האוקיאנוסים לתועלת המין האנושי”. במסגרת זו הובאו לידיעת המשתתפים יותר מ־500 מחקרים, המוקדשים לנושאים שונים ומגוונים — למן חקר תנועת הגלים ועד לבעיות של התנהגות הדגים וחלוקת המינראלים על פני כדור הארץ. האמריקאים הציגו 180 מחקרים, בעוד שהרוסים הביאו לקונגרס 150 מחקרים.

צוללות סובייטיות ביס-התיכון

פעילות צייה-המלחמה הסובייטי ביס-התיכון גדלה במידה ניכרת, והיא מקיפה צוללות והן אניות-שטח — הודעה זו מסר שר הימית האמריקני, פאול ניטצה.

הוא הטעים, כי אין זו הפעם הראשונה שכלישיט סובייטיים חודרים ליס-התיכון. אולם, נראה, כי התנועות האחרונות מעידות, זו הפעם הראשונה, על הצבת כוחות באיזור זה.

ניטצה ציין, כי ברשותה של בריית-המועצות מצוי כיום צי הצוללות הגדול ביותר בתולדות העולם. צי זה כולל מספר כלישיט ארוכי-יטות, שניבנו במרוצת שמונה השנים האחרונות. כן מפתחים הרוסים כושר מיבצעי ביס-הפתוח, הרחק מאוד מן הימים הסגורים שלהם, תוך כדי הצטיידות בלבאים.

„צי הצוללות הסובייטי כשלעצמו”, אמר, „יש בו לעורר בעיות חמורות בכל תנועה להגנה על כוחות הצי, הסחר הימי ואפילו על שלום מרכזי היישוב של הקהילה האטלנטית.”

אוסטרליה

דין ודברים קשה

בחילופי דברים קשים, הודיע שר-ההגנה של בריטניה, דניס הילי לראש ממשלת אוסטרליה, הולט, המחזיק גם בתיק ההגנה, כי מן ההכרח לבחון את הבעיות הכרוכות בהקמת בסיס משותף ביבשת אוסטרליה, למקרה שבריטניה שוב לא תוכל להחזיק בעמדותיה בסינגפור. שאם לא כן, תהיה הילי, לא תהיה בידי בריטניה הברירה, אלא לסגת עד לרמת סאלסבורי שברודויה.

ראש ממשלת אוסטרליה טען לעומתו בתקיפות, כי נסיגה ברייטית מסינגפור, עלולה למוטט את ה„מוראל” בכל איזור דרום-מזרח-אסיה.

אוסטרליה מתנגדת לפינוי סינגפור

על אף הלחץ הכבד שמפעילה ממשלת אוסטרליה, בנסיון להניע את הממשלה הבריטית להחזיק את כוחותיה בסינגפור לתקופת בלתי-מוגבלת, נמשכות השיחות בין שתי המדינות, בדבר האפשרות להקים בסיס אלטרנטיבי ביבשת אוסטרליה.

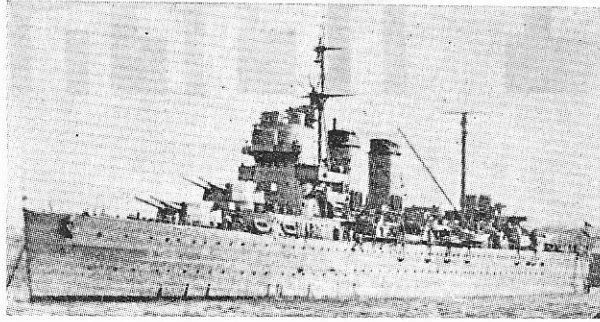
המשא-ומתן בין הצדדים מקיף את ענין איתורם של בסיסים מתאימים לכוחות היבשה, מיתקנים ושירותים לשייטת צייה-המלחמה הבריטי, ושימוש משותף בשלושה בסיסי-אוויר — דארווין, טינדאל ואליס ספרינגס — כולם בצפון-אוסטרליה.

סיאטל

תרגילי שיירות של צי סיאטל

היום הסיני, בתרגיל משתתפות אניות של בריטניה, ארצות-הברית, הפיליפינים, אוסטרליה וניו-זילנד. התרגילים כוללים התקפות תת-מימיות, התקפות שטח והתקפות אוויר.

צי של 45 אניות-מלחמה של אירגון ברית דרום-מזרח-אסיה (סיאטל) הפליג ממפרץ מנילה, במסגרת של תרגילי שיירות, לעבר

סיירת קאנריס

לאחר שהצי הספרדי קפא על שמריו במשך תקופה ארוכה, משום שנמנע מהתקשר עם ציים זרים, החלה לאחרונה ארה"ב לעזור לו להתגבר על הקשיים ולהכניס מודרניזציה לכלי השיט שלו.

תכנית בניה במימדים ניכרים מתוכננת עתה עבור הצי הספרדי. התכנית כוללת בנית 5 פריגטות מן הסוג צ'רלס פ. אדמס האמריקאיות, המצוידות בטילים מונחים. עזרה טכנית וכל עזרה אחרת תינתן לספרד על-ידי ארה"ב, אך לפי התכנון, האניות עצמן ייבנו במספנות ספרדיות. כן עומדים לבנות 2 צוללות חדשות הדומות לטיפוס D9T (Daphne) הצרפתי.

האניה הגדולה ביותר הנמצאת כיום בידי הצי הספרדי היא קאנאריס, שמשקלה 12,300 טון. בניתה הושלמה ב-1936. כן יש גם שתי סיירות קלות, גאליציה ואלמירנטה קרברה, אך הן משרתות כבר קרוב ל-40 שנה (בניתן הושלמה ב-1927).

פרט לכך כולל הצי הספרדי 22 משחתות, 8 פריגטות, 6 מניחות מוקשים ו-6 קורבטות מודרניות, 5 צוללות להפלגות ארוכות-טווח ו-4 נוספות לטווחים בינוניים.

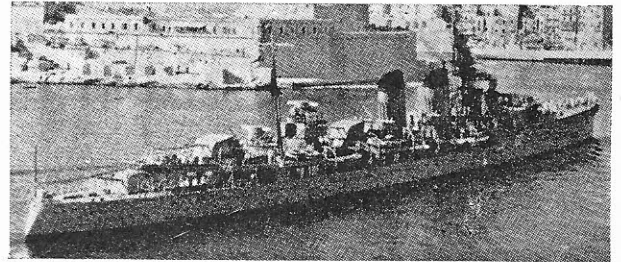
יתר כלי השיט הם: 13 מניחות מוקשים, 12 שולות מוקשים חופיות וכ-70 אניות עזר והספקה מסוגים שונים.

הצי הספרדי

אחת הידיעות הימיות המפתיעות ביותר ב-1965 בישראל, שספרד עומדת לרכוש נושאת-מטוסים מארצות-הברית. השאלה הראשונה המזדקרת בקשר לזה היא — למה?

פרט לשתי מדינות, צרפת והולנד, אין באירופה אף מדינה, שהצי שלה כולל נושאת-מטוסים. גם צרפת וגם הולנד היו מדינות ימיות מפותחות, ומשתלם להן היום להחזיק נושאות-מטוסים הן לצרכים תעמולתיים והן לשמירה על האינטרסים שלהן בארצות שמעבר לים.

נושאת המטוסים האמריקאית תטיס ביי, שנבנתה בארצות-הברית ב-1955, עברה שיפוץ מקיף ב-1959, ולפי החלטת הקונגרס האמריקאי תימסר לידי הצי הספרדי, בשלב ראשון, כהלוואה ל-5 שנים.

סיירת של הצי הספרדי, אלמירנטה קרברה

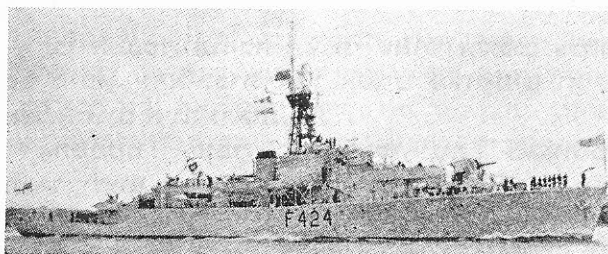
נושאת מטוסים זו היא בעלת דחי של 11,000 טון. אורכה 501 רגל ורוחבה 108 רגל. היא מחומשת ב-16 תותחים בני 40 מ"מ, דו-קנים, ונושאת עמה 20 מסוקים. מהירותה מגיעה ל-19.5 קשר. על סיפונה 40 קצינים ו-500 אנשי צוות, אך היא מסוגלת לשאת כ-2000 אנשי-צבא ונחתים.

ניו זילנד

מסוקים על פריגטות

הצי הניו-זילנדי עומד עתה בפני התעצמות ניכרת. פריגטה חדישה מן הסוג ליאנדר נבנית עתה עבורו במספנה גדולה באנגליה.

האניה לא הושקה עדיין, וכבר נחתם הסכם בין ממשלת ניו-זילנד ויצרן בריטי לאספקת 2 מסוקים חדישים מטיפוס וואספ, שיוקנו ויורכבו על סיפון פריגטה זו. מחיר 2 המסוקים, כולל חלקי חילוף ומכשירים שונים הוא 250,000 ל"ש (שני מיליון ל"ש). המסוקים יסופקו לממשלה הניו-זילנדית באמצע שנה זו, כאשר תסתיים בנית הפריגטה ותגמר תקופת

פריגטה נגד צוללות מסוג לוק, פוקאקי, לניו-זילנד פריגטות מסוג זה.

האימון הראשוני של הצות באנגליה. מסוקים אלה מיועדים בעיקר ללוחמה נגד צוללות ולמשימות הצלה בים.

החלה בלי הניבור

מאת: ר. פייד

הוא חכך את פניו בידו, מבטו נעוץ במקום שבו צריך היה להיות טבורי. "ג'ונס", פנה אל החובש, "בקש מד"ר מיסון להכנס לכאן".

הסתכלתי למקום, שאליו התבונן. כרסי היתה לבנה וחלקה, ללא כל סימן. קנאתי בבחורים, שהיתה להם גומה במרכז גופם למרות חוסר התועלת שבה. "כרסי נראית קצת ערירית, לא כן?" אמרתי בעצב.

אדם נוסף, לבוש חלוק לבן, נכנס לחדר. "מיסון הסתכל בזה, מעודי לא ראיתי כדבר הזה. אין לו טבור".

"לא יתכן!" גיחך הרופא, "לכל אחד יש טבור". אחר בדק אותי, התיישב ועל פניו היתה נסוכה אותה הבעה, שהיתה לאיש האחר שהיה לבוש בלבן.

"אתה צודק, אין לו טבור".
"האם הוריד חיים? שאל ד"ר מיסון.
"אינו יודע, הוא אסופי", אמר הרופא הראשון.
"צר לי על שאין לי טבור", אמרתי.
"מה דעתך?" שאל הרופא הראשון.

"מוטב שנבקש חות דעת מהפנטגון"*) השיב ד"ר מיסון, "שם הם יודעים הכל".
"האם פרושו של דבר, שאיני יכול להתגייס לחיל הים?" שאלתי.

"התלבש נערי, חכה לנו שם". התלבשתי וישבתי בכסא בפניה. ראיתם מדפדפים במרץ בספרים של פקודות חיל הים. פה ושם קלטתי משהו מדבריהם. "לכל הרוחות! אין כאן דבר המטפל בנושא כזה".

"הבא בתור", אמר הרופא בעודי עומד ערום כבננה קלופה, בתור לבדיקה הרפואית, במרכז הגיוס לחיל-הים. לפני שבוע מלאו לי שמונה-עשרה והייתי צמא לחיים על הים מלא הקצף.

הרופא ציין בחיוך מלא סיפוק, שיש לי שתי אֶזְנֵיִים וחוטם אחד, פה אחד וכל זאת רק בראש אחד. כן היה שבע רצון שזרועותי ורגלי מסתיימות במספר מתאים של אצבעות. ואז נפל מבטו על מרכז גופי, ונשימתי נעצרה.

הוא הרכין ראשו כדי להסתכל מקרוב ואחר התבונן בי כשעל פניו נסוכה הבעת מבוכה. "ובכן בני, היכן הוא?"

משכתי בכתפי מבלי דעת מה לענות. ידעתי, כי אני שונה מאחרים מאז אותו יום במקלחת בבית היתומים, כאשר הנערים האחרים הצביעו עלי. "איני יודע המפקד, אין לי טבור".

אצבעותיו מששו את כרסי. "הסתובב", אמר. "אין בכך תועלת, אינו שם כבר חיפשתי". הוא ישב, הסטטוסקופ תלוי היה על צוארו ומחה את פיו בכף ידו. "לכל הרוחות", אמר בשקט.

העובדה שלא היה לי טבור לא שינתה מאומה בחיי ולא שערתי שהדבר יהיה מכשול לגבי גיוסי לחיל הים. "מניין אתה נערי?" שאל.

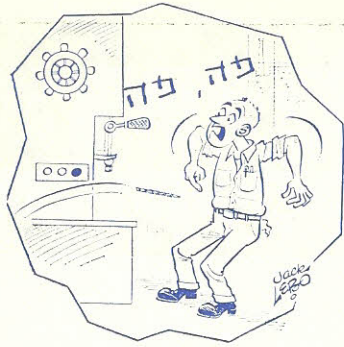
"מניו-ג'רסי", השבתי.
"נולדת שם?" היתה בקולו נימה מוזרה.
"חושבני שכן, המפקד."
"אתה חושב! כלום אינך בטוח?"

"לא, המפקד, האנשים בבית היתומים אמרו לי שמצאו אותי בסל, על סף המוסד".
"לכל הרוחות!" חזר ואמר. הוא הניע בראשו והתבונן בי במבט תוהה, "אין לך טבור, האם יודע אתה שאין לך טבור?"

"כן המפקד. תחילה חשבתי שאולי זה כמו צלקת של חיסון. היא נכרת אצל אנשים מסויימים ואילו אצל אחרים אינה נראית כלל".
"המממ!" אמר, "ניו ג'רסי, מה? באלוהים, תמיד ידעתי שהם עושים דברים בצורה שונה שם, אך מעולם לא ציפיתי לדבר כזה".

לא מצאה חן בעיני נעימת ההממממ, "אני מקוה שלחיל הים אין טינה לבחורים מניו-ג'רסי. החלטתי נחושה להצטרף לחיל-הים".

*) מושב המטה הכללי המשולב של כוחות ארצות-הברית.

עשו לי שיקופים בישיבה, בעמידה ובשכיבה. הם רצו לדעת הכל אודותי, מאז יכולתי לזכור משהו, והם רשמו רשימות מכל אשר אמרתי. אחד מהם נראה כמומחה בעניינים כגון אלה. נדמה לי, שקראו לו ראש מטה המבצעים של הצי.

לאחר שגמרתי את כל הבדיקות שמצאו כי עלי לעבור, נוכחתי שעדיין היו נבוכים. שמעתי את הרופאים בעת ששוחחו במסדרון. אחד מהם חשב שאני שייך למוסד להפצת ידע, שהוקם ע"י סמיתסון בווישינגטון. אחר הציע לשלוח אותי לאקדמיה של הצי. לא איכפת היה לי להשלח לאקדמיה, אולם באשר למוסד להפצת ידע, הרי כל מה שראיתי בתמונות הוא שהכל שם הם פוחלצים. אלמלא הזקיף ליד הדלת, חושבני שהייתי נמלט מן המקום קודם שימולא עורי בכל דבר שאיננו שם כעת.

לאחר שבועיים נאמר לי, שהם משתתפים בצערי, אך איני יכול להצטרף לחיל הים בלי טבור. אז לא נראה לי הדבר, אולם עתה, כשאני נזכר בזאת, אני בטוח שלא הייתי רוצה להיות המלח היחיד בצי ללא טבור.

חזרתי לניו-ג'רסי והתחלתי לעבוד בבית מלאכה. חודש לאחר מכן קרתה התאונה ברת המזל. אחת המקדחות התקלקלה והמקדח הועף ממנה ופגע בדיוק במרכז כרסי. נוצר נקב קטן בעור. לא היה זה פצע רציני, אולם כשנרפא והוסרו התחבושות היה לי טבור מושלם, תוצרת עצמית.

חזרתי למשרד הגיוס ומלאתי את הטפסים. לא סיפרתי להם על הפעם הראשונה כיון שרציתי להמנע מסיבוכים.

כשעברתי את הבדיקה הרפואית היה שם אותו רופא. כשהגיע תורי, התבונן בפני תחילה ולאחר מכן באותה גומה במרכז כרסי. לרגע, פתח פיו כדי לומר משהו, אולם מיד סגרו וישב ומחה את פניו בכף ידו. אחר החתים בחפזון את ניירותי מבלי לבדוק אף את לחץ הדם שלי.

כאשר השביעו אותנו זמן קצר לאחר מכן, ראיתי את הרופא מציץ לתוך החדר והבעת חולי על פניו. זה היה לפני ארבע שנים.

תמהני, אם אותו רופא יהיה עדיין במשרד הגיוס כאשר אבוא לשם כדי להאריך את שרותי. הצלקת הגלידה בצורה כזו, שלא נותר כל סימן וזכר ממנה.

„אין כאן שום דבר, הקובע במפורש שלאדם חייב להיות טבור“, אמר ד"ר מיסון.
„נכון, אבל נאמר כאן, שהאיש חייב להיות נורמלי מבחינה פיסית. אדם בלי...“.

לאחר שהות מה חזרו. „שלחנו מברק לווישינגטון כדי לקבל חות דעת לגבי גורלך בחיל הים. הדבר לא יארך זמן רב“. אמר לי ד"ר מיסון.

הם צדקו בדבר אחד. לאחר זמן קצר התקבלה התשובה מווישינגטון. היא היתה חד-משמעית וחוצבת להבות. המברק כלל תשובה-שאלה: מיהו הלץ ששלח את השאלה בדבר מישהו שאין לו טבור. יש להפסיק מיד את השטויות ולחזור לעבודה סדירה. הם שלחו הודעה מפורטת יותר בתשובה למברק מווישינגטון. נתנו לי מיטה בבסיס, יחד עם בחורים אחרים שחיכו להוראות. לא סיפרתי להם מדוע עלי לחכות. למעשה, לקחתי עט כדורי וציירתי טבור באמצע כרסי, כדי שלא יבחינו בשום דבר מוזר בעת שהיינו במקלחת. הדיו נשטפה ע"י המים ונראה כאילו כרסי סדוקה. ראיתי כיצד חלק מן הבחורים מתבוננים בזה, ואני מניח שחשבו כי זו הסיבה בגללה הייתי אתם. מכל מקום, לא העירו כל הערות שונות והנחתי שהצלחתי להוליכם שולל.

ביום הרביעי אחר הצהריים, גיליתי ש„מומי“ מודלף לעתונות. מיד החלו לבקרני עתונאים. לא היה בכך כל רע, אולם בעקבות זאת קבלתי הצעות משני קרקסים ומברק מאיזה שהוא ארגון דתי בקליפורניה, שרצה לדעת אם אני המשיח.

נראה, שהמקום נעשה צר מלהכילני ובאותו לילה הטיסו אותי במטוס מיוחד לבית חולים ליד ווישינגטון.

אמרתי להם בבית חולים שאיני חולה, אולם השכיבוני במיטה בחדר נפרד והעמידו זקיף ליד הדלת. למחרת בבוקר נכנסה אלי חבורת רופאים והחלה לבדוק אותי. לא היה חלק מגופי שהתחמק מבדיקתם. הם אפילו שרטטו מפות למקרה שירצו לחזור ולבדוק אותי פעם נוספת וזאת אמנם עשו.

„זהאדלר“ - ה „אטלנטיס“ של מלחמת העולם השנייה

הביא לדפוס: אליהו לוי

להטילים הימה, ברגע שיעלה בידה לפרוץ את ההסגר של בעלות-הברית. מספר תותחים קטנים ורובים, תחמושת, פצצות וכן רימוני-יד הוסתרו בבטן הספינה. למקרה של ביקורת מטעם אנשי הצי של בעלות-הברית, הותקנו בין שני הסיפונים מקומות-מחבוא, להסתיר בהם את מרבית הצות המוגדל. שום דבר לא הושאר בידי המקרה. אגב, לוקנר עצמו, וכן כמה מאנשיו, דיברו נורבגית. תמונות של המלך והמלכה של נורבגיה נתגלו על קירות תאו של לוקנר; ספרים וכתבי-עת בשפה הנורבגית סודרו על מדפי הספרים, ואפילו תמונות-נוף משפחתיות נקבעו מעל למיטות. על אחד מאנשי הצות, שהולבש כיאות וחבש פיאה נכרית בלונדינית, הוטל להעמיד פנים, בשעת הצורך, כאילו היה „אשתו“ החולה של מפקד הספינה.

הספינה צויידה גם ביומן-אניה (log) כוזב וכן בניירות-מטען, ועליהם חתימות והותמות מזוייפים של השלטונות הנורבגיים, וכן של אחד מפקידי הקונסוליה הבריטית באוסלו.

פשיטות באוקיינוס

ב־21 בדצמבר 1961, ביום חגי-המולד, יצאה ספינת-המפרש של לוקנר מנמל ווילהלמסהאפן והפליגה מערבה, לעבר מרחבי האוקיינוס האטלנטי. מיד בראשית דרכה, היא נעצרה על ידי סיירת-הסוחר הבריטית המזויינת אוונג'ר, וחולית ביקורת עלתה על ספינה. לרגע נדמה היה, כי הבריטים עומדים לגלות את זהותה האמיתית של הספינה. אולם, תודות לקור-רוחו של לוקנר, עמדה ההסוואה במבחן, והותר לספינה להמשיך דרכה באין מפריע.

לאחר שנפטרה ממתען העצים שעל הסיפון, פנתה הספינה בכיוון דרום, וב־9 וב־10 בינואר 1917, בשוטה הרחק במרחבי האוקיינוס האטלנטי, מערבית למיצר גיברלטר, הצליח לוקנר ללכוד ולטבע שתי אניות-קטטור בריטיות. הפושטים נטלו ממחסני האניות הבריטיות כל מה שנזקקו לו, והצותים הועברו אל הזהאדלר ללא תקלה.

בשייטו הלך ושוב באיזור המשתרע מסביב לקו המשווה, זכה לוקנר להצלחות נוספות. בין ה־21 בינואר וה־15 במאָרס, עלה בידיו לטבע שמונה ספינות-מפרש גדולות וכן אניות-קטטור נוספת. איש מבין השבויים, שכללו גם שתי נשים, לא נפגע, ולמן הרגע שהועלו על ספינה של הזהאדלר, זכו ליחס הוגן, למזון טוב ולמידה מירבית של חופש בנסיבות הנתונות.

היתה ללוקנר סיבה מספקת לטפוח לעצמו על השכם,

הרוזן פליקס פון לוקנר, אשר מת בימים אלה בגיל 84 במאלמו שבשבדיה, זכור בשל מעלליו הנועזים, בפקדו על הפושטת הגרמנית הזהאדלר (נץ-הים), במלחמת העולם הראשונה. היתה זו ספינת המפרשים היחידה שהעוסקה בתפקיד מסוג זה.

פון לוקנר נולד ב־9 ביוני 1881 בדרודן, למשפחת אצולה כפרית בעלת מסורת צבאית. הוריו תיכננו למענו קאריירה צבאית. אולם בהיותו בן 13 וחצי ברח מבית הוריו להאמר בורג, ובשם בדוי הצטרף, כנער-סיפון, לספינת-מפרש רוסית, שערכה הפלגה ארוכה לנמל פרימאנטל שבמערב-אוסטרליה. לאחר ששירת שנתיים כקצין-זוטור באניות-קטטור, נעשה בשנת 1911 סגן במילואים של הצי הגרמני הקיסרי. בחמש הזדמנויות שונות הציל לוקנר חיי אדם, תוך סיכון חייו. מעללים אלה זיכוהו בפרסום נרחב בעתונות, ואף הסבו אליו את שימת-לבו של הנסיך הנרי מפרוסיה, אחיו של הקיסר הגרמני אשר שימש אדמירל בצי. משנשאל אם ייאזר להצטרף אל צי המלחמה הסדיר, הוא שש להזדמנות. בשנת 1916 השתתף בקרב הימי ביוטלנד, על ספינה של אניית-המערכה קרונפרינג.

במטרה לפצל את מאמצי צי המלחמה הבריטי, הכשירו הגרמנים ספינות-סוחר והטילו עליהן לפעול בדרום האוקיינוס האטלנטי. במסווה של אניות נייטרליות, ציידו הגרמנים אניות אלה בתותחים, בצינורות טורפדו ובמוקשים ימיים, והטילו עליהן להתקרב אל אניות-סוחר של בעלות-הברית, בלי לעורר את השדן.

סידורי הסוואה

בשנת 1916 עדיין שירתו ספינות-מפרש בנתיבי המסחר הימיים באוקיינוס. לוקנר, אחד הקצינים המעטים בצי המל-חמה הגרמני שהיה לו נסיון מעשי בספינות אלה, נתמנה כמפקדה של ספינת-מפרש גדולה, שהוטל עליה לצאת לבדה למסע פשיטה ברחבי האוקיינוס. היתה זו הספינה פאט אוף בהאמה, שנפלה שנה קודם לכן שלל בידי הגרמנים, ושמה הוסב לאירמה הנורבגית, שנשאה מטען של עצים לנמל מלבורן באוסטרליה. במציאות היתה זה, כמובן, ספינת-מלחמה בשירות פעיל, והאדלר שמה.

בספינה הותקן מנוע רורבי, נופקה לה אספקה לתקופה של שנתיים, ועל ספינה נערמו מטעני עץ, שניתן היה

בהוברת „מערכות-ים“ מס' 74-75 פורסם מאמר על סירת העור „אטלנטיס“ ועל מעלליה במלחמת העולם השנייה. לא היתה זו אנית המלחמה הראשונה ש„התחפשה“ לאנית סוחר. קדמה לה „הזהאדלר“ בפקודו של פון לוקנר שפעלה באותה צורה במלחמת העולם הראשונה. על מעלליה ועל מפקדה — במאמר זה.

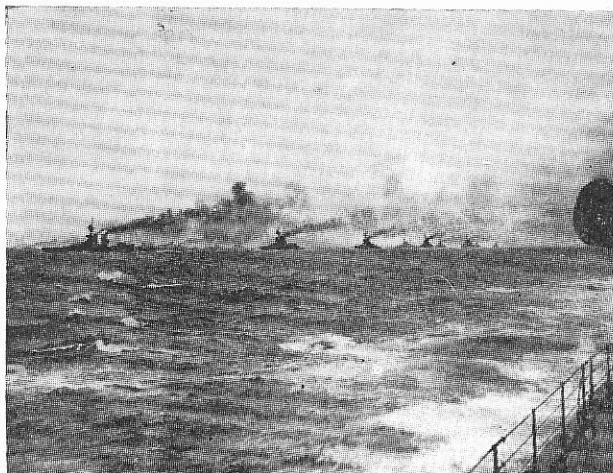
סירה של ניצולים מאניה שטובלה עלידי פון לוקנר

זילנדי מוטואיהי, שליד אוקלנד. בדצמבר, תוך מאמצים נואשים ושימוש בתכסיסי עורמה, עלה בידי לוקנר, ושבעה שבויים גרמניים אחרים, לגנוב את סירת המנוע של מפקד מחנה השבויים וללכוד ספינת-חופים. הם הצליחו לצאת אל מרחבי-הים, אך נלכדו שוב כעבור שמונה ימים. משהוחזר לניו-זילנד בילה בה לוקנר עד לחודש מארס 1919, ארבעה חדשים לאחר הסכם שביתת-הנשק. הוא הגיע לארץ מולדתו רק בחודש יולי.

גיבור לאומי

בשובו הביתה הוענקו ללוקנר, עיטורים רבים מטעם הממלכות השונות בגרמניה. הוא הוכתר כגיבור לאומי וערך מסע הרצאות ברחבי המדינה. ספר הזכרונות שלו תורגם לאנגלית בשנת 1928. לאחר שנשא אשה, בילה שבע שנים בארה"ב, בסיוורים ובמסעי הרצאות. בסיווריו אלה אף נתכבד בתואר אזרח-כבוד מטעם ערים אמריקאיות שונות. חדשים אחדים לפני סיום מלחמת העולם השנייה בגרמניה, שעה שהכוחות האמריקאיים הגיעו לעיר האלה, הפר לוקנר את הוראותיהם של הנאצים, ויצא לקראת האמריקאים ומסר להם את כניעת העיר.

ההערכות למערכת יוטלנד — בה נטל חלק פון לוקנר

שעה שרשם ביומן האניה: „אנו נמצאים בים זה שמונה שבועות וטיבענו 11 אניות, בתפוסה כוללת של יותר מ-40 אלף טונות“.

שבעה חדשים בלב-ים

בשלב זה גברה הצפיפות בזהאדלר יתר-על-המידה. משום כך, לאחר שלכד ספינה נוספת, ברקה צרפתית גדולה, החליט לוקנר לנצלה כדי להפטר מן השבויים. הוא קצץ את התורן המרכזי שלה, השמיד את החיבל, וחיבל בחלק מן החרטום, במטרה להאיט את מהירותה עד למינימום. לאחר מכן, העביר אליה את השבויים ושילח אותה בכיוון לנמל ריו-דה-ז'ניירו, שאליו הגיעה בסוף חודש מארס. בהקיפו את כף הורן במזג-אוויר סוער, השיט לוקנר את ספינתו לעבר שדות-צייד חדשים בלב האוקינוס השקט, מזרחה לאיי חג-המולד וקצת צפונה לקר-המשהו. ב-6 באפריל 1917, הצטרפה ארה"ב למלחמה, ובין ה-8 ביוני וה-8 ביולי לכד לוקנר וטיבע שלוש ספינות-חופים אמריקאיות, לאחר שלקה בשבי את אנשי הצות שלהן. בסוף יולי מלאו שבעה חדשים לשהותה של הפושטת בלב-ים, ואנשי הצות שלה החלו מגלים סימנים של מחלת הצפדת. הם נזקקו בדחפיות למים טריים, למזון ולירקות. ואכן, ב-29 ביולי הגיע הזהאדלר לר מופליה, אי זעיר בקבוצה של איי-אלמוגים רדודי-חוף, בסמוך לאיי החברה. באותו אי נמצאו שלושה ילדים, אשר הועסקו בצייד של צבאיים שהיו נפוצים במעגן הרדוד. לוקנר ואנשיו גילו במקום שפע של מים, מזון ירוק, חזירי-בר ודגים.

התנפצה בחוף

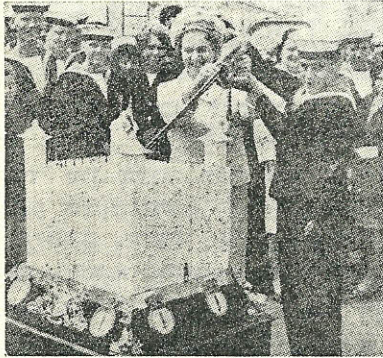
הזהאדלר, עגנה מול שוניות האלמוגים, והאסון בא עליה בחטף, כאשר גל-גאות ענק הטילה לעבר החוף המסולע. אנשי הצות ניסו להפעיל את המנוע הרזרבי, אולם הוא הכניב. לאחר שתרניה המרכזיים נשברו ומפרשיה נקרעו, הוטחה הספינה בכוח רב אל חוף האלמוגים המשונן, ונהרסה כליל. איש לא נפגע באסון, ולאחר שהצילו את שניתן להציל ממחסני האניה והציוד, השתקעו הניצולים בכפר מאולתר, מעשה ידיהם. הם מנו 100 איש, ולא נשקפה להם כל סכנה של רעב.

לוקנר, הגה תכנית, להשתלט על ספינת-החופים הצרפתית, שעמדה להגיע לאי כדי לאסוף את הצבים שניצודו. אולם, משקצה סבלנותו, החליט להפליג באחת מסירותיה של הזהאדלר, במטרה למצוא אניה שתציל את אנשיו. ב-23 באוגוסט, בלוויית חמישה מאנשיו, יצא לוקנר את מופליה בסירה שאורכה 18 רגל, לאחר שהותקן בה מפרש והיא צויידה במזונות למסע ממושך. אנשי הסירה נטלו עימם רובים ורימוני-יד, ולבשו את מדיהם הגרמניים.

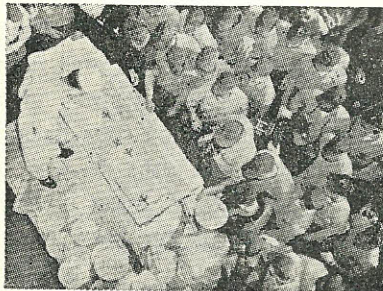
מאסר בניו-זילנד

לאחר מסע רב-התפוכות והרפתקאות לאורך של 2,300 מילין, בינות לאיי קוק, לעתים קרובות במזג-אוויר סוער, כאשר אנשי הצות סובלים מצפדת, הגיעה הקבוצה, בסופו של דבר, לוואקאיה, אי זעיר בקבוצת איי פיג'י, לא הרחק מהאי המרכזי ויטילוו. המסע המפרך הגיע לקיצו ב-20 בספטמבר. לאחר הרפתקאות נוספות וזהתה הסירה כגרמנית, ולוקנר, וחבריו נאסרו, ונשלחו למחנה שבויים באי הניו-

כוכ צו י כו י ס

עוגה מיוחדת במינה זו, בדמות המגדל הלבן של ה"טאור" של לונדון, השתתפה" בטקס שנערך בימים אלה במל פורטסמאוח, לציון הכנסתה לשירות של אה"מ לונדון, הרביעית מבין המשחתות נשאות טילים מונחים מדגם קאוניטי. ב" תמונה נראית רעייתו של מפקד האניה ד. נ. פורבס, כשהיא חותכת את העוגה החגיגית בעזרת חרבו של בעלה ובסיועו של אחד מאנשי הצוות. למטה: אף אנשי הצי האמריקאי אוהבים עוגות. בתמונה: עוגה של נוסאת המטוסים אמריקה.

המבדוק-הצף הגדול בעולם - נבקע לשניים

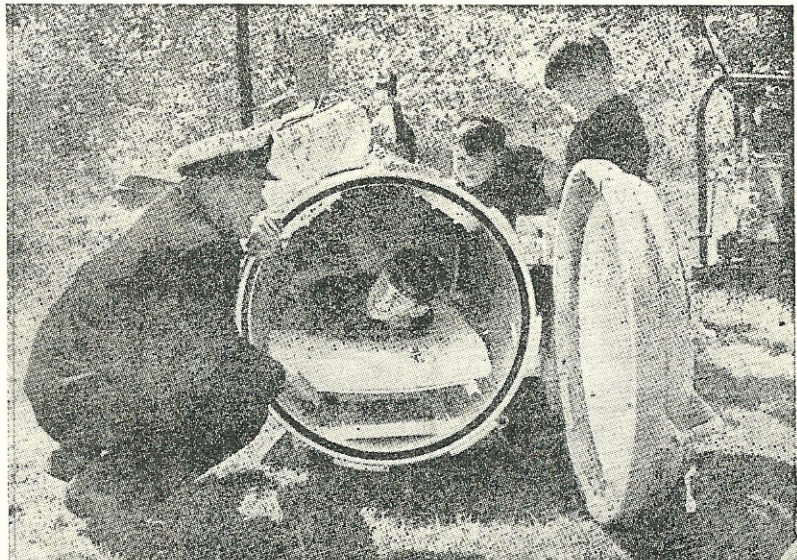
המבדוק-הצף הגדול ביותר בעולם נבקע לשניים בסערה שנתחוללה באוקיינוס האטלנטי - על כך נמסר ממשרדי לידט בלונדון.

באורה רשמי ידוע שם המבדוק, כ"מבדוק-צף מס' 5 של האדמירליות", אשר מילא תפקיד נכבד בתולדות צי המלחמה הבריטי מאז שנת 1911. באחר-נה נמכר המבדוק-הצף לחברת הספנות והבדק מרילנד, בנמל באלטימור, תמורת סכום של 2.5 מיליון דולר. המבדוק-הצף החל את מסעו אל מעבר לאוקיינוס האטלנטי מגמל פאלמאות באנגליה.

הלחץ, כדי שיוכלו לחוש באורה בלתי-אמצעי, כיצד מגיב תוף-האווז בעומק של 80 רגל.

לפני המבקרים הוצגה תלבושת מלאה של צולל, לרבות נעלי-העופרת והכובע הכדורי. אחד המבקרים הגלהבים הוכנס לתוך התלבושת ונעלם במערבולת של קצף ובועות אור. מאחר שלא היה מורגל בציוד מסוג זה, ביקש שיזרימו לו יותר אור. קציין-זוטרי ניצב על החוף וכיוון את שסתום הביקורת; קול נשיפת האויר גבר. "עוד אור", נשמע הקול הקורא ברמקול. בועות האויר החלו מקציפות את המים, ומיד לאחר מכן, "טס" הצולל המת-נדב אל פני המים כשהוא צף אפרקדן וחסי-אונים. "זה לוקח קצת זמן, עד שלומדים להשתמש כהלכה בציוד מסוג זה", הפטיר קצרות הקציין-הזוטרי.

צוללי הצי הבריטי נקראים לפעולה אחת ליום בממוצע, כדי לטפל בשרידיים של הומריי-נפץ מימי המלחמה שאותרו בסמוך לחופים. "אנו מקבלים כל מיני קריאות לעזרה", הסביר אחד מקציני הצי, "ובמרבית המקרים אנו מגלים, כי אכן המדובר הוא בהומריי-נפץ שלא נת-פוצצו. אולם, לעתים", הוסיף, "מתברר כי החפץ שאותר אינו אלא דוד חלוד שהוטל לים".

ילדים משתעשעים במתקני בית-הספר ללוחמה תתי-מימית בבריטניה

אמנם, לעם הבריטי מסורת ימים ארוכה, ומעולם לא חסרו מועמדים מוכשרים לשירות בצי המלחמה של בריטניה. אך עם זאת, אין שלטונות הצי מקבלים מצב דברים זה כמובן מאליו, ואין הם מחמיי צים שום הזדמנות לקרב את הציבור אל הים ואל בעיותיו. במסגרת פעולתם לקיי דום יחסי-הציבור, הזמינו באחרונה של-טונות הצי הבריטי כ-800 אזרחים חובבי-צלילה, לביקור בבית-הספר ללוחמה תתי-מימית באי הורסי, במטרה להפגין לפנייהם את שיטות הפעולה של הצי הבריטי מתחת לפני המים.

הזמנת שלטונות הצי באה בעקבות פניות חוזרות מצד מועדונים לצלילה ברחבי המדינה. ידוע ולצידו של הצי הבריטי בתחום התת-מימי יצאו מוניטין בקרב האזרחים חובבי-הצלילה, ואף שאין להם ענין מיוחד בשיטות של פירוק מוק-שיי-עלוקה חלודים, הרי להוטים הם לר-אות מקרוב, כיצד נעים אנשי הצי מתחת לפני-המים.

בעת הביקור נערכו מיפגנים רחבי-ממדים בבריקת האימונים הענקית: כליר רכב אמפיביים חצו את הבריכה לאורכה ולרוחבה; אנשי צפרדע הפגינו כיצד מפקחים על הצלילה וכיצד ניתן לפעול מתחת למים כצות; ואילו מומחים הסבירו את הבעיות הכרוכות ב"מחלת הצלילה". לחובבים הותר לערוך "הפלגות" בתא-

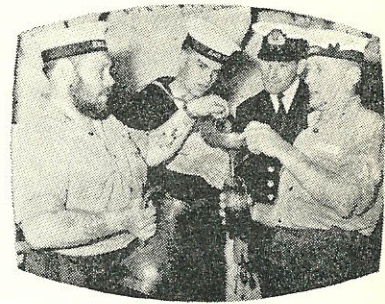
במשך שלוש שנים שימשה שפילד בית-ספר לאימונים של צותים בשביל הפריגטות החדישות של הצי הבריטי בבסיס הצי בפורטסמות, ובשנה האחרונה נמצאה ברשימת האניות המוצעות למכירה. מאחר שלא נמצא לאניה קונה, הוחלט למסור אותה לגרוטאות. בלילה האחרון להיותה של שפילד בשירות, נערכה על סיפונה מסיבת-פרידה בהשתתפות מפקדה לשעבר ונציגי העיר שפילד, שאימצו את האניה.

היכן תאוחסן הבריה

אחסנת מנות-הרום בצוללות הבריטיות גרמה בשעתו צרות-צרות לשלטונות הצי, שערכו בתחום זה ניסויים רבים ומשונים — למן אריתון בשקיקי פלאסטיק וכלה בהתקנת מקומות אחסנה מיוחדים בגוף הצוללת. באחרונה נתעוררו בעיות גדולות יותר, באשר לאיחסון מנות הבריה לאנשי הצוותים.

מסתבר, כי הפופולריות של הבריה בקרב צוטי הצוללות גדלה והולכת. לכל אחד מאנשי הצוות מוקצבות שתי פחיות ליום, שאותן הם יכולים לקנות בשק"ם. מפקדה של הצוללת ואליאנט, שבנייתה הושלמה זה עתה (ראה ידיעה בגליון זה), גילה מידה רבה של אופטימיות, בהכריזו כי בצוללת שלו יש די מקום לאיחסון כל כמויות הבריה הנדרשות. לגבי צות המור נה 80 אנשים, פירוש הדבר, שיהיה צורך לאחסן יותר מאלף פחיות בירה, בכל הפלגה של שבוע.

ביתר הצוללות, נוהגים לאחסן את הר משקה בכל מקום שניתן — בתדרה-אוכל, מתחת לדרגשי השינה ובתא הטורפדו האחורי. אמן, אין זה נוח ביותר, אך מה לא עושים בשביל כוס בירה חמה...

אניות מפלאסטיק

מחלקת הצי של מיניסטריון המלחמה הבריטי עוסקת עתה בפיתוח אפשרויות מעשיות לבניית גופי אניות מלחמה מחורמר פלאסטי — על כך מוסר ה"טיימס" הלונדוני.

שיטות הייצור החדשות מודגמות בימים אלה בפני מומחי צי אמריקאיים, בוואשינגטון, בתקווה לעורר את התענינותם

של שלטונות הצי האמריקאי, ובעיקר — להגיע אותם להשקיע את הכספים הדרושים לפיתוח נוסף של האמצאה הבריטית. הניסויים שנערכו עד כה הוכיחו, כי ניתן לבנות גוף של אנית-מלחמה, באורך של לפחות 100 רגל (כ-30 מטרים) ביציקה אחת. הצי הבריטי חותר להגיע לאפשרות של בניית גופי-אניות באורך של 200 רגל, לפחות, מחומר פלאסטי מחוזק בסיבי זכוכית, מאחר שמשקלו של החומר החדש קל מאוד. יתרון נוסף לגופי-אניות עשויים מחומר פלאסטי, על פני גופי-האניות הקונבנציונאליים ממתכת — הבניה הרבה יותר קלה ואין חומרים אלה נתונים לרקבון או לאיכול.

שתי חברות בריטיות — החברה לפלאסטיקה של מטוסים בבריטול וחברת תוריניקופט, קיבלו כבר משלטונות הצי הבריטי, חוזים לפיתוחה של האמצאה החדשה. עד כה ניבנה כבר מחומר פלאסטי גוף של אוניה באורך של 30 רגל, במסגרת הניסויים לשפר את טכניקות הבניה של גופי אניות ארוכים יותר.

חומרים פלאסטיים מחוזקים בסיבי-זכוכית, נמצאים כבר בשימוש, לייצורם של אביזרים רבים באניות. במרוצת השנים, הצי הבריטי עשוי להפליג במרחבי הימים באוניות מלחמה, שכולן עשויות מחומר זה.

הסיירת שפילד — לגרוטאות

אה"מ שפילד, האחרונה בין שמונה סיירות מדגם סאותהמפטון, נמסרה לגורר טאות.

בימי מלחמת העולם השנייה נטלה שפילד חלק בפעולות הקרב נגד אנית-המערכה הגרמנית ב"סמורק". מאוחר יותר השתתפה בליווי השיירה המפורסמת ש"הצליחה לפרוץ את המצור הימי הגרמני ולהגיע לנמל מורמנסק, בצפונה של ברית-המועצות. הצלחתה של אותה שיירה עירערה את שרידי האמון שרחש היטלר לצי הגרמני, ובעקבות אותו מאורע פקד לנזוח את צייה-שטח הגרמני ולהעביר את מיכסות הפלדה שהוקצו למספנות הגרמניות, למפעלים לייצור טנקים. כך למעשה נחרץ סופית גורל המערכה הימית באותה מלחמה.

JACOB'S LADDER סולם המשמש לעל- יתו של הזנב כאשר האניה בים.

חלומי של יעקב, בו
ראה סולם המתנשא
מן הקרקע ועד לשמי-
ים, הזכיר לימאים
במאה שעברה אולי
הדרך הארוכה שעל-
יהם היה לבצע מפ-
ני הים ועד לספון
האניה, וזאת עקב
גובהן הרב של האני-
יות מעל פני הים.

האיש שצפה אלים

עם פטירתו של דוידקה נמרי ז"ל

דוידקה נמרי עלה לארץ בשנת 1926. מיד עם עלייתו עסק בעבודות בנין בחיפה וביגור. התקופה היתה תקופת בנין מפעל תחנת הכוח הגדולה בנהר ייים. ב-1927 נתמנה מנהל-עבודה בניהריים, ובתפקידו זה גילה את כשרו הגדול הן כמארגן והן כאיש בעל תבונה-נתיכים.

עם הצטרפותו למשק אשדות-יעקב,

החל למלא גם תפקידים בהגנת המקום ובהגנת עמק הירדן כולו. בשנות המאורעות עושה הוא גם בהקמת נקודות חדשות. והוא הרוח החיה בין העולים ביום העליה לחניתה. עם כינון הפלמ"ח נרתם דוידקה, במלוא הלהט והמסירות שאפיינוהו, לשרות האומה עד שנתמנה ב-1941 לסגנו של יצחק שדה, מפקד הפלמ"ח.

בשנות ההעפלה הגדולה, אחרי מלחה"ע, הופקד על חופי הארץ ועליו הוטלה האחריות להורדת המעפילים מן הספינות שהבקיעו את הבלוקדה הבריטית. ראשית פעולתו בתחום זה

נעוצה עוד בימים של ערב מלחה"ע השנייה, כאשר עם „נערי הירקון" שלו החל בפעולות להורדת מעפילים בחופי הארץ. עם אנשי סירת הכ"ג וראשוני חיל-הים עשה אז למען דעת הים והספנות בהגנה ובארגוני הספורט בארץ.

ב-1947 נשלח כנציג עליה ב' ואחר-מכן כנציג צה"ל, לארצות-הברית, שבה שהה עד 1949 ורכש כלי-שיט וציוד לחיל-הים.

נושא הים היה מאז ומתמיד קרוב לליבו. בחרנו איפוא להעלות בחוברת זו שלוש מפעליותיו של דוידקה, האיש שתרם כה רבות להקמת חיל-הים וצי הסוחר הישראלי:

● רכישת כלי-שיט לחיל-הים — בעת שהותו בארה"ב רכש דוידקה את הפריגטות לחיל-הים, את אח"י נגה, המשרת עד היום וספינות משמר וסיוור מהירות. כן טיפל ברכישת מבדוק ו...נושאת מטוסים.

● הקורס הימי הראשון — דוידקה יזם ואירגן את הקורס הימי הראשון של הפלמ"ח, שבו הוכשרו מפקדי חיל-הים וקציניו הראשונים. בעקבות קורס זה באו רבים אחרים.

● הורדת מעפילים לחוף — בעת שלא עשה בשליחות בחו"ל אירגן דוידקה את הורדת המעפילים לחופי הארץ. בחרנו להביא הפעם את סיפור הורדת המעפילים מהאניה שבתאי לוו"נסקי ליד חוף ניצנים.

לאחר הקמת המדינה מילא דוידקה תפקידים שונים במפעל הבניה של הקיבוץ-המאוחד. ב-1960 נתמנה לסגן מנהל-כללי במשרד-התחבורה. ב-1963 מונה מנהל-כללי של המשרד, תפקיד שממנו פרש ב-1965, מטעמי בריאות. ב-3 ביוני 1966 נפטר דוידקה לאחר מחלה קשה.

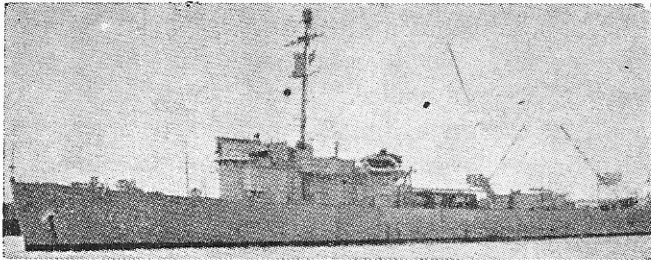
רכישת כלי-שיט לחיל-הים

בחיל-הים הישראלי הצעיר, שרק אז החל בצעדיו הראשונים. האניה הראשונה שנרכשה נקראה מילה (Mila), כשנשאל דוידקה על סיבת בחירתו בה התלוצץ ואמר כי רכש אותה בשל הקסם הרב שעורר בו שמה. מהרגע שנרכשה גרמה אניה זו לצרות, כ-6 חודשים „שכבה" בנמל בתיקונים, כשהחזקתה עולה בהון תועפות. אניה זו שימשה, למעשה, „שפן נסיונות" הואיל, ואלפי עינים אמריקאיות ובריטיות בלשו אחרי הרוכשים על-מנת לעוט עליהם ברגע שיימצא דבר-מה בלתי-ליגאלי בפעולות הרכישה או ההעברה. אך בעזרת ידידים וסכומים ניכרים עשתה לבסוף אניה זו את דרכה בשלום לכיוון האגן המזרחי של הים-התיכון. רכישת הפריגטות ששרתו את חיל-הים באמונה כה

כאשר נשלח דוידקה נמרי המנוח ב-1947 לארה"ב לרכוש אניות לחיל-הים עמד להחליף את זאב שינד המנוח שהיה אז נציג המוסד לעליה ב' בארה"ב. בדרכו לארה"ב פגש דוידקה את שינד בבית-חולים בגנואה, שם שכב בגלל מחלה קשה. בבית-חולים קיבל דוידקה את כל הפרטים לקראת שליחתו: שמות של אנשים וחוברות שמקיימים איתם קשרים, או שיש ליצור עימם קשרים: ניירת, אמצעי תקשורת וכד'.

כשהוא מצויד בפיסות נייר אלו, הגיע דוידקה לכרך הגדול בעולם, ניו-יורק. כשנתיים ישב דוידקה בניו-יורק ובמשך זמן זה רכש כ-30 אניות שונות ומשונות, שהיו מיועדות להובלת עולים בלתי-ליגאליים לחופי הארץ ולשרות

לא היתה זו המתנה היחידה שנתן יהודי לכוח הימי שלנו. היו אף ספינות אחרות, מהן יעילות יותר ומהן יעילות פחות, שהיהודים תרמו אותן. יתכן שלא היו אלו ספינות שיועדו ממש לצרכים מלחמתיים מבצעיים, אך לחיל-הים הצעיר שלנו אף אלו הביאו תועלת מרובה.

אח"י נגה

רכישת מנדוק יבש

המבדוק הראשון שלנו הגיע לנמל חיפה זמן קצר לאחר מבצע סיני. לא רבים יודעים, שדוידקה נמרי רכש בארצות-הברית מבדוק חדיש ומשוכלל, שעמד להיות מועבר לאחד הנמלים בארץ ולשמש לתיקון ספינות צי המעפילים והצי המלחמתי כבר זמן רב לפני כן.

סיפר דוידקה: "יום אחד בא אלי במרוצה אחד הברוקרים (סוכני מניות וניירות-ערך בבורסה — המע) והודיע לי כי בנמל ניו־פריילנד מצוי מבדוק למכירה. מבלי להסס הרבה שילמתי כ־50 אלף דולר ונעשיתי בעל מבדוק. אך הבעיות היו מרובות. קשה ואפילו בלתי־אפשרי היה להוציאו מארה"ב ולהעבירו לארץ, כשבניתיים המבדוק עומד בנמל ועלינו לשלם מדי חודש סכום נכבד בעד אחזקתו. עשינו חישוב קטן ונוכחנו שההוצאות להעברתו ארצה, כולל הגרירה והתשלום לימאים, צריכות היו להסתכם במיליון דולר — סכום שקשה היה לגייסו. חוץ מזה היתה בעיה של הובלת המבדוק מבלי להתפש ע"י כוחות בריטיים, פעולה שהיתה גוררת החרמת המבדוק ואבדון כל הכספים שהיו מושקעים. החלטתי להפטר מהמבדוק במהירות האפשרית, ואת זאת אף עשיתי".

נושאת־מטוסים לחיל־הים

אפשר ולא היה חסר הרבה, שהיית מוצא עצמך משרת היום במקום על סיפון אח"י יפו או אח"י אילת, על סיפון נושאת מטוסים גדולה, כשלאשך כובע אדום ואתה מכוון את המטוסים הממריאים והנוחתים במהירות.

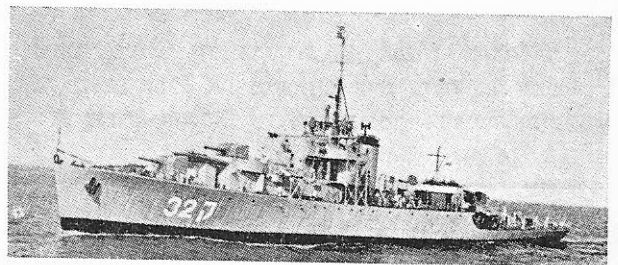
אחד מאנשי הרכש הורה לדוידקה נמרי לרכוש נושאת־מטוסים כזו בשביל הצי הישראלי. היא כמעט נרכשה, אלא שברגע האחרון, עקב תקלות בלתי־צפויות מראש ובשל עצות ממפקדי כלי־שיט יהודים במקומות שונים בעולם, הוחלט לנטוש את הרעיון ולהסתפק ברכישת כלי־שיט קטנים יותר, המתאימים יותר ליעודם. אגב, הרעיון המקורי היה להעביר באמצעות נושאת המטוסים גם אנשים, גם כלי־טיס לארץ.

רבה (עד שהועברו לצי הצבילוני) הנה סיפור־מתח בפני עצמו. "תאר לעצמך", סיפר דוידקה, "יהודי המגיע לארה"ב ומשימתו רכישת כלי־שיט מלחמתיים. מלחמת העולם השנייה לא היתה רחוקה עדיין והאמריקאים סלדו ביותר מהרעיון של מכירת נשק מלחמתי כלשהו, וביחוד למדינה שאומות העולם טרם הכירו בה. חייב הייתי להפעיל קשרים מקשרים שונים; להקים מגע עם אנשים מיוחדים, שמתפקידם היה להערים על השלטונות. התקשרנו עם יננים שאמנם לא היו סימפטיים במיוחד, אך כל הדרכים לשחרור האניות היו כשרות בעיניהם. לעזר רב היו לנו יהודים אמריקאים שעשו את שעשו לא בשל בצע כסף, אלא בגלל היותם ציונים".

דוידקה קנה בארה"ב שלוש פריגטות, אך נמסרו לו שתיים בלבד. השלישית יועדה לשמש כיאכטה פרטית של המיליונר הינני אֶנְסִיט. הבעיה היתה להוציא את הפריגטות אל מחוץ לתחום המים הטריטוריאליים של ארה"ב. פרט לכל היה צורך להשקיע סכומים עצומים ברכישת האניות, בשיפוצן ובהעברתן למימי הארץ. כוח־אדם מאומן יחסית, לא היה אז בעיה, אם־כך היה צריך לשלם בשבילו כראוי. בדרום, בלוס־אנג'לס ובסן־דיאגו, היתה תנועה ניכרת של קומוניסטים שפלטו אותם ממקומות העבודה. אלה, ביאושם, היו פונים אל אנשי עליה ב', והיו מקבלים מהם עבודה כימאים.

אניה אחרת שרכש דוידקה לחיל־הים הישראלי היא האניה נגה. אניה זו משרתת בחיל־הים עד היום, ורכישתה נעשתה בעזרת מיליונר יהודי שתרם סכום ניכר לקנייתה. האניה עברה שיפוצים והוכנסו בה מנועים חדשים שהיקנו לה מהירות לא מבוטלת.

כן רכש דוידקה כלים רבים אחרים לחיל־הים, ביניהם ספינות־סיוור מהירות. "זוכר אני", סיפר דוידקה, "שמיליונר יהודי ניגש אלי ושאל מה אפשר לעשות למען אחיו הלוחמים בארץ־הקודש. אמרתי לו שיתן סכום כסף ונרכוש כלי־שיט.

אח"י מזנק (ק-32). לצי הישראלי היו 3 פריגטות. 2 מהן (מבטח ומשגב) נמכרו באוגוסט 1959 לצי הצבילוני

לא עברו יומיים ונקראתי לנמל קטן, שבו ראיתי יאכטה יפהפיה וחדשה ביותר, שעל חרטומה השם קרוסטלה. היתה זו מתנתו הפרטית של אותו יהודי למאמץ המלחמתי בארץ".

יאכטה זו עשתה את דרכה מארה"ב לארץ ב־49 ימים והיתה מצוידת כהלכה במיטות, במקררים ובשאר אביזרי נוחות. זאת ועוד: יהודי זה הוסיף לשלוח מדי חודש חבילות של מזון מעולה לצות, על מנת שאלה יוכלו לשרת בה באמונה כשהם שבעים כהלכה.

הקורס הימי הראשון

בצבא הבריטי, בעוד היו רבים בישוב ובעם שדברו וקיוו שבתום המלחמה לא יהיה ויכוח עם הבריטים על עליית יהודים לארצם — צריכה היתה להיות ראייה ממוקחת כדי להחליט לאמן בחורים באימון ימי, דוקא, למטרת עליה בלתי-ליגאלית של יהודים לארץ. ודידקה, אשר עסק בעליה ב' לפני מלחמת העולם, ראה את הדברים נכוחה. בפלמ"ח מצא את הגוף המתאים לפעולה זו.

דידקה עשה כמיטב יכולתו להצלחת הקורס, וריכז בו מנסיונו בקורסים הימיים שניהל ערב מלחמה על חופי הירקון וים ת"א. קורס זה היה כמובן הראשון מסוגו בפלמ"ח, אבל לא האחרון. אחריו באו שני, שלישי וכן הלאה.

הורדת שבתאי לוזינסקי

דידקה ורעיו ידעו את הסיכון הגדול הכרוך בהחלטה מעין זו. האפשרויות נשקלו. נלקחה בחשבון גם החשיבות הרבה שתהיה לישוב בארץ ולמעפילים ברחבי אירופה, אם שבתאי לוזינסקי תפרוץ את ההסגר הבריטי. לאחר לבטים קשים ניתנה ההוראה, והאניה הפליגה במלוא תנופתה ועלתה על השרטון. מפקד האניה נצטוו להשאיר את המנועים והמדחפים בפעולה, כדי לייצב אותה. דוד מימון, מילא אחר ההוראה ללא רתיעה, וכעבור מחצית-השעה עלתה האניה על השרטון — עמוק עמוק בחול.

רק עכשיו החלו קשיי ההורדה. הנסיונות להפעיל את סירות הגומי לא הועילו. גלי החוף החזקים טלטלו את המעפילים מן הסירות. לאחר מאמצים רבים נמתח חבל בין האניה לחוף, ולאורך החבל התפזרו אנשי קבוצת-הים של הפלמ"ח. המעפילים קפצו למים, וכאשר חגורות-ההצלה העלים על פני המים, נתפסו על-ידי אנשי הפלמ"ח והובלו לאורך החבל אל החוף. השחר שהאיר ראה כבר חלק גדול מן המעפילים בחוף מבטחים.

סיפורה המלא של ההורדה, וההיחלצות לעזרה של בני ישובי הדרום לסכל את נסיון הבריטים ללכוד את המעפילים — ידוע ברבים. החלטתו של דידקה נמרי הצדיקה את עצמה.

עד לבואו של דוידקה למטה הפלמ"ח לשמש סגנו של יצחק שדה, לא עסק הפלמ"ח בכל הקשור לים ולאימון הימי. רק עם בואו של דוידקה עלה נושא זה לדיונים במטה הפלמ"ח.

ואו, לא חלף זמן רב והוחלט לגשת מיד לארגון קורס ימי ראשון בפלמ"ח שבו ירכזו כל אלה שיתנדבו לפעול בתחום זה של ימאות. האימון הימי היה מכוון, כמובן, לשמש ליצירת גרעין של יורדי-ים, אשר ישא על שכמו את העליה הבלתי-ליגאלית הצפויה לאחר המלחמה.

באותם ימים כאשר בעולם השתוללה מלחמת העולם השנייה, והישוב העברי היה דרוך לגיוס ליחידות העבריות

בראשית מארס 1947 פרצה האניה שבתאי לוזינסקי את ההסגר הבריטי ועמדה להוריד את המעפילים שהיו על סיפונה, 850 במספר, בחוף ניצנים.

דידקה נמרי, שהיה אחראי לקבלת העולים בארץ, המתין בלוויית אורי יפה (מפקד הגדוד הרביעי של הפלמ"ח) ליד חוף ניצנים בערב ההורדה, בשעה 2200.

הקשר עם האניה הוקם. בשעה 2350 זיהה דוידקה את צלילת האניה המתקרבת. נתקבלה הודעה מהאניה, שעקב גלי הים אין היא יכולה להתקרב לחוף להורדת המעפילים. השעה היתה כבר שתיים אחר חצות, התקוה ששבתאי לוזינסקי תספיק להוריד את המעפילים ולחזור לאירופה כדי להביא מעפילים נוספים, נגוזה. מפקד האניה, דוד מימון, חיכה להוראות פעולה מהחוף.

השיקול שהוטל על דוידקה היה קשה. קיימות היו שתי אפשרויות: האחת, להורות לאניה לחזור ללב-ים ולנסות להגיע לחוף שנית, למחרת בלילה. במקרה כזה היתה סכנה כמעט ודאית שעם בוקר יגלו אותה הבריטים ויתפסוה, וגורל נוסעיה יהיה כגורל כל נוסעי האניות שנתפסו לפנייה — למחנה בקפריסין. האפשרות השנייה היתה, לתת הוראה לאניה לעלות על השרטון ליד החוף, ולהוריד את המעפילים בעזרת חבלים.

טובעה בשעה 04.00 על-ידי נוביאן.

יותר מ-900 ניצולים נאספו על-ידי האניות הבריטיות שהיו בטוח קצר מבסיסי האויב. פעולות ההצלה של קנינגהם הופסקו לפתע, כאשר הופיעו מטוסים גרמניים. הצי נאלץ להפליג לעבר אלכסנדריה. התקפת אויר כבדה על פורמידאבייל נהדפה שעות ספורות לאתן מכן. ביום א' 30 במארס נכנס הצי המנצח לנמל אלכסנדריה. ואכן, הושגו תוצאות מוחשיות לגבי מאזן הכוח הימי, בעיקר הודות להטבעתן של שלוש סירות כבדות ומהירות.

בסיכומו אמר קנינגהם: „אין ספק שתוצאת קרב מ-1900 שימשה אותנו יפה במשך הפינוי שלאחר מכן מיוון ומכרתים. חלק גדול מפעולות אלו התנהל תחת הרושם של קרב מ-1900.“

קרב מטפן

(סוף מעמוד 25)

וניתנה להם הפקודה לנתק מגע ולפנות לצפון-מזרח כדי לפנות את איזור הפעולה למשחתות, ולהמנע מסכנת הפגזה בחשכה על-ידי כוחות בריטיים.

עתה ניגשו הבריטים למלאכת החיסול. רק שתי אניות מקבוצת זרה הצליחו לחמוק. פיומה הבווערת טבעה ב-23.00. המשחתת אלפריי טורפדה על-ידי סטיוארד וטבעה ב-23.15. המשחתת קרצוצ'י טבעה על-ידי האבוק ב-21.15. זרה הנטושה אותרה וטובעה על-ידי ג'רביס ב-02.00. פולה

לחיל היס

ברכה

נאונה

ליום חגכם

יגבר חילכם!

מערכות ים מגיש לקוראים דגם של אנית סוחר יהודית [המאה השלישית לספירה]

שחזור הדגם נעשה לפי ציור קיר שנתגלה באחת ממערות הקבורה בבית שערים. יתכן וציורי האניות באים לציין שהנקבר הובא מן הגלות להקבר בארץ הקודש, או יתכן שהם פשוט מציינים שהנקבר היה בעל אניות.

מבנה האניה

מבנה האניה אינו שונה בהרבה מהאניות שהפליגו בים התיכון עד למאה הי"ט, הידועות היום בתור "ברק" או "שלנדס". לאניה מפרש טרפזי המקורה צורת מעבר בין המפרש המלבני למפרש הלטיני (המפרש המשולש שהוכנס לשימוש בתקופה מאוחרת יותר). האניה נעה רק בעזרת המפרש, משוטי ההגה דומים לאלה של אניות הסוחר הרומיות-צדוניות בנות אותו הזמן.

ארכה המשוער של האניה הוא 15 — 16 מטר, ובית קיבולה 70 — 90 טון.

